

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ ve ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
MAHALLİ İDARELER VE YERİNDEN YÖNETİM BİLİM DALI

TÜRK KAMU YÖNETİMİNDE BELEDİYECİLİK TARİHİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Selçuk KARABULAK

İSTANBUL / 2013

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ ve ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
MAHALLİ İDARELER VE YERİNDEN YÖNETİM BİLİM DALI

TÜRK KAMU YÖNETİMİNDE BELEDİYECİLİK TARİHİ
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

HAZIRLAYAN

Selçuk KARABULAK

DANIŞMAN

Yrd.Doç.Dr.Hüseyin ŞEYHANLIOĞLU

İSTANBUL / 2013

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Tezli Yüksek Lisans Programı Y1212.180019 numaralı öğrencisi **Selçuk KARABULAK**'ın "**Türk Kamu Yönetiminde Belediyecilik Tarihi**" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 04.07.2013 tarih ve 2013/16 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından *oybirliği* ile Tezli Yüksek Lisans tezi olarak *kabul* edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi : *26.10.2013*

1)Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Hüseyin SEYHANLIOĞLU

2) Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Yılmaz DEMİRHAN

3) Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Seyfettin ASLAN

[Handwritten signatures of the three jury members]

Not: Öğrencinin Tez savunmasında **Başarılı** olması halinde bu form **imzalanacaktır**. Aksi halde geçersizdir.

ÖNSÖZ

İnsanoğlunun sosyal yaşama geçtiği tarihten itibaren sosyal yaşamının yararlarının yanısıra sorunla da karşı karşıya kalmıştır. Bu bireysel ve toplu yaşamının getirdiği sorunların çözümü için ortak hareket etmek zorunlu olmuştur. Ortak hareket örgütlenmeyi getirmiştir. Bunun için de her çağda insanlar içinde bulunulan çağın koşullarında örgütlenmelere gitmiştir. İnsanlar zaruri ortak ihtiyaçlarını karşılamak isterken, zaman içinde talepler ve beklentiler artmıştır. Yazının bulunuşu, kanunların yapılışı (sümerler-hamurabi), paranın icadı, ilk kent devletlerinin kuruluşu, Yunan demokrasisinin doğuşu hep bu ihtiyaçların sonucudur.

19.yy'den itibaren serbest piyasa ekonomisinin yaygınlaşması ve küreselleşme ile birlikte zaman ve mekân itibariyle kısıtlı toplu yaşam dünya çapında bir noktaya gelmişlerdir. Hiç şüphesiz tüm bu süreçte bireyin içinde toplum halinde yaşadığı ilk mekan ve örgütlü yapı belediyelerdir. Osmanlı imparatorluğu taki ilk kuruluş anında belediye teşkilatını kurmuş ve 1853 yılında batılı anlamda modern belediyeçiliğe geçmiştir. Günümüzde ise Türkiye Cumhuriyeti artık e-devletin ilk basamağı olarak belediyelere gerekli önem verilmeye çalışıldığı görülmektedir. Teknolojinin hızlı gelişimi karşısında e-belediye uygulamalarıyla vatandaşların teknolojik taleplerine karşılık vermek durumunda kalınmıştır. İnsanın içinde yaşadığı yer anlamına gelen beldeler (belediyeler) artan toplumsal değişimler ve ihtiyaçlar karşısında vatandaşların sosyal sorunlarına da cevap vermek zorunda kalmıştır. Aynı zamanda adaletsiz ekonomik dağılım karşısında da vatandaşların ekonomik sorunlarına karşılık anayasal sosyal devlet gereği olarak taleplerini ilettikleri ilk idari birimler belediyeler olma noktasına ulaşmıştır.

Belediyeler, iç göçlerin yarattığı çarpık kentleşmenin neticesinde meydana gelen sağlıksız yapılaşma ve büyümeye karşı da yasalardan aldığı yetkiye dayanarak kentsel dönüşüm uygulamalarına yönelmişlerdir. Kentsel

dönüşümler, vatandaşların sağlıksız koşullarda ve yerleşim alanlarında yaşamalarının yarattığı sorunları giderme, deprem gerçeği karşısında olası zararların en aza indirgenmesi çabası ile de belediyelerin üstlendiği son görevler arasındadır.

Bu çalışmanın amacı Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşundan itibaren günümüze kadar geçen süreçte belediyeçiliğin geçirdiği aşamaları ortaya koymaktır. Belediyeçilik ile ilgili çok sayıda çalışma yapılmış, tarihsel süreç incelemeleri ise belirli dönemleri kapsamıştır. Bu yüksek lisans tez çalışması ise Osmanlı İmparatorluğu kuruluşundan (1299), son Büyükşehir Belediye Yasası'na kadar uzun bir süreci incelemektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'ndan günümüze kadar belediyeçilik alanında atılan adımları inceleyen bu çalışma için üniversite kütüphanelerinden tarihsel çalışmalar, Türk tarihi, İstanbul tarihi ile ilgili çalışmalar ve belediyeler, yerel yönetimler ile birlikte siyasi süreçleri inceleyen yazılı, sözlü, görsel kaynaklardan yararlanılmıştır. Bu şekilde belediyeçilik alanında atılan adımların, içinde bulunulan dönemin siyasi ve sosyal yapısı ile birlikte değerlendirilmesine çalışılmıştır. Böylelikle atılan adımlarda bir neden-sonuç ve kamu kaynaklarının etkinlik ve verimliliği ilişkisi de kurulmaya çalışılmıştır.

Tezimin hazırlanması sürecinde Dicle Üniversitesi İ.İ.B.F. Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi Yrd.Doç.Dr. Hüseyin ŞEYHANLIOĞLU'nun bana sağlamış olduğu her türlü desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Selçuk KARABULAK

Diyarbakır 2013

ÖZET

Bu çalışmada Türk Kamu Yönetiminde Belediyecilik Tarihi amacı Türkiye'de uygulanan belediyecilik sistemi Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşundan (1299) günlerinden günümüze kadar geçen süreçte ana hatları ile incelenmiştir.

Osmanlı şehir sisteminde belediye hizmetlerinde yetkili kişiler Subaşı, Muhtesip, Kocabaşlar, İstanbul Efendileri ve İmamlar yetkili iken bu sistem 1854 yılından itibaren değişmiş ve Batılı anlamda belediyecilik anlayışına geçilmiştir. Burada Fransa örnek alınarak modern belediyeciliğe geçilmiştir. Paris belediyecilik sistemi birebir kopyalanarak İstanbul belediye sistemi kurulmuştur. Cumhuriyet döneminde de aynen sürdürülmüş ve yerel yönetimlerin ana odağı olma vasfını korumuştur.

Tez çalışmasının birinci bölümünde teorik anlamda belediye kurumu, belediye organları ve görevleri ele alınmıştır. İkinci bölümünde Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşundan Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu dönem de dahil olmak üzere 1980 yılına kadar belediyecilik alanında atılan adımlar incelenmiştir. Üçüncü bölümünde ise 1980 yılından sonrasında günümüze belediyecilik alanında yapılmış olan düzenlemelere değinilmiştir.

Çalışmanın sonucunda ise Türk Kamu Yönetiminde Belediye Kurumunun ağırlıklı olarak Batı'dan (1850-1900 arası Fransa, 1980'lerden sonra ise AB üyeliği) etkilendiği görülmüş ve buna göre halkın da ve demokratik ilkeler doğrultusunda yerel yönetimlerin ana gücü olan Belediyeler Türk Kamu Yönetim Sistemindeki önemini korumaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Yerel Yönetimler, Belediyeler, Belediyeciliğin Gelişimi, Büyükşehir Belediyesi.

ABSTRACT

At this study, at Turkish Public Government the history and purpose of municipal, the municipality system which applying in Turkey had been researched with outlines from establishment of Ottoman Empire (1299) to up to now.

At Ottoman city system, at municipality services Subasi, Muhtesip, Kocabasi, Sir of Istanbul and Imams were authorized but then this system had been changed since 1854 and western sense municipal understanding had started. France had been taked as an example and modern municipal had started. Paris municipal system had been copied one to one and Istanbul municipality system had been established. At Republic period had been maintained as the same at and had kept property of being the main focus of local goverments.

At the first part of thesis study, municipality institution as theoretically, municipality departments and its missions were handled. At the second part of study, the taken steps at municipal area were researched which from establishment of Ottoman Empire to 1980 and including establishment period of Turkish Republic. At the third part of study, the regulations of municipal were studied which from 1980 to up to now.

At conclusion of this study, at Turkish Public Government it had been understood that municipality institution mainly was affected by western (between 1850 and 1900 France, after 1980's membership of EU) and with reference to in accordance with the public and democratic principles, the municipalities, which the main power of local goverments, have been maintainining its importance at Turkish Public Government.

Keywords: Turkiye, Local Goverments, Municipalities, Development of Municipalities, Metropolitan Municipalities.

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
Md	: Madde
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
BB	: Büyükşehir Belediyesi
AK Parti	: Adalet ve Kalkınma Partisi
SODEP	: Sosyal Demokrasi Partisi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DYP	: Doğru Yol Partisi
ANAP	: Anavatan Partisi
MDP	: Milliyetçi Demokrasi Partisi
HP	: Halkçı Parti
BTP	: Büyük Türkiye Partisi
İSKİ	: İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
TEK	: Türkiye Elektrik Kurumu
SSK	: Sosyal Sigortalar Kurumu
Ss	: Sınırlı sayfa

TABLO ve ŞEKİLLER

TABLÖLAR:

TABLO 1: Kuruluş Yıllarına G6re B6y6kőehirler.....	24
TABLO 2: Tarihsel S6reçte Belediye Kanunları.....	28
TABLO 3: 6360 Sayılı Kanun ile Kurulan İlçeler.....	88

ŞEKİLLER:

ŞEKİL 1: Kadık6y Belediyesi Sosyal Belediye Şablonu.....	76
--	----

FOTOĞRAFLAR:

FOTOĞRAF 1: Ankara B6y6kőehir Belediyesi Eski ve Yeni Amblemleri.....	26
FOTOĞRAF 2: İstanbul 1800.....	40
FOTOĞRAF 3: Ankara Hava Gazı Tesisi.....	55
FOTOĞRAF 4: Pendik Belediyesi Kentsel D6n6ő6m.....	82

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
KISALTMALAR	v
TABLO ve ŞEKİLLER.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: ANA HATLARIYLA BELEDİYE.....	4
1. Belediye Kavramı	6
2. Belediyelerin Görev, Yetki ve Sorumlulukları.....	7
3. Belediyenin Organları	12
3.1.Belediye Meclisi	13
3.2.Belediye Encümeni.....	16
3.3.Belediye Başkanı.....	18
4. Büyükşehir Belediyesi	20
5. Belediyelerin Kurumsal – Yönetmelik Özellikleri	24
İKİNCİ BÖLÜM: TÜRKİYE’DE BELEDİYE KURUMUNUN GELİŞİM	
TARİHİ.....	28
1. Osmanlı’da Belediyelerin Tarihsel Gelişimi	28
1.1. Geleneksel Dönem (1299 – 1839)	29
1.1.1. Loncalar	30
1.1.2. Vakıflar	31
1.1.3. Kadı.....	34
1.1.4. Mahalle.....	36
1.2. Modern Belediye Kurumunun Doğuşu	36
1.3.Şehremaneti	40
1.4.Altıncı Daire-i Belediye	42
1.5.Dersaadet İdare-i Belediyeye Nizamnamesi.....	44

1.6.Dersaadet Belediye Kanunu	46
1.7.Taşra Yönetim Reformları.....	49
1.7.1.1864 (Tuna) Vilayet Nizamnamesi.....	50
1.7.2.1871 İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi	50
1.7.3.Taşra Belediye Kanunu (Vilayetler Belediye Kanunu) ...	51
2. Cumhuriyet Dönemi Belediyeciliği	52
2.1.Cumhuriyet Döneminde Belediyeler (1923-1950)	53
2.2.Çok Parti Siyasal Hayat Döneminde Belediyeler (1950-1980)	58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TÜRK BELEDİYESİCİLİĞİNİN SON DURUMU

(1980-2013)	65
1. 12 Eylül Askeri Darbesi Döneminde Belediyeler	65
2. 1982 Anayasası'na Göre Belediye	67
3. 1982 – 1990 Yılları Arası Dönemde Belediye Anlayışında Dönüşüm	69
4. 1990 Sonrası Dönemde Belediye Kurumunda Değişiklik	71
5. 5393 Sayılı Kanun ile Belediye Kurumu	72
5.1. Belediyelerin Kuruluşu	73
5.2. 5393 Sayılı Yasaya Göre Belediyelerin Görev ve Faaliyet Alanları.....	74
5.2.1.Belediye Görevlerinden Sosyal Belediyecilik Örneği ..	75
5.2.2.Belediyenin Görevlerinden İktisadi Faaliyetler	77
5.3. Yerindelik İlkesi.....	78
5.4. Kent Konseyleri.....	79
5.5. Kentsel Dönüşüm	81
6. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu	83
7. On Üç İlde Büyükşehir Kurulmasına Dair Kanun.....	85
SONUÇ	90
KAYNAKÇA	95

EK I: ON ÜÇ İLDE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE YİRMİ ALTI İLÇE KURULMASI İLE BAZI KANUN VE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN.....	115
EK II: TÜRKİYE'DE MODERN ANLAMDA İLK BELEDİYE YASASI ALTINCI DAİRE-İ BELEDİYYE NİZAMATI.....	145
EK III: 6. DAİRE İ BELEDİYE.....	155
EK IV: OSMANLI VAKIF SENEDİ.....	156
EK V: ANKARA ŞEHREMANETİ.....	156

GİRİŞ

Yerel yönetimler ortaya çıktıkları andan günümüze kadar halkın birinci derecedeki temel ihtiyaçlarının giderilmesi noktasında halka en yakın yönetim birimi olma özelliğini korumaktadırlar. Osmanlı İmparatorluğu kurulduğu andan itibaren halkın yerel ihtiyaçlarını Kadılık sistemi ve bölgenin önde gelenlerinin kurduğu vakıflar ve esnaflardan meydana gelen loncalar vasıtasıyla karşılama yoluna gitmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun gerilediği 18. yüzyıldan itibaren gelişme ve yenileşme noktasında her alanda Avrupa'yı örnek alması Yerel Yönetimlere de yansımıştır. 1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı, Osmanlı İmparatorluğu'nda yenileşme ihtiyaçlarının Batı ile temas kurulmasının etkisi ve baskısıyla karşılanmaya çalışıldığı bir başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir. Tanzimat Fermanı ile başlayan dönem belediye kurumunun kurulması yönünde ilk adımlarının atıldığı bir zaman dilimine denk gelmektedir. Bu adımda Kırım Harbi (1853-1856)'nin de etkisi bulunmaktadır.

Cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte hızlı bir dönüşüm geçiren Türkiye belediyecilik alanında da yeni adımlar atmıştır. 1929 Dünya Ekonomik Buhranı'nın da etkisi ve genç Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş uygarlık hedefi belediyecilik alanına yansımış, yabancılardan alınan kimi işletmeler belediyelere devredilmiştir.

Günümüze kadar birçok aşama geçirmiş olan belediyecilik, 1980'den sonra ekonomide atılan serbestleşme adımlarıyla paralel olarak dünyada yaşanan hızlı gelişmelerden etkilenmiştir. Özellikle 2000'li yıllardan sonra teknolojide geline nokta, ulaşım ve iletişimin ucuz ve kolay erişilebilir hal alması, ekonomide yaşanan gelişmeler, bilgi toplumu oluşması belediyecilikte yeni bir anlayışa geçişi hazırlamıştır. Belediyeler artık; halkın sosyal ve kültürel imkanlara sahip olmasından, sağlık ve eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasına, bölgesel gelişmişlik farklarının giderilmesine, kadın ve

çocukların sorun ve ihtiyaçlarına, kentlerin yenilenmesine kadar çok çeşitli alanlarda etkin olmaktadır.

Günümüzde belediyelerin bölgesel gelişmişlik farklarını gidermede, kalkınma ajanslarıyla hareket etmeleri, bölgelerinde ticaret merkezi kurulmasına öncülük etmeleri, alt yapı sorunlarını gidermeleri noktasında destek oldukları görülmektedir. Halkın işsizlik sorununu gidermede bölgedeki ihtiyaca göre asfalt, ekmek, su gibi üretime yönelik tesisleri kurma, teknoloji kullanımı, tekstil, dil kursları vb. meslek eğitim programları (İSMEK, BUSMEK, BİMEK gibi) düzenlemektedirler. Kentleşmenin sağlandığı bölgelerde ise belediyelerin göçlerle kentlerine gelmiş yurttaşlarına da sosyal dokuya uyuma yönelik çalışmaları bulunmaktadır.

Belediyeler toplumların yaşadığı sorunlara karşı da duyarsız kalmamaktadırlar. En önemli sorunlardan kadına yönelik şiddet konusunda da belediyelerin etkin bir rol almakta olduğu görülmektedir. Belediyeler kadın sığınma evleri açmakta, şiddet gören kadınların barınmalarını sağlamakta aynı zamanda kadınlara yönelik hukuksal destekler sağladıkları görülmektedir.

Belediyeler kentsel dönüşümlerle de etkin bir görev üstlenmişlerdir. Göçlerin yıllar boyunca sürekli devam etmesi yerleşim yerlerinde çarpık kentleşme ve sağlıksız yaşam alanları yaratmıştır. Büyüyen kentlerin ihtiyaçları artmıştır. Kent merkezlerinde sosyal ve kültürel alanlara ihtiyaç duyulmakta, vatandaşların olası deprem tehdidine karşı da sağlam yapılarda ve sağlıklı yaşam alanlarında yaşamaları gerekmektedir. Bu nedenlerden dolayı belediyeler seçilen alanlarda kendi imkanları ile bölgede yaşayan yurttaşların da katılımı ve rızası ile birlikte hareket etmektedir. Kentsel dönüşüm projelerinin büyüklüğüne göre belediyeler kimi zaman TOKİ'den destek almaktadır.

Yukarıda verdiğimiz örneklere de bakarsak belediyeler günümüzde birbiriyle rekabet eden, bölgesinde yaşayan hemşehrilerinin eğitim, sağlık ve istihdam gibi konularda her türlü ihtiyaını karşılamaya yönelik çalışmalarda bulunan bölge halkına en yakın, bölge halkının sorunlarına cevap vermeye çalışan birimlerdir.

Yukarıda kısaca özetlenen bu bilgiler kapsamında bu yüksek lisans tezinde Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşundan günümüze kadar devam etmekte olan belediyelerin yeri ve önemi üzerinde durulmuştur. Çalışma boyunca tarihsel belgelerden ve kaynaklardan faydalanmak suretiyle dönemin koşullarından da bahsedilmeye çalışılmış, gerektiği yerde söyleşilerden hatta mahkeme savunmasından da yararlanılmıştır. Belediyecilik alanının geldiği nokta görsel kaynaklar ile desteklenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ANA HATLARIYLA BELEDİYE

Bu bölümde belediye kavramı, belediyenin yetki ve görevleri üzerinde durulmuştur. Öncelikle belediye kavramı açıklanmış daha sonra belediyelerin yetki ve görevleri ile birlikte belediye organları incelenmiştir.

Eski Yunan ve Roma şehir tarzı, bugünkü belediyecilik anlayışının temellerini teşkil etmektedir. Roma şehrini ifade eden "Municipe" terimi bugünkü İngilizce'deki "municipality" (belediye) teriminin kökenidir. Ortaçağ boyunca ve Yeniçağ'a kadar geçen süre içerisinde, Avrupa'da belediyeciliğin önemli gelişmeler kaydettiği söylenemez. Gerçek dönüşüm 18. yüzyılın sonunda Avrupa'nın Fransız ve Sanayi Devrimi ile tarım toplumundan, sanayi toplumuna geçmeye başlamasıyla yaşandı. Kentlerin sanayinin merkezi olarak ortaya çıkması ve buralara köylerden yoğun göç olması yeni bir dönemin başlangıcı olarak görülmüştür. Köylerden kentlere yaşanan göçler neticesinde 19. yüzyılda kentler önceki dönemlerden farklı olarak, yoğun nüfus, çarpık kentleşme, hava kirliliği, alt yapı yetersizliği gibi sorunlarla karşılaştılar. Bu sorunların çözümüne yönelik arayışlar ve çabalar, Avrupa belediyeciliğini derinden etkiledi ve yerel yönetimlere yeni bir anlam kazandırdı. Bu sürecin sonunda gelişen Batı'daki belediyeciliği çeşitli başlıklar altında toplayabiliriz (Mardin Belediyesi, 2013):

1. Federal devletlerde belediye örgütlenmesi
 - a. Alman belediyesi
 - b. ABD belediyeleri
2. Üniter devletlerde adem-i merkeziyetçi belediye örgütlenmesi
 - a. İngiltere belediyesi
 - b. Japonya belediyesi
3. Sosyalist belediyecilik
4. Fransız tarzı belediyecilik

Osmanlı Devleti'nin kurulduğu 1299 tarihinden 1839 Tanzimat Fermanı'na kadar geçen dönemde belediye ile ilgili ya da klasik ifadesiyle "beledi" olarak tanımlanan ilgili hizmetler, bir yandan devlet teşkilatı, diğer yandan da yerel halkın kendi içinde meydana getirdiği örgütlenmeler tarafından yerine getirilmiştir. Osmanlı'da 1299-1839 döneminde yerel hizmetlerde dikkati çeken en önemli nokta, hizmetlerin yürütülmesinde bu yerel örgütlenmelerden olan vakıfların, loncaların ve mahallelerin etkin olarak görev üstlenmiş olmasıdır (Ulusoy ve Akdemir, 2004: 149).

Osmanlı Devletinin kurulması ile temeli atılan ilk kurumların başında Subaşı'ya bağlı idare aklı gelmektedir. Osmanlı'da belediyecilik, 1299'dan 1839 Tanzimat Fermanı'na kadar geçen gelenekselliğin hüküm sürdüğü dönem ile Batılılaşma sürecinin başladığı Tanzimat Fermanı'ndan Cumhuriyetin kurulduğu 1923 yılına kadar geçen dönem olarak ikiye ayrılmaktadır.

Tanzimat'la birlikte kullanılmaya başlayan Belediye terimi, Osman Nuri Ergin'in deyiimiyle "ortak menfaatler ve karşılıklı ihtiyaçların zorlaması ile bir beldede oturan halkın, beldelerine ve dolayısıyla kendilerine ait meseleleri, hükümetin kanunla belirttiği sınır ve sorumluluk dairesinde seçmiş oldukları vekilleri vasıtası ile halletmeleri"dir (Ergin, 1995: 1).

Günümüz Türkiye'sinde yerel yönetimler, Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasasının "Mahalli İdareler" başlıklı 127.maddesinde "Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere, kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları yine kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir" şeklinde ifade edilmiştir. Belediyeler ise mahalli idarelerin en geniş kapsamlı organizasyonunu oluşturmaktadır (Kablan, 2012: 4).

1.Belediye Kavramı

Belediye, Fransızca olarak municipalite, İngilizce’de municipality ve eski bir terim olarak da şehremaneti olarak kullanılan bir kavramdır. Günümüzdeki anlamıyla belediye, “kent niteliği taşıyan bir yerleşim yerinde yaşayan bireylerin ortak yerel ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü, kamu tüzel kişiliğine sahip ve karar organları o yerleşim yerinde ikamet eden vatandaşlar tarafından seçimle oluşturulmuş yerel yönetim birimi” olarak ifade edilmektedir (Bozkurt ve Ergun, 2008: 31). Belediyelere ilişkin farklı bir tanımlamaya göre ise de belediye; yerel nitelikte, yerel gereksinimleri karşılayan, şehir veya kasaba ölçeğinde yerleşik düzeni olan, seçime dayalı, tüzel kişiliğe, ayrı bütçe ve organlara, kendi adına karar verebilme gücüne sahip, devlet denetimine tabi kurumlardır (Dumanoğlu, 2005: 139).

Türkiye’de ise iki çeşit belediye bulunmaktadır. Bunlardan ilki; tamamen 5393 sayılı Belediye Kanunu’na göre kurulan ve faaliyet gösteren il, ilçe ve belde belediyeleri, ikincisi ise yalnızca büyük kentlerde faaliyet gösteren ve farklı bir statüye sahip bulunan, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’na göre kurulan büyükşehir belediyeleridir. 5393 sayılı Belediye Kanunu; kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması kapsamında, belediye yönetiminde önemli yeniklere olanak sağlamıştır. Bu Kanunun, büyük oranda, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, yeni kamu yönetimi anlayışı, gelişmiş ülke deneyimleri ile uygulamada kendini gösteren sorunlar, ülkemizin gerçekleri ve 150 yıllık belediyeçilik deneyiminden etkilenerek düzenlendiği söylenebilir (Eryılmaz, 2007: 151).

3 Temmuz 2005 tarihinde kabul edilmiş olan 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 3. maddesi belediyeyi (Resmi Gazete, 2005); “Belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisini”, ifade eder şeklinde tanımlamaktadır.

2. Belediyelerin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Belediyeler, kanunlarla başka bir kamu kurum ve kuruluşuna verilmemiş yerel ve müşterek nitelikteki diğer görev ve hizmetleri de yapar ya da yaptırırlar. Belediyeler, hizmetlerini bireylere en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunma anlayışının ve gelişen kentsel hayata bağlı olarak yeni ihtiyaçlara cevap verebilmek düşüncesi içinde farklı formlarda örgütlülük arayışlarında bulunmaktadır. Gittikçe kompleks bir hal alan, derinleşen ve çeşitlenen belde halkı ve belediye ilişkisi, bunu zorunlu kılmaktadır. Belediye işletmeleri ve bu işletmeler aracılığıyla yapılan iş ve işlemler de bu arayışın sonucunu yansıtmaktadır. İşletme formunda ve işlevselliğinde örgütsel yapılanmalar, mali disiplin, personel istihdamı ve hizmetlerin yerine getirilmesi bakımından “yönetmelik, mali ve denetimsel esneklik” sağlamaktadır (Fırat, 2008: 8).

Belediyelerin görev ve sorumlulukları 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesinde açıklanmıştır (TC Resmi Gazete, 2005): Söz konusu maddeye göre;

Belediye, mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla;

a) İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafî ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler.

b) (...) Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; mabetlerin yapımı, bakımı, onarımını yapabilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. Gerektiğinde, sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine ayni ve nakdi yardım yapar ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir. Belediyelerin birinci fıkranın (b) bendi uyarınca, sporu teşvik amacıyla yapacakları nakdi yardım bir önceki yıl genel bütçe vergi gelirlerinden belediyeleri için tahakkuk eden miktarın binde yedisini geçemez. Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyenin mali durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirlenir. Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda özürlü, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulanır. Belediyenin görev, sorumluluk ve yetki alanı belediye sınırlarını kapsar. Belediye meclisinin kararı ile mücavir alanlara da belediye hizmetleri götürülebilir. 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu hükümleri saklıdır. Sivil hava ulaşımına açık havaalanları ile bu havaalanları bünyesinde yer alan tüm tesisler bu Kanunun kapsamı dışındadır.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesinde sayılan bentlere ek olarak, yerel ve ortak nitelik taşıyan diğer görev ve hizmetlerinde belediyeler tarafından yapılacağı belirtilmiştir. Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyenin mali imkanları ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirlenir. Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun

yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda özürü, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulanır (Özkan, 2012: 47).

Belediyelerin yetki ve imtiyazları ise 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. maddesinde belirtilmiştir (TC Resmi Gazete, 2005);

Buna göre belediyeler:

a) Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak,

b) Kanunların belediyeye verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, belediye yasakları koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek,

c) Gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri ile ilgili olarak kanunlarda belirtilen izin veya ruhsatı vermek,

d) Özel kanunları gereğince belediyeye ait vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarının tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak; vergi, resim ve harç dışındaki özel hukuk hükümlerine göre tahsili gereken doğal gaz, su, atık su ve hizmet karşılığı alacakların tahsilini yapmak veya yaptırmak,

e) Müktesep haklar saklı kalmak üzere; içme, kullanma ve endüstri suyu sağlamak; atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasını sağlamak; bunlar için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettmek; kaynak sularını işletmek veya işlettmek,

f) Toplu taşıma yapmak; bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerini kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettmek,

g) Katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmak ve yaptırmak,

h) Mahalli müşterek nitelikteki hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde taşınmaz almak, kamulaştırmak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, trampa etmek, tahsis etmek, bunlar üzerinde sınırlı ayni hak tesis etmek,

i) Borç almak, bağış kabul etmek,

j) Toptancı ve perakendeci hâlleri, otobüs terminali, fuar alanı, mezbaha, ilgili mevzuata göre yat limanı ve iskele kurmak, kurdurmak, işletmek, işlettirmek veya bu yerlerin gerçek ve tüzel kişilerce açılmasına izin vermek,

k) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşmayla tasfiyesine karar vermek,

l) Gayrisihhi müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek,

m) Beldede ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi ve kayıt altına alınması amacıyla izinsiz satış yapan seyyar satıcıları faaliyetten men etmek, izinsiz satış yapan seyyar satıcıların faaliyetten men edilmesi sonucu, cezası ödenmeyerek iki gün içinde geri alınmayan gıda maddelerini gıda bankalarına, cezası ödenmeyerek otuz gün içinde geri alınmayan gıda dışı malları yoksullara vermek,

n) Reklam panoları ve tanıtıcı tabelalar konusunda standartlar getirmek,

o) Gayrisihhî işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; hafriyat toprağı ve moloz döküm alanlarını; sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) depolama sahalarını; inşaat malzemeleri, odun, kömür ve hurda depolama alanları ve satış yerlerini belirlemek; bu alan ve yerler ile taşımalarda çevre kirliliğı oluşmaması için gereken tedbirleri almak,

p) Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiğı bütün işleri yürütmektir.

r) Belediye mücavir alan sınırları içerisinde 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu, 26/9/2011 tarihli ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve ilgili diğer mevzuata göre kuruluş izni verilen alanda tesis edilecek elektronik haberleşme istasyonlarına kent ve yapı estetiğı ile elektronik haberleşme hizmetinin gerekleri dikkate alınarak ücret karşılığında yer seçim belgesi vermek, (r) bendine göre verilecek yer seçim belgesi karşılığında alınacak ücret Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığınca belirlenir. Ücreti yatırılmasına rağmen yirmi gün içerisinde verilmeyen yer seçim belgesi verilmiş sayılır. Büyükşehir sınırları içerisinde yer seçim belgesi vermeye ve ücretini almaya büyükşehir belediyeleri yetkilidir.

(l) Bendinde belirtilen gayrisihhî müesseselerden birinci sınıf olanların ruhsatlandırılması ve denetlenmesi, büyükşehir ve il merkez belediyeleri dışındaki yerlerde il özel idaresi tarafından yapılır. Belediye, (e), (f) ve (g) bentlerinde belirtilen hizmetleri Danıştay'ın görüşü ve İçişleri Bakanlığının kararıyla süresi 49 yılı geçmemek üzere imtiyaz yoluyla devredebilir; toplu

taşıma hizmetlerini imtiyaz veya tekel oluşturmayacak şekilde ruhsat vermek suretiyle yerine getirebileceği gibi toplu taşıma hatlarını kiraya verme veya 67 nci maddedeki esaslara göre hizmet satın alma yoluyla yerine getirebilir. İl sınırları içinde büyükşehir belediyeleri, belediye ve mücavir alan sınırları içinde il belediyeleri ile nüfusu 10.000'i geçen belediyeler, meclis kararıyla; turizm, sağlık, sanayi ve ticaret yatırımlarının ve eğitim kurumlarının su, termal su, kanalizasyon, doğal gaz, yol ve aydınlatma gibi alt yapı çalışmalarını faiz almaksızın on yıla kadar geri ödemeli veya ücretsiz olarak yapabilir veya yaptırabilir, bunun karşılığında yapılan tesislere ortak olabilir; sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve turizmi geliştirecek projelere İçişleri Bakanlığının onayı ile ücretsiz veya düşük bir bedelle amacı dışında kullanılmamak kaydıyla arsa tahsis edebilir.

Belediye ve bağlı idareler, meclis kararıyla mabetlere indirimli bedelle ya da ücretsiz olarak içme ve kullanma suyu verebilirler. Belediye, belde sakinlerinin belediye hizmetleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilir. Belediye mallarına karşı suç işleyenler Devlet malına karşı suç işlemiş sayılır. 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 75 inci maddesi hükümleri belediye taşınmazları hakkında da uygulanır. Belediyenin proje karşılığı borçlanma yoluyla elde ettiği gelirleri, şartlı bağışlar ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri haczedilemez.

3.Belediyenin Organları

Belediye idaresi, verilen hak ve imtiyazlarla birlikte sadece kendisine verilen görevleri yerine getirmek üzere kurulan bir idari yapı kimliğinin ötesinde, beldede bazı kamusal hizmetlerin üretilmesinde söz sahibi olan ve günlük yaşamın işleyişine yardımcı olan ve düzenleyen bir organizasyondur. Beldenin yönetimi için belediye üç temel organa sahiptir. Bu organlar; Belediye Meclisi, Belediye Encümeni ve Başkandır. (Kurtuluş, 2006: 61).

3.1.Belediye Meclisi

Türkiye’de 5 yılda bir yapılan yerel seçimlerde İl Genel Meclisi ve Belediye Meclisi üyeliklerinin seçiminde, “Onda Birlik Baraj Uygulamalı Nispi Temsil Sistemi” uygulanmaktadır. Belediye ve il genel meclisi üye tamsayısı kadar üyelikler, bu payların sahibi olan siyasi partilere ve bağımsız adaylara, sayıların büyüklük sırasına göre tahsis olunur (Şentürk, 2008: 16). Seçimlerle meydana gelen Belediye Meclisleri 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 17. maddesinde:

Belediye meclisi, belediyenin karar organıdır ve ilgili kanunda gösterilen esas ve usullere göre seçilmiş üyelere oluşur şeklinde tanımlanmıştır. (TC Resmi Gazete, 2005):

5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 18. maddesinde ise Belediye Meclisi’nin görev ve yetkileri belirtilmiştir. Belediye Meclisi’nin görev ve yetkileri kanunda şu şekilde belirtilmiştir:

a) Stratejik plan ile yatırım ve çalışma programlarını, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini görüşmek ve kabul etmek.

b) Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek, bütçede kurumsal kodlama yapılan birimler ile fonksiyonel sınıflandırmanın birinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.

c) Belediyenin imar planlarını görüşmek ve onaylamak, büyükşehir ve il belediyelerinde il çevre düzeni planını kabul etmek.

d) Borçlanmaya karar vermek.

e) Taşınmaz mal alımına, satımına, takasına, tahsisine, tahsis şeklinin değiştirilmesine veya tahsisli bir taşınmazın kamu hizmetinde ihtiyaç duyulmaması halinde tahsisin kaldırılmasına; üç yıldan fazla kiralanmasına ve süresi otuz yılı geçmemek kaydıyla bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesisine karar vermek.

f) Kanunlarda vergi, resim, harç ve katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı hizmetler için uygulanacak ücret tarifesini belirlemek.

g) Şartlı bağışları kabul etmek.

h) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı beş bin TL'den fazla dava konusu olan belediye uyuşmazlıklarını sulh ile tasfiyeye, kabul ve feragate karar vermek.

i) Bütçe içi işletme ile 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununa tâbi ortaklıklar kurulmasına veya bu ortaklıklardan ayrılmaya, sermaye artışına ve gayrimenkul yatırım ortaklığı kurulmasına karar vermek.

j) Belediye adına imtiyaz verilmesine ve belediye yatırımlarının yap-işlet veya yap-işlet-devret modeli ile yapılmasına; belediyeye ait şirket, işletme ve iştiraklerin özelleştirilmesine karar vermek.

k) Meclis başkanlık divanını ve encümen üyeleri ile ihtisas komisyonları üyelerini seçmek.

l) Norm kadro çerçevesinde belediyenin ve bağlı kuruluşlarının kadrolarının ihdas, iptal ve değiştirilmesine karar vermek.

m) Belediye tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul etmek.

n) Meydan, cadde, sokak, park, tesis ve benzerlerine ad vermek; mahalle kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, adlarıyla sınırlarının tespiti ve değiştirilmesine karar vermek; beleyi tanıtıcı amblem, flama ve benzerlerini kabul etmek.

o) Diğer mahallî idarelerle birlik kurulmasına, kurulmuş birliklere katılmaya veya ayrılmaya karar vermek.

p) Yurt içindeki ve İçişleri Bakanlığının izniyle yurt dışındaki belediyeler ve mahallî idare birlikleriyle karşılıklı iş birliği yapılmasına; kardeş kent ilişkileri kurulmasına; ekonomik ve sosyal ilişkileri geliştirmek amacıyla kültür, sanat ve spor gibi alanlarda faaliyet ve projeler gerçekleştirilmesine; bu çerçevede arsa, bina ve benzeri tesisleri yapma, yaptıрма, kiralama veya tahsis etmeye karar vermek.

r) Fahri hemşehrilik payesi ve beratı vermek.

s) Belediye başkanıyla encümen arasındaki anlaşmazlıkları karara bağlamak.

t) Mücavir alanlara belediye hizmetlerinin götürülmesine karar vermek.

u) İmar plânlarına uygun şekilde hazırlanmış belediye imar programlarını görüşerek kabul etmek.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nda belirtilen Belediye Meclisi'nin görev ve yetkileri incelendiğinde Belediye Meclisi'nin demokrasi ve şeffaflık noktalarında önemi ortaya çıkmaktadır. Belediye Meclisi'nin bütçe üzerinde, imar planlarında, mahalle kurulması, sokak isimleri verilmesi konuları gibi çok geniş ve demokrasiye uygun görev ve yetkileri bulunduğu görülmektedir.

Ayrıca, Belediye Meclisi'nin; bütçenin, kesin hesabın, belediyenin çalışma programının görüşülüp karara bağlanması, imar planlarının onaylanması, belediyenin menkul, gayrimenkul mallarının kullanılmasına ilişkin kararlarının verilmesi gibi önemli görevleri de bulunmaktadır (İnaç ve Ünal, 2007: 9).

3.2.Belediye Encümeni

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 33. maddesinde Belediye organlarından biri olan Belediye Encümeni şu şekilde tanımlanmaktadır;

Belediye encümeni, belediye başkanının başkanlığında;

a) İl belediyelerinde ve nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyelerde, belediye meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği üç üye, mali hizmetler birim amiri ve belediye başkanının birim amirleri arasından bir yıl için seçeceği iki üye ve başkan olmak üzere yedi kişiden,

b) Diğer belediyelerde, belediye meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği iki üye, mali hizmetler birim amiri ve belediye başkanının birim amirleri arasından bir yıl için seçeceği bir üye olmak üzere beş kişiden oluşur.

Belediye başkanının katılmadığı toplantılarda, belediye başkanının görevlendireceği başkan yardımcısı veya encümen üyesi, encümene başkanlık eder.

Encümen toplantılarına gündemdeki konularla ilgili olarak ilgili birim amirleri, belediye başkanı tarafından oy hakkı olmaksızın görüşleri alınmak üzere çağrılabilir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 34. maddesinde Belediye Encümeni'nin görev ve yetkileri şu şekilde sıralanmıştır;

a) Stratejik plan ve yıllık çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip belediye meclisine görüş bildirmek.

b) Yıllık çalışma programına alınan işlerle ilgili kamulaştırma kararlarını almak ve uygulamak.

c) Öngörülmeven giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek.

d) Bütçede fonksiyonel sınıflandırmanın ikinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.

e) Kanunlarda öngörülen cezaları vermek.

f) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava konusu olan belediye uyuşmazlıklarının anlaşma ile tasfiyesine karar vermek.

g) Taşınmaz mal satımına, trampasına ve tahsisine ilişkin meclis kararlarını uygulamak; süresi üç yılı geçmemek üzere kiralanmasına karar vermek.

h) Umuma açık yerlerin açılış ve kapanış saatlerini belirlemek.

i) Diğer kanunlarda belediye encümenine verilen görevleri yerine getirmek.

Belediye yönetiminin ikinci derecede karar ve danışma organı olan (Eryılmaz, 2002: 142) Belediye Encümeni, Belediye Başkanı'na belediyeyi yürütme faaliyetlerinde yardımcı olan bir kuruldur. Bütçeyi ve kesin hesapları inceleyerek Belediye Meclisi'ne görüş bildirmek, kamulaştırma kararları

almak, kanunlarla öngörölmüş olan cezaları kesmek gibi önemli işlevlere sahiptir.

3.3.Belediye Başkanı

Belediye başkanı, belediyenin yürütme organını teşkil etmektedir. Seçmenlerce çoğunluk yöntemine göre tek dereceli olarak beş yıllık görev süresi için seçilir. Belediye başkanı, aşağıda 5393 sayılı Kanun'da daha detaylı anlatımı olan; meclis ve encümenin kararları ile belediye emir ve yasaklarını uygulamak, yerel nitelikli işleri yürütmek, belediye mallarını yönetmek, gelir ve giderlerini izlemek, belediye adına sözleşme yapmak, belediyeyi temsil etmek, mülki amirin göndereceği mevzuatı yaymak ve ilan etmek gibi görevlerle yükümlüdür (Eryılmaz, 1994: 131). Seçilmiş bir organ olarak belediye başkanın başkanlık sıfatının düşürölmesini, vesayet makamı olarak merkezi idare, faaliyet raporunun yetersizliği kararı ve gensoru önergesiyle genel karar organı olarak belediye meclisi isteyebilmektedir. Başkanlıktan düşürölme kararı ise idari yargıya aittir. Ayrıca, bazı hallerde (görevleri ile ilgili bir suç sebebiyle hakkında soruşturma ve kovuşturma açılması halinde) İçişleri Bakanı, yargı kararıyla görevden düşürmeyi beklemeden idari bir kararla, seçilmiş yerel yönetim temsilcilerini görevden uzaklaştırabilmektedir (Kavruk ve Tatar, 2010: 631-632).

Belediye Başkanı 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda 37. maddede şu şekilde tanımlanmıştır;

Belediye başkanı, belediye idaresinin başı ve belediye tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Belediye başkanı, ilgili kanunda gösterilen esas ve usullere göre seçilir.

Belediye başkanı, görevinin devamı süresince siyasî partilerin yönetim ve denetim organlarında görev alamaz; profesyonel spor kulüplerinin başkanlığını yapamaz ve yönetiminde bulunamaz.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 38. maddesi ise Belediye Başkanı'nın görev ve yetkilerini sıralamaktadır;

a) Belediye teşkilatının en üst amiri olarak belediye teşkilatını sevk ve idare etmek, belediyenin hak ve menfaatlerini korumak.

b) Belediyeyi stratejik plana uygun olarak yönetmek, belediye idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini hazırlamak ve uygulamak, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak.

c) Belediyeyi Devlet dairelerinde ve törenlerde, davacı veya davalı olarak da yargı yerlerinde temsil etmek veya vekil tayin etmek.

d) Meclise ve encümene başkanlık etmek.

e) Belediyenin taşınır ve taşınmaz mallarını idare etmek.

f) Belediyenin gelir ve alacaklarını takip ve tahsil etmek.

g) Yetkili organların kararını almak şartıyla sözleşme yapmak.

h) Meclis ve encümen kararlarını uygulamak.

i) Bütçeyi uygulamak, bütçede meclis ve encümenin yetkisi dışındaki aktarmalara onay vermek.

j) Belediye personelini atamak.

k) Belediye ve bağlı kuruluşları ile işletmelerini denetlemek.

l) Şartsız bağışları kabul etmek.

m) Belde halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak.

n) Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özürülere yönelik hizmetleri yürütmek ve özürülere merkezini oluşturmak.

o) Temsil ve ağırlama giderleri için ayrılan ödeneği kullanmak.

p) Kanunlarla belediyeye verilen ve belediye meclisi veya belediye encümeni kararını gerektirmeyen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak.

5 yılda bir gerçekleştirilen yerel seçimlerde halkın oyunu alarak işbaşına gelen Belediye Başkanı'nın en önemli görevi Belediye'yi temsil etmek, Belediye Meclisi ve Belediye Encümeni'ne başkanlık etmektir. Belediye personelini atama yetkisine sahip Belediye Başkanı, yerel halkın huzur, sağlık ve mutluluğu için gereken tedbirleri almak durumundadır. Günümüzde belediye başkanları sosyal belediyeciliğin de gerekleri olarak sosyal ihtiyaçların karşılanması yönünde çalışmalar yapmak zorundadır. 5393 sayılı kanunla da Belediye Başkanları'nın görevleri arasında özürülere yönelik hizmetleri yürütmek ve özürülere yönelik merkezler açmanın sayılması günümüzde belediyeciliğin geldiği noktayı gösteren bir detay olarak dikkat çekmektedir.

4. Büyükşehir Belediyesi

Zaman içinde, bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de belediyeler, diğer mahalli idarelere göre daha fazla öne çıkmıştır. Bunda belediyelerin kent yönetimlerinden sorumlu ve gelişmelere daha duyarlı olmalarının payı büyüktür. Nüfusun çoğunluğunun hızlı bir şekilde büyük merkezlere taşınması, kentlerin endüstri ve kültür merkezleri olarak ortaya çıkması, yerel

ihtiyaçların karşılanmasında önemli işlevler gören belediyelerin önem kazanmasına yol açan diğer etkenlerdir. 1930 yılında çıkartılan 1580 sayılı Belediye Kanunu, sanayileşme ve kentleşme ile birlikte yapıları hızla değişen ve sorumlulukları giderek artan büyük yerleşim birimlerinin yönetiminde yetersiz kalmıştır (Eryılmaz, 2008: 161).

Bu sebeple Türkiye’de belediyelerle ilgili olarak en önemli değişikliklerden birisi olan, büyük yerleşim yerlerinde, büyükşehir belediyesi kurulması adımı atılmıştır (Gözler, 2005: 86). 1982 Anayasası’na konulmuş olan, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim birimlerinin oluşturulabileceği hükmüne dayanılarak, 3030 sayılı kanun ile Mart 1984’ten itibaren, klasik belediye yönetimi yanında, bir de içinde birden fazla belediye bulunan, büyük yerleşim birimlerinde iki düzeyli metropol belediye sistemine geçilmiştir (Eryılmaz, 2008: 162).

Büyükşehirlerde yaşayan yüksek oranlara ulaşan nüfus, hızlı ve sağlıksız kentleşmeyi beraberinde getirmiş, yeni ve artan taleplerin karşılanması için ağdaş yönetim anlayışını gerekli kılmıştır. Bu bağlamda 1984 tarihli 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, büyükşehirlerin artan nüfusla beraber meydana gelen sorunlarını karşılayamamış ve sorunlar giderek artmıştır. Bu kanunun yerine yerel yönetimler reformu kapsamında TBMM’de 10.07.2004 tarihinde 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu kabul edilmiştir. 5216 sayılı kanunla, büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerin kurulması, organları, görev ve yetkileri, gelirleri ve belediyeler arasındaki ilişkiler yeniden düzenlenmiştir (zer, 2010: 17). 5216 sayılı kanunun amacı ilgili kanunun birinci maddesinde şu Şekilde verilmiştir;

Bu Kanunun amacı, büyükşehir belediyesi yönetiminin hukuk statüsünü düzenlemek, hizmetlerin plnlı, programlı, etkin, verimli ve uyum içinde yürütülmesini sağlamaktır.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, büyükşehir belediye yönetiminin görev ve yetkilerini, alan ve konu olarak genişletmiştir (Eryılmaz, 2008: 162). 5216 sayılı kanuna göre Büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumluluklarından bazıları şunlardır: Büyükşehir belediyesinin stratejik planını, yıllık hedeflerini, yatırım programlarını ve bütçesini hazırlamak, nazım imar planını, uygulama imar planlarını, parselasyon planlarını ve imar ıslah planlarını, ulaşım ana planını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak, ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini planlamak, koordinasyonu sağlamak ve yürütmek, yetki alanındaki meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yaptırmak, ilan ve reklam yerlerini belirlemek, coğrafi kent bilgi sistemini kurmak, çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak, birinci sınıf gayrisihhî müesseseleri ruhsatlandırmak, zabıta hizmetlerini yerine getirmek, yolcu ve yük terminalleri, kapalı ve açık otopark yapmak, büyükşehir bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, kütüphane, müze, spor, dinlenme, eğlence yerleri yapmak, merkezi ısıtma sistemi kurmak, gerektiğinde sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, bakım ve onarımını gerçekleştirmek, gerekli malzeme desteği sağlamak, kültür ve tabiat varlıklarının korunmasını sağlamak, su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, mezar ve defin ile ilgili hizmetleri gerçekleştirmek, toptancı halleri ve mezbahaları yapmak, itfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek, sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek ve geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak vb. hizmetler büyükşehir belediyesinin yetki ve sorumluluğundadır. Ayrıca, ilçe belediyeleri arasındaki ihtilafları çözmek, belediyelerin imar uygulamalarını denetlemek, belediye hizmetlerinin yerine getirilmesi bakımından uyum ve koordinasyonu sağlamak hususunda da büyükşehir belediyesi görevli kılınmıştır.

Türkiye’de 2012 yılına kadar 16 tane büyükşehir belediyesi oluşturulmuştu. Bu büyükşehir belediyeleri;

Adana	İçel
Ankara	İstanbul
Antalya	İzmir
Bursa	Kayseri
Diyarbakır	Kocaeli
Erzurum	Konya
Eskişehir	Samsun
Gaziantep	Sakarya

12 Kasım 2012 günü kabul edilen ve 6 Aralık 2012 günlü 28489 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 6360 sayılı “On üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”¹ ile birlikte;

Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van olmak üzere 13 il daha büyükşehir belediyesi statüsüne getirilmiştir.

¹ 6360 sayılı Kanun, EK I’de sunulmuştur.

Tablo 1: Kuruluş Yıllarına Göre Büyükşehirler

Yıl	Büyükşehirler
1984	İstanbul, Ankara, İzmir
1986	Adana
1987	Bursa, Gaziantep, Konya
1988	Kayseri
1993	Antalya, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Mersin, İzmit, Sakarya, Samsun
2012	Şanlıurfa, Hatay, Manisa, Balıkesir, Kahramanmaraş, Van, Aydın, Denizli, Muğla, Tekirdağ, Ordu, Trabzon, Malatya, Mardin

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

15 Mart 2013 tarihli TBMM Genel Kurulu Toplantısı'nda 6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'da değişiklik yapılarak Ordu ili de büyükşehir statüsüne kavuşturulan illerden birisi olmuştur. Bu değişiklik ile birlikte 15 Mart 2013 tarihi ile birlikte Türkiye'deki mevcut büyükşehir belediyeleri sayısı 30'a yükselmiştir.

5.Belediyelerin Kurumsal – Yönetsel Özellikleri

Belediyeler, yasalardan aldıkları bazı özelliklerinden dolayı, kurumsal ve yönetsel anlamda özgün yapıda olan yönetim birimleridir. Belediyelerin, kurumsal-yönetisel özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Köksal, 2006: 34):

Belediye bir kamu tüzel kişiliğidir: Hukukta, kişilerin belli bir amaç doğrultusunda bir araya gelmesiyle oluşturdukları topluluklar “kişi topluluğu” olarak tanımlanmaktadır. Başka bir deyişle bu tür tüzel kişiler, gerçek kişilerin belli bir amaç doğrultusunda bir araya gelmesiyle oluşturdukları tüzel

kişilerdir. Bu tür tüzel kişilerin aslî unsuru insanlardır. Bu tür tüzel kişilerin yönetim ve karar organları bu tüzel kişiyi meydana getiren gerçek kişiler arasından seçilir (Gözler, 2009: 161). Belediye, kamu hukukuna tabi olup, faaliyetlerini ilgili kanunlar çerçevesinde yürütür. Bu nedenle, Türk Kamu Yönetim Sistemi'nin bir parçasını meydana getirmektedir. Sistemin bütününde görülen özellikleri genel olarak taşımaktadır. Bu durum, belediye çalışanlarının iş ve davranışlarında, hizmetlerin yürütülüş biçiminde, belediye politika ve stratejilerinin geliştirilmesinde görülebilmektedir.

Belediye bir kâr amacı gütmeyen bir hizmet kurumudur: Belediye, yerel nitelikli olarak bölge halkının ihtiyaçlarını gideren bir kamu kurumudur. Belediyenin sürdürdüğü hizmetin kamu hizmeti niteliğinde olması, kamu yararı ilkesinin ön planda tutulmasını gerektirmektedir. Bunun sonucu olarak belediyenin hizmetlerinde kar elde etmek temel amaç değildir. Hizmetlerin finansmanı merkezi yönetimden aktarılan paylardan ve vergi, resim, harç ücret gibi yerel gelirlerden sağlanır (Köksal, 2006: 34).

Belediye siyasal yönü olan bir kurumdur: 9 Temmuz 2004 tarihinde kabul edilen ve 5215 sayılı Belediye Kanunu 3. maddesinin a fıkrasında Belediye;

“Beldenin ve belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerliğe sahip kamu tüzel kişisini”, ifade eder şeklinde tanımlanmıştır.

Türkiye’de yasalara göre yerel seçimler beş yılda bir yapılmaktadır. Belediye başkanı ve belediye meclisi seçmenlerin tercihleri ile göreve gelmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde belediyeler, yerel gereksinimlerin saptanması, amaç ve hedeflerin belirlenmesi, hizmetlerin hangi yol ve yöntemlerle karşılanacağına tespit edilmesi siyasal nitelikli tercihlerle belirlenmektedir.

Siyasi tercihlere belediye amblemleri dahi konu olabilmektedir. Örneğin; Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin amblemi 1973 yılında zamanın belediye başkanı Vedat Dalokay tarafından Hitit Güneşi olarak belirlenmişti. Zamanın milliyetçi sağ partileri Ankara'yı İslam öncesi bir medeniyetin temsil edemeyeceği düşüncesini dile getirmekteydi. AKP Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek 2005 yılından itibaren Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin amblemini değiştirmek üzere adımlar atılmıştır. Bugün Ankara Büyükşehir Belediyesi amblemi iki minare arasında yükselen Atakule silüetinden oluşmaktadır.

Fotoğraf 1: Ankara Büyükşehir Belediyesi Eski ve Yeni Amblemleri

Kaynak: Yazar tarafından düzenlenmiştir.

Belediye dikey örgütlenmeye sahip bir kurumdur: 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 49. maddesi belediye idari yapılanmasını belirtmektedir. Buna göre; Geleneksel belediyelerde (belediyenin büyüklüğüne göre değişmekle birlikte), başkan, başkan yardımcısı, müdür ve memur olmak üzere, dört kademeli bir hiyerarşik yapı bulunmaktadır. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 21. maddesi de büyükşehir belediye teşkilatını şu şekilde belirtmektedir.

“Büyükşehir belediyesi teşkilâtı; norm kadro esaslarına uygun olarak genel sekreterlik, daire başkanlıkları ve müdürlüklerden oluşur.

Birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi büyükşehir belediyesi meclisinin kararı ile olur.

Büyükşehir belediyesinde başkan yardımcısı bulunmaz. Hizmetlerin etkili ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi için, genel sekretere yardımcı olmak üzere, nüfusu üç milyonun üzerindeki büyükşehir belediyelerinde en fazla beş, diğerlerinde en fazla üç genel sekreter yardımcısı atanabilir.

Büyükşehir belediyesinde hizmetlerin yürütülmesi belediye başkanı adına onun direktifi ve sorumluluğu altında mevzuat hükümlerine, belediyenin amaç ve politikalarına, stratejik plânına ve yıllık programlarına uygun olarak genel sekreter ve yardımcılarını tarafından sağlanır.”

Büyükşehir (anakent) belediyelerinde ise, hiyerarşik kademelerin sayısı altıdır. Bu belediyelerde hiyerarşik kademe sırasıyla; başkan, genel sekreter, genel sekreter yardımcılarını, daire başkanları, müdürler ve memurlar bulunmaktadır.

Belediye hiyerarşik bir kurumdur: Belediye hizmetlerinin yürütülebilmesi konusundaki resmi işlemlerin nasıl işleyeceği yasalarla belirlenmiştir. Belediye çalışanları, belirli bir üste (amire) bağlı olarak görev yapar. Bu nedenle, çalışanların temel görevi, yasal kuralları ve üstleri tarafından verilen emir ve talimatları uygulamaktır. Üst konumdaki yönetici, astlarının yaptıkları işlemlerden sorumludur. Sistemin en tepesinde de belediye başkanı vardır. Bunun yanı sıra, astlar da eylem ve işlemlerinden dolayı üstlerine karşı sorumludur (Köksal, 2006: 34).

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE BELEDİYE KURUMUNUN GELİŞİM TARİHİ

Çalışmanın bu bölümünde belediyecilik alanındaki gelişmeler öncelikle Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş yıllarından Cumhuriyet Dönemi'ne kadar, daha sonra da Cumhuriyet Dönemi'nden itibaren 1980 yılına kadar incelenmiştir.

Türkiye'de belediye kurumunun geçirmiş olduğu aşamaları görmek için Osmanlı'nın son dönemlerine gitmek gerekmektedir. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı İmparatorluğu'nun üzerine kurulmuş bir ülkedir. İlk belediyeler ve kadroları Osmanlı İmparatorluğu'ndan devralınmıştır. Bu çalışmada belediyeler, Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş yıllarından başlayarak incelenmeye çalışılmıştır.

Tablo 2: Tarihsel Süreçte Belediye Kanunları

1869 tarihli, Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi
1877 tarihli, Dersaadet Belediye Nizamnamesi
1877 tarihli, Dersaadet Belediye Nizamnamesi
1912 tarihli, Dersaadet Teşkilat-ı Belediyesi Hakkında Kanun-u Muvakkat
1930 tarih, 1580 sayılı Belediye Kanunu
2004 tarih ve 5272 sayılı Belediye Kanunu
3.7.2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu

Kaynak: Yazar tarafından düzenlenmiştir.

1.Osmanlı'da Belediyelerin Tarihsel Gelişimi

Özgün bir siyasi yapılanmaya sahip olan Osmanlı İmparatorluğu merkezi bir imparatorlukken aynı zamanda da dini ve etnik farklılıklara sahip siyasal bir yapılanma üzerine inşa edilmişti. Bu açıdan federal bir görünüm

arz eden Osmanlı İmparatorluğu aynı zamanda özgün bir yerel sisteme sahipti. Osmanlı İmparatorluğu her ne kadar bir Asya Türk-İslam Devleti idiye de topraklarının önemli bir bölümü Avrupa'da idi ve Fransız İhtilali'nden itibaren doğrudan Avrupa'nın etkisi altına girmeye başlamıştır (Şeyhanlıoğlu, 2013: 1).

Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşundan (1299) Cumhuriyetin ilanına (1923) kadar geçen 624 yıllık süreçte belediyeçiliği iki bölüm halinde incelemek doğru olacaktır. Osmanlı'da belediyeçilik, 1299'dan 1839 Tanzimat Fermanı'na kadar geçen gelenekselliğin hüküm sürdüğü dönem ile Batılılaşma sürecinin başladığı Tanzimat Fermanı'ndan Cumhuriyetin kurulduğu 1923 yılına kadar geçen dönem olarak ikiye ayrılarak incelenmiştir.

1.1.Geleneksel Dönem (1299-1839)

Osmanlı'da devletin 1299'da kuruluşundan 1839 Tanzimat Fermanı'na kadar geçen dönemde belediye ile ilgili ya da klasik ifadesiyle "beledi" olarak tanımlanan hizmetler, bir yandan devlet teşkilatı, diğer yandan da yerel halkın kendi içinde meydana getirdiği örgütlenmeler tarafından yerine getirilmiştir. Osmanlı'da 1299-1839 döneminde yerel hizmetlerde dikkati çeken en önemli nokta, hizmetlerin yürütülmesinde bu yerel örgütlenmelerden olan vakıfların, loncaların ve mahallelerin etkin olarak görev üstlenmiş olmasıdır (Ulusoy ve Akdemir, 2004: 149).

Ancak elbette belirtmek gerekir ki; herhangi bir şehrin çehresini değiştirmede etkili olacak dinsel, kültürel, sosyal nitelikli yapılarla, bunlarla ilgili ticari özellikli yapıların inşasında ekonomik ve sosyal faktörlerin rolü önde gelmekle beraber, padişah ve yüksek görev sahiplerinin ilgileri asla küçümsenemez. Zaten padişah ve yüksek görev sahipleri, öncelikle başkente, bunun arkasından da ticaret, yönetim ve kültürel açıdan önem arzeden yerlere ilgilerini eksik etmiyorlardı (Ünlü, 1996: 241).

Geleneksel dönem beş yüzyılı aşkın bir süre devam etmiştir. Bu dönemi beledi hizmetlerde etkin olan; Loncalar, Vakıflar, Kadılar ve Mahalle başlıkları altında incelemek doğru olacaktır.

1.1.1.Loncalar

Türk siyasi kültüründe yerel yönetimlerin etkin bir katılım içeren unsurlara sahip olduğunu dile getirmek oldukça güçtür. Bazı kentlerimizde, örneğin Ankara'da 15. yüzyıla kadar esnaf teşkilatları olan Ahiler tarafından kimi yerel karar alma mekanizmaları oluşturulmuş olmasına rağmen, bu durumun yerel yönetim kavramıyla nitelik anlamında bir ilişkisi olduğunu düşünmek yanıltıcı olur. Zira, yerel yönetim, ne bazı örgütlü tarikatların ne de esnaf gruplarının varlığı ile değil, fakat hemşerilerin mali-iktisadi güçlerini yönetimde kurumsallaştırmaları ile oluşur. Yerel yönetimde, devamlılık ve hukuki bir kişilik kazanmak yani kurumsallaşmak söz konusudur. Böyle bir idari, hukuki sürecin ise Osmanlı kentleri veya kırsal alandaki topluluklar için uzun zaman söz konusu olmadığını söylemek doğru olacaktır (Ortaylı, 1990: 64).

Lonca teşkilatları, geleneksel Osmanlı idari sisteminde yerel kamu hizmeti niteliği taşıyan işleri yürüten kurumlardan birini oluşturmaktadır. Mesleki gruplaşmalardan doğan loncalar, hiyerarşik yapıda örgütlenmiş esnaf birlikleri olup bir bakıma yerel sivil toplum örgütleridir. Loncalar sayesinde esnaf idarede söz sahibi olmuştur. Loncanın başında bulunan esnaf şeyhi veya esnaf kethüdası, esnaf tarafından seçilir ve kadı tarafından sicile kaydedilirdi. Loncaların en önemli görevi; üyelerin mesleki etkinliklerini denetlemek ve düzenlemektir. Burada loncalar üretim sürecini, ürünün kalitesini gözetim altında tutmuşlar, fiyatların saptanmasında rol oynamışlar, üyeleri arasında anlaşmazlıkları çözümlemişler ve müşteri ile olan anlaşmazlıklarla ilgilenmişlerdir. Loncaların bu faaliyetleri içe dönük, kendi üyeleri ile ilgili faaliyetlerdir. Loncaların beledi hizmetleri yanında merkezi idare ile halk arasında aracılık rolü yapma işlevi de bulunmaktadır. Loncalar

merkezi idare ile halk arasında aracılık rolü yapmışlar ve merkezi idarenin taşra temsilcilerine yardımcı olmuşlardır. Lonca şeyhleri hükümet emirlerini halka aktarmışlar, bunlara uyulup uyulmadığını izlemişler, önceden saptanan ve tüm loncaların sorumlu tutulduğu toplam vergi miktarını üyeler arasında paylaşmışlar ve bunları toplamışlardır (Es, 2008: 32).

1.1.2.Vakıflar

Osmanlı İmparatorluğu döneminde belediyecilik denildiğinde vakıflara değinmek de yerinde olacaktır. Vakıf, kelime anlamı olarak; Arapçada, durdurma, alı koyma anlamlarını ifade ederken aynı zamanda, bir malı veya mülkü satılmamak kaydıyla bir hayır işine bağışlama, bırakma, anlamını da ifade etmektedir (Devellioğlu, 2004: 1134). Vakıflar, İslamiyet'in şekillendirdiği kurumlar olması açısından aynı zamanda dini kurumlardır. Ancak vakıflar aynı zamanda hem sosyal hem de ekonomik kurumlardır. İnsanlar arası dayanışma ve yardımlaşma gibi bir misyona haiz olduklarından sosyal bir kurumdurlar (Tabakoğlu, 2003: 214).

Osmanlı İmparatorluğu'nda şehir hizmetlerinin yürütülmesinde, vakıfların önemli bir rolü vardır. Selçuklu ve Osmanlı toplumunda, kişinin sahip bulunduğu mal varlığı üzerinde sadece kendinin değil, içinde yaşadığı toplumun da hakkı olduğu inancı hakimdi. Bu nedenle varlıklı kişilerden bir vakıf eseri yapmaları beklenirdi. Zenginliğin kaynağı devlet memuriyeti olduğu için, vakıf eseri yapanların çoğunluğunu, başta padişahlar olmak üzere diğer kamu görevlileri oluşturmaktaydı (Es, 2008: 31).

Vakıfların kuruluşu sırasıyla şu üç aşamadan geçerek oluşmaktaydı; birinci aşama, vakfın kuruluşunun karar aşaması yani fikri hazırlık sürecidir. Bunun ardından belirlenen amaçların uygulama mekanları yani vakıfların hizmet kurumları inşa edilmesi aşamasıdır. Vakıfların vaat ettiği hizmetlerin sürekliliğini sağlamak amacıyla vakfın gelir kaynakları belirtildikten sonra artık son aşamasına yani hazırlanan vakfiyenin Şer'i Mahkeme'nin onayına

sunulmasına sıra gelmekteydi. Mahkeme tarafından kuruluşuna herhangi bir engel görülmeyen vakıfların vakfiyeleri sicillere kaydedilmek suretiyle onaylanmaktaydı. Bu belgenin bir örneği de vakıf kurucusuna verilirdi² (Öztürk, 2002: 434).

Osmanlı geleneksel dönem şehircilik yapılanmasında padişah ve hanedan üyesi vakıfları kadar, askeri sınıf vakıfları da önemli rol oynamıştır. Bu sınıfa mensup olan ulema/din adamları ve umera/devlet yöneticileri kurdukları vakıflarla dikkat çekmektedirler (Köç, 2009: 5).

Vakıflar, VIII. asır ortalarından XIX. asır sonlarına kadar uzanan bir dönemde İslam devletlerinin, özellikle de Selçuklular ve Osmanlılar dönemindeki Türk dünyasının sosyal, kültürel ve ekonomik hayatında önemli bir rol oynamış olan dini, hukuki ve sosyal kurumlardır. Bir kişi mülkiyetine sahip olduğu menkul ve gayrimenkul mallardan bir kısmını veya tamamını, Allah'ın rızasını kazanma niyetiyle, halkın her hangi bir ihtiyacını gidermek üzere dini, hayri ve içtimai bir gaye ile tahsis ederse, malını vakfetmiş, yani bir vakıf müessesesi kurmuş olur. Bu davranışın arkasında herhangi bir mecburiyet veya zorlama yoktur. Vakıf teşkilatının temelinde, insanlığa karşı bireysel sorumluluk hissi, vicdani bir hizmet duygusu, diğer bir ifadeyle iyilik, şefkat, yardımlaşma, dayanışma, herhangi bir insani veya başka bir canlıyı maddi ve manevi açıdan huzura kavuşturma yolunda haz duyma ve benzeri kültür değerleri ve bu değerleri kendisine ilke edinmiş bireyin hür iradesi yatmaktadır (Köç, 2009: 3),

Tanzimat Dönemi'ne kadar da Osmanlı İmparatorluğu taşrasındaki günümüz anlamında olmasa da belediye hizmetlerini, kadılar ve kurumsal anlamda vakıflar yürütmekteydi. "Kazalar" Osmanlı kamu yönetiminde temel bir mülki idare birimidir. Kazalar, "kadı"nın yönetim ve yargı alanını ifade etmekteydi. Bu hizmetlerin yerine getirilmesinde kendisine yardım eden daha

² Osmanlı Vakıf Senedi örneği EK: IV'te sunulmuştur.

doğrusu belediye işlerinden sorumlu olan memuru ise muhtesip idi. Muhtesibin görevleri ise sırasıyla; esnafı kontrol etmek; iş yeri açma ruhsatı vermek, vergileri toplamak, ihtisap gelirlerini dağıtmak, mürur tezkirelerini vermek, kıyafet düzenini sağlamak olarak özetlenebilir (Kazıcı, 1987: 65).

Türkler, Anadolu'ya ayak bastıklarından itibaren bir iskan politikası uygulamışlar, fethettikleri yerlere iskan etmek üzere önce vakıflar tarafından tesis edilen; zaviye, han, hamam, medrese, çeşme, cami, imaret gibi yapılar ve bu yapıların bir arada bulunduğu külliyeler inşa etmişlerdir. Zaten şehirleşmenin ilk adımı olan mahallelerin kuruluşu da bu yapılaşma üzerine gerçekleşmiştir (Demirel, 2000: 57).

Osmanlı İmparatorluğu'nda vakıfların; zirai işletmecilikten, imalat sanayi, ticaret merkezleri, konut sektörü, istihdam ve para konularında ülke ekonomisinde belirli bir paya sahip olduğu açıktır. Vakıflar iktisadi hayatın canlı tutulmasında, ulaşım sisteminin emniyet altına alınmasında aktif rol almışlardır (Velikahyaoğlu, 1998: 46). Osman Nuri Ergin vakıfların beledi hizmetleri ile ilgili olarak; vakıf sisteminin en güzel, en faydalı ciheti, beledi hizmetlerin hükümete, belediyeye ve halka yük olmadan fertler tarafından yapılması ve halkın da bunlardan parasız istifade etmesidir. Çünkü ne hükümet ne de belediye mesela o zamanlarda medrese denilen bir mektep, ne de yine o zamanlarda bîmârhâne denilen bir hastanenin yapılması ve idare edilmesi için on para vermediği gibi, bu tür beledi müesseselerin yapılması ve idare edilmesi hususunda vergi namı ile de halktan bir para alınmazdı. Bu müesseseleri yapanlar, hem onların yapılış, hem de idare masraflarını, hem de bunları idare edecek memurların aylıklarını temin edecek irad ve akarları da önceden hazırlanırdı” diye belirtmiştir (Ergin, 1987: 117).

1.1.3.Kadı

Osmanlı İmparatorluğu'nda ortak alanların kullanımının düzenlenmesi görevi verilmiş bir kısmı güvenlikle ilgili idari makamların başında; Sadaret, Yeniçeri Ağalığı, Sekbanbaşılık, Kadılık, Subaşılık, Kapudan-ı Deryalık, Cebecibaşılık, Topçubaşılık ve Seraskerlik gelmektedir. Örnek olarak kadının; narh işleri ve esnaf teşkilatı ile ilgilenmek, subaşının; çarşı, pazarların mahalle aralarının temizliğine dikkat etmek, bozulmuş kaldırımları tamir ettirmek, eğrilmiş ve yıkılmış binaları mimarbaşına haber vermek gibi görevleri bulunmaktadır. Birisi vezir ya da şehir şubası, diğeri yol ve hendekleri temizleyen çöplük veya mezbele subası olmak üzere iki çeşit subasılık bulunmaktadır (Ergin, 1995: 843).

Osmanlı İmparatorluğu'nda mahalli idarelerden bahsederken kadılara değinmeden geçmek mümkün değildir. Osmanlı İmparatorluğu'nda kadılar şeriat adamı olarak diğeri görevlilerle de yakın bir işbirliği içindedir ve görevleri de bu yüzden sadece bir yargı organı olmanın ötesindedir. Kadının görevleri; şehrin yönetimi, asayiş esnaf loncalarının denetimi, üretimin ve pazar yerlerinin kontrolü, narh ve fiyat kontrolü olarak sayılabilir. Bunlarla birlikte; vakıfların denetimi, okul ve camilerin yönetimini denetlemek başlıca görevlerindedir. İmar nizamı, temizlik ve diğeri altyapısal hizmetlerin görülmesinde müeyyideci bir otorite olarak görev yapmaktadır. Bütün bu görevlerde de kendisine bir takım memurlar yardımcı olmaktadır (Ortaylı, 1976: 100).

Kadı kaza olarak adlandırılan yerleşim biriminin hukuki ve idari yöneticisi konumundadır. Kaza, yargı ve yönetim bakımından belirli büyüklükte yerleşim birimidir. Kazalar, kendilerine bağlı kasaba ve köylerden oluşmaktadır. Bu bakımdan kazanın başında bulunan kadı, hem şer'i ve idari yargının başı hem belediye başkanı hem de merkezi yönetimin temsilcisidir. Dolayısıyla kadının makamı mahkeme binası olduğu kadar belediye hizmetlerinin yürütüldüğü yerdir (Es, 2008: 29).

Kadınların belediye işlerinde yardımcıları muhtesiblerdi. Türkler, İslam kültürünün etkisiyle idari yapılanmalarında ve yönetim biçimlerinde bazı değişiklikleri hayata geçirdiler. Günümüz anlamıyla hakim, savcı, belediye başkanı gibi sıfatların bir kısmını bünyesinde toplayan kadılık müessesesini meydana getirerek, aynı zamanda zabıta görevlerinin bir kısmını da bu birime yüklediler. Ancak bu uygulama bir müddet sonra terk edilerek, zabıta görevi tekrar subaşılara verildi. Sonraları kurulan Müslüman Türk Devletlerinde daha çok belediye işlerinde görevlendirilmesine rağmen zabıta görevi de yüklenen Muhtesipler ortaya çıktı. Çarşıların denetlenmesi hizmetine "Hisbe" ve bu görevi yerine getirenlere de "Muhtesib" denildi (Seyitdanlıoğlu, 1996: 75).

Muhtesip, ihtisab aşası, esnafı denetleyen, ticari hayatın düzenini sağlamaya çalışan kişi anlamına gelmektedir. İhtisab ise kelime anlamıyla, çirkin ya da zararlı bir fiili yasaklamak ve iyiliği emretmek anlamına gelmektedir. Kısaca iyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak felsefesi Osmanlı belediye hizmetlerinin de temel anlayışını oluşturmuştur (Es, 2008: 31).

Muhtesibin teftişi pazarlar için geçerli olmakla beraber, esnafın mallarının insanların gelip-geçtiği yollara taşmasını engelleme görevi de bulunmaktaydı. Muhtesibin fiyat belirleme yetkisi yoktu. Esnafı belirlediği fiyatla mal satmaya zorlayamazdı. Muhtesibin esas vazifesi; temel ihtiyaç ürünlerinde karaborsacılığı önlemek olduğundan uncuları, fırınları, değirmenleri, kasapları, lokantaları, denetim altında bulundururdu. Ölçü-tartı aletlerinin kontrolü de Muhtesiplerin görevleri arasında bulunmaktaydı (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2013). Ayrıca, büyük kentlerin uzak semt ve alış veriş merkezlerinde "ayak naibi" denilen ve kadıya vekalet eden görevliler, kadı adına narh uygulaması, denetleme gibi görevleri yerine getirmekteydiler (Seyitdanlıoğlu, 1996: 75).

1826 yılında II. Mahmud tarafından Yeniçeriliğin kaldırılmasının ardından "İhtisab Nezareti" adı ile Bakanlık gibi yeni bir teşkilat kurulmuş ve o zamana kadar Kadılar veya İstanbul Efendileri tarafından görülmekte olan esnafın ve gıda maddelerinin kontrol ve murakabesi ile zabıta işleri ve ordu masraflarının karşılığı olarak alınan ihtisap resimlerinin tahsili gibi görevler bu Nezarete verilmiştir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2013).

1.1.4.Mahalle

Osmanlı İmparatorluğu'nda beledi hizmet veren kurumsal yapılardan biri de Mahalle'dir. Osmanlı şehrindeki; mülki, beledi ve adli teşkilatın ilk basamağını mahalle teşkil etmekteydi (Ergin, 1936: 103). Osmanlı Mahalleleri bir cami ya da bir kilisenin çevresinde biçimlenen organik birer üniteydi. Mahallelerde yaşayan topluluğun ortak bir din, menşee ve kültüre dayanan özelliği göz önünde tutulmalıdır. Pratikte her mahalle kendi okuluna ve diğer alt yapısal tesislerine sahipti. Bunlar vakıf ve bağışlarla yaşıyordu. İmam mahallenin yöneticisi ve temsilcisi olarak kadı tarafından onun arzı ile tayin ve kontrol edilirdi (Ortaylı, 1994: 32). Osmanlı İmparatorluğu'nda mahalle imamlarına; nüfus, evlenme ve boşanma işlerinde, esnaf kahyalarına da kendi esnafına karşı küçük bir oranda yargılama yetkisi ve bazı resmi yetkiler tanınmıştı (Ergin, 1932: 166).

1.2.Modern Belediye Kurumunun Doğuşu

Türkiye'de modern belediyelerin kuruluşu 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar uzanan bir geçmişe sahiptir. Tanzimat Dönemi (1839-1876) ile girilen yenileşme süreci hemen her alanda kendisini gösterdiği gibi belediyeciliğimizde de ilk adımların atıldığı bir dönemdir. Geleneksel Osmanlı şehir yönetimi, 19. yüzyıla gelindiğinde gerek kentin kendi iç bünyesinde meydana gelen sosyo-ekonomik ve demografik değişiklikler, gerekse dış dünya ile ilişkilerin zorladığı yeni şartlar nedeniyle kabuk değiştiren kentte yetersiz kalmış ve yeniden yapılanmaya olan ihtiyaç her zamankinden daha

fazla olmuştur. Hiç kuşkusuz, modern belediyeçiliğimiz bu değişimin getirdiği yeni kurumlaşmanın ürünü olarak ortaya çıkmıştır (Seyitdanlıoğlu, 1996: 75). Her türlü yenileşme Tanzimat ile başladığı gibi belediyeler ile ilgili olarak da ilk denemeler Kırım Savaşı'nın da etkisiyle İstanbul'da yapılmış, daha sonra ülke genelinde belediyeleşme hareketi başlamıştır (Parlak, 2002: 2).

Osmanlı devlet yapısında ve Osmanlı şehirlerinde bir takım değişim ve dönüşüm süreçleri sonucunda gelişmeler yaşandı. Osmanlı coğrafyasının her bölgesinde aynı yoğunluk ve etkide bulunmayan bu süreci etkileyen ülke içi ve ülke dışı birçok faktör söz konusuydu. Ülke dışı unsurların başında, uluslararası ticaret düzeninin Sanayi Devrimi tarafından şekillendirilen yeni yapısı geliyordu. Seri üretimi destekleyecek ölçekte hammadde temini ve üretilen malların satılması için pazar ihtiyacı, dünya ticaretinin başlıca belirleyici unsuru durumuna gelmişti. Avrupa'da hakim olan korumacı yaklaşımlar, hammadde ve pazar ihtiyacı için yeni kaynak arayışına yol açmıştı. Osmanlı ülkesi, ucuz hammadde ve pazar potansiyeli bakımından zengin bir alan niteliğine sahipti. Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu sıkıntılardan yararlanan İngiltere, 1838'de imzaladığı anlaşma ile Osmanlı pazarına elverişli koşullar ile giren ilk Sanayi Devrimi'ni gerçekleştirmiş ülke oldu. Bu adımı Osmanlı Devleti'nin Fransa ile gerçekleştirdiği anlaşma izledi. 1839–1841 yılları arasında buna benzer antlaşmalar, Osmanlı Devleti ile Sardunya, İsveç, Norveç, İspanya, Hollanda, Prusya Danimarka, Toskana Büyük Dukalığı ve Belçika ile yapıldı. Osmanlı dış ticaretinde liberalizmin temellerini atan bu antlaşmalar Avrupa ile ilişkileri artırmıştır (Dumont, 1995: 104).

Avrupa ile artan ilişkiler ve liberalizasyon adımları sonucu Osmanlı'da bir dönüşüm yaşanmaktaydı. Şehirlerde ikili bir yapı görülüyordu. Bir tarafta kozmopolit kültür yapısına sahip yeni ticaretin etkisiyle gelişen bölgeler, diğer tarafta güç kaybeden klasik çarşı örgütlenmesi ve homojen niteliğini henüz sürdüren mahalle yapısı yan yana varlığını sürdürüyordu. Şehrin toplumsal yerleşimi alanındaki diğer bir gelişme; Osmanlı tebaası gayrimüslimler içinde

gelir düzeyi yüksek ailelerin şehrin yeni cazibe merkezlerine doğru kayma göstermesiydi. Bu hareketi birçok şehirde Müslüman mahallelerdeki varlıklı, ileri gelen aileler de takip ediyordu. Şehirlerde ortaya çıkan yeni merkez bölgelerin oluşma süreci, salt ekonomik yapılanmanın çok ötesinde toplumsal, siyasi ve kültürel bütünselliği olan bir niteliğe de sahipti (İslamoğlu, 2012: 123).

Osmanlı İmparatorluğu'nda yapısal dönüşüm zaruri hale gelmiş, bu doğrultuda Tanzimat Dönemi'ne geçilmişti. 1839'da Gülhane meydanında Gülhane Hatt-ı Hümayunu'nun okunmasıyla başlayan ve 1876 yılında I. Meşrutiyet'in ilan edilmesi ile sona eren Tanzimat Dönemi iki dönemden oluşmaktadır. İlk dönem, Gülhane Hatt-ı Hümayunu'nun uygulandığı 1839-1856 yılları arasındaki dönemdir. İkinci dönem ise, Islahat Fermanı'nın ilan edildiği 1856 yılından başlayıp I. Meşrutiyet'in ilan edildiği 1876 yılına kadar olan dönemi kapsamaktadır (TÜGİAD, 1997: 41).

19. yüzyıla kadar geçen dönemde Osmanlı İmparatorluğu'nda şehirlerde yerel hizmet sunan en önemli kurumdan biri olan vakıfların icra ettiği fonksiyonlarda, devletin merkezileşme çabalarının yaşandığı Tanzimat Dönemi'nde önemli gerileme yaşanmıştır. Vakıflardaki yönetim zaafı ve yolsuzlukların artması ile 1836'da kurulmuş olan Evkaf Nezareti'nin etkisi ile vakıfların gelirlerinin olumsuz etkilenmesi bu gerilemede önemli etkenlerdir (Öztürk, 1995: 282).

1839 tarihli Tanzimat Fermanı ile birlikte artık merkezi idare kimi hizmetleri hükümet örgütü ile arasında, vesayetin geniş örgüsü bulunan kurumlara bırakmıştır. Örneğin; yol geçitlerinin güvenliğini vergi bağışıklığı karşılığında sağlayan derbentçi köylülerin görevi onlardan alınarak, hükümetin kolluk kuvvetlerinin sorumluluğuna verilmiştir. Vakıflar ulemanın gelir kaynağıydı. Ancak ülkedeki aydın profiline medrese ekseninden, batılı tarzda eğitim görmüş, Fransızca bilen yeni tip bürokrata dönüşmesiyle vakıflar, Evkaf Vekaleti kanalıyla merkezi idareye tabi kılınmıştır. Mültezimlik

yerine vergi, yetkili muhassıllar ve onlara yardımcı olarak yerel halkın temsilcileri ve ruhani reislerden oluşan devamlı kurullar (Muhassıllık Meclisleri) tarafından toplanır olmuş, ancak teknik sebepler yüzünden iltizam usulüne geri dönülmüştür (Şener, 1990: 51).

II. Mahmut dönemi olan 1829'da İstanbul'da kurulan muhtarlık sistemi 1833 yılında ilk kez Kastamonu vilayetinde kurularak yayılmaya başlamıştır. Köy ve mahalle muhtarlarının belirtilen bu statüsü, 1913 yılına kadar sürmektedir. 1913 yılında çıkarılan "İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanun-u Muvakkatı"nın 148. maddesinin, 1864 ve 1871 tarihli Nizamnameleri yürürlükten kaldırması ile birlikte, köy yönetimi 1924 yılına kadar; mahalle muhtarlıkları ise 1944 yılına kadar yasal dayanaktan yoksun olarak devam etmişlerdir (Eryılmaz, 1997: 38).

Osmanlı İdari Sistemi'nde yer alan eyaletlerde, eyalet valilerinin yetkileri sınırlandırılmış ve maaşa bağlanarak merkezi yönetime bağımlı bir konuma getirilmiştir. Bununla birlikte, valinin mali alandaki yetkileri merkezin atadığı "muhassılı emval" adındaki maliye memurlarına devredilmiştir. Bu memurların vergi toplama işi yanında eyaletlerde her türlü kamu işlerinin görüşüleceği "Meclisi İdare" adında bir meclis oluşturmaları da karara bağlanmıştır. Valinin danışmadan herhangi bir iş yapamadığı bu meclisler, merkezi yönetim sıkı denetimine tabi tutulmuştur (Sencer, 1984: 52).

Meşrutiyet döneminde belediye örgütlenmesi de elden geçirilmiştir. 1877 yılında çıkarılan Vilayet Belediye Kanunu ile belediye örgütlenmesinin tüm ülke geneline yayılması sağlanarak her kent ve kasabada belediye örgütü kurulması kararlaştırılmıştır (Sencer, 1984: 70).

1.3.Şehremaneti

Osmanlı İmparatorluğu'nda yerel yönetim birimi olarak bugünkü anlamıyla ilk belediye yönetiminin kurulması girişimleri Tanzimat Fermanı'nı izleyen yıllarda ve özellikle 1854-1856 Kırım Savaşı sırasında Batı ülkeleri ile artan temas sonunda ortaya çıkmış, Fransız komün idarelerinden örnek alınarak 1854 yılında İstanbul'da ilk kez belediye kuruluşu denemesine girilmiştir (Aytaç, 1998: 22). Günümüz anlamıyla ilk belediye yönetiminin oluşturulmasının, Kırım Savaşı sırasında Osmanlı İmparatorluğu'na müttefiklerin etkisiyle olmasının en önemli nedenlerinden biri, o dönemde İstanbul'da yüz binin üzerinde yabancı yaşamakta olması ve Avrupalı devletlerin, bu uyrukların modern, bakımlı, temiz bir şehirde yaşamalarını istemekte olmalarıdır (Türe, 2000: 38).

Fotoğraf 2: İstanbul 1800

Kaynak: <http://historic-cities.huji.ac.il/turkey>, Erişim Tarihi: 03.06.2013).

Kırım Savaşı'nda; İngiltere, Fransa, İtalya ve Osmanlı Devleti Rusya'ya karşı ittifak yapmıştır. Bu savaşta İstanbul, konumu dolayısıyla temel lojistik merkezi haline getirildi. Savaş nedeniyle İstanbul'a Avrupa'dan çok sayıda asker, gazeteci, diplomat, sağlık görevlisi, tüccar, sanatçı vb. birçok kesimden insan geldi. İstanbul'un yaşadığı beledi sıkıntıları, gelen nüfusun

etkisiyle daha da arttı. Bu durum, savaştan dolayı İstanbul ile yakından ilgilenen Avrupa kamuoyunda da yankı buluyordu (Ergin, 1995: 1268).

Kırım Savaşı'nın başkentte yol açtığı karışıklık ve hareket de ilk belediyenin kurulmasına nedenlerden birini teşkil etmiştir. İstanbul Şehremaneti Haziran 1854 yılında kurulmuştur³. Şehremaneti'nin başında merkezi yönetim tarafından atanan şehremini⁴ ve yine Bab-ı Ali'nin seçimi ve padişahın onayı ile göreve gelen bir şehremaneti meclisi bulunmaktaydı. İlk belediye örgütü kurulmasına rağmen, belediye geleneğinin aksine, şehremini seçimle işbaşına gelmemekteydi. Aynı şekilde meclis de atama yolu ile oluşuyordu. Meclis üyeleri esnaf veya bazı ileri gelen memurlardı. Meclisin görevi daha çok istişari nitelik taşıyordu (Es, 2008: 33). Şehremanetinin organları; devlet başkanı tarafından tayin olunan ve meclisi-i vâla'nın doğal üyesi olan Şehremini, 12 üyeden oluşan ve İstanbul'da oturan her sınıf Osmanlı tebasından ve esnafın muteber ve mutemetlerinden oluşan Şehir Meclisi ve günümüzün belediye encümenlerine denk gelen Komisyon'dur (Tümerkan, 1946: 14).

Şehremaneti eskiden ihtisab nezaretince toplanmakta olan devlet vergi ve resimlerini toplamakla sorumluydu. Bağımsız gelirlere sahip değildi. Şehremaneti gelirleri 1877 Belediye Kanunu'nun neşrine kadar merkezi idarenin geliri addedilerek bütçesine dahil edilmekte ve bu nedenle belediyenin bütçe açığı her yıl hükümetçe kapatılmakta idi (Es, 2008: 33).

Şehremaneti'nin görevleri, İstanbul halkının zaruri ihtiyaçlarından olan eşyanın kolaylıkla teminini sağlamak, narh işlerine bakmak, yol ve kaldırım yapmak, şehrin temizlik işlerine bakmak, çarşı ve pazarları kontrol etmek,

³ İstanbul Şehremaneti'nin kuruluşu ile ilgili literatürde farklı tarihler verilmiştir. Ortaylı; "İstanbul Şehremaneti batılı anlamda ilk belediye örneğini oluşturması açısından Türk belediyeçilik tarihi açısından son derece önemlidir. Meclis-i Vala-yı Ahkam-ı Adliye örgütün görev ve statüsünü 13 Haziran 1854 tarihli bir nizamname ile düzenlenmiştir. Burada Şehremanetinin Meclis-i Vala'ya bağlı olduğu belirtilmektedir" (Ortaylı, 2000: 133).

"...İstanbul Şehremaneti 16 Haziran 1854 yılında kurulmuştur." (Es, 2008: 33).

⁴ İstanbul Şehremaneti'nin ilk başkanları EK III'te verilmiş olan tarihi belgede bulunmaktadır.

daha önce ihtisap nezaretince toplanan vergi ve resimleri tahsil etmektir (Ergin, 1995: 1272).

Sultan Abdulmecid'in teşvikleri, Mustafa Reşit Paşa ve ilk şehremini Salih Paşa'nın gayretlerine rağmen Şehremaneti beklenen sonucu vermemiş ve bu kurum yerini Altıncı Daire-i Belediyeye bırakmıştır (Akgündüz, 2005: 538).

1.4.Altıncı Daire-i Belediye

Şehremaneti teşkilatından istenen sonuç alınamayınca, kuruluşundan bir yıl sonra "şehir meclisi" lağvedilmiştir. İntizam-ı Şehir Komisyonu da kendilerine yetki verilmemesine dair şikayetleriyle birlikte belediye ile ilgili tekliflerini de içeren mazbatalarını ve nizamname layihalarını, bağlı bulunduğu Ticaret Nezareti aracılığıyla Bab-ı Ali'ye sunmuştur. Bununla beraber, 11 Cemaziyelevvel 1274/Aralık 1857 tarihinde Altıncı Daire-i Belediye devri başlamıştır (Tekeli, 2006: 533).

28 Aralık 1857 tarihli "6. Daire-i Belediye Nizamatı" ve 7 Haziran 1858 tarihli "Devair-i Belediyeden 6. Daire İtibar olunan Beyoğlu ve Galata Dairesinin Nizam-ı Umumisi" nizamnameleriyle reformlar başladı. İstanbul, 14 belediye dairesine ayrıldı. Beyoğlu, ilk uygulama olmasına rağmen buraya "6. Daire" denildi. Beyoğlu'nun 6. Daire adı almasının nedeni, Paris'te "Sixeme arrondissement" (6. Bölge) diye bilinen Belediye biriminin kentin en mamur bölgesi olmasıydı (Beyoğlu Belediyesi, 2013). O dönemde Paris Belediyesi yirmi daireye ayrılmıştı. İstanbul Şehremaneti'nin de ona göre örgütlenmesi planlanmıştı (Eryılmaz, 1997: 66).

Ocak 1858'de yayınlanan bir resmi tebliğde⁵, belirlenen on dört dairenin hepsinde birden hizmete başlamak fazla masraflı ve gerçek dışı olacağından uygulamaya başlangıcın Altıncı Daire'de (Beyoğlu ve Galata çevresi) yapılacağı bildiriliyor, "*Çünkü Galata ve Beyoğlu'nda nüfus kalabalık olup, binalar daha özenle inşa edilmiş ve ikamet edenler de Avrupa görmüş ve belediye hizmetlerinden anlayan insanlar olduğundan, hizmete oradan başlanmasının uygun olduğu, bu şekilde diğerlerine güzel bir örnek gösterileceği*" belirtiliyordu." Bu vesile ile gereken işlerin yapılması için bazı gelirlerin tespiti ve toplanması babında, daire dahilinde bir idare-i mahsusa-i belediye kurulması ve başına da, "Hariciye teşrifatçısı" Kâmil Bey'in getirilmesi kararlaştırıldı. Bu belediye dairesi için özel olarak hazırlanan ve 11 Cemaziyelahir 1274/1857 tarihinde ilan edilen 19 maddelik "Altıncı Daire-i Belediye Nizamatı" da yürürlüğe girdi⁶ (Ergin, 1995: 1307-1308).

Dairenin amaçları ticareti düzenlemek ve Avrupalı kent hizmetlerini getirmektir. 6. Daire kurulunca başına Mehmet Kamil Bey getirildi. Kendisi Başhariciye teşrifatçısı olarak yabancılarla ve diplomatik misyonla ilişki içindeydi. Sokakların temizlenmesi, düzenlenmesi, lağım ve su yollarının yapılması ve diğer bazı hizmetlerin getirilmesi kararı uygulamaya konuldu. İlk iş olarak Beyoğlu ve Galata'nın kadaströ haritaları çizildi. Taksim ve Tepebaşı'nda umumi bahçeler yapıldı. Bir hastane kuruldu ve sokakların gazyağıyla çalışan fenerlerle aydınlatılması, ilk kez Cadde-i Kebir'de (İstiklal

⁵ Takvim-i Vekayi selh-i Cemaziyevvel 1274 (16 Ocak 1858) 560 No. da yayınlanan tebliğ-i resmî şöyle başlıyordu: "Remz-i tea'lâ ve tekaddes hazretleri gün be gün mamur ve abadan buyursun. Mehasenat-ı asriyye-yi cenabı Padişahîden olmak üzere dar'ulhilafet'üs seiyye olan, şehir-i İstanbulun hase- niyat-ı tabiiyesine biraz da tezyinat-ı sanayi ilâvesiyle bir heyet-i muntazamada bulundurulması ve daima taddir ve tanzimine dikkat ve nezaret kılınması mehasenatı mucib olacağına mebni, nefis-i İstanbul, bilâd-ı selâse, Boğaziçi'nin iki sahili ve Adalar ile beraber ondört daire-i belediyeye taksim olunmak üzere evveleminde tayin olunan hududu ile Beyoğlu ve Galata Altıncı Daire-i Belediye itibar olunup, fakat işbu dairelerde yapılacak şeylerin kâffesine birden başlamak mugalâta ve teklifli olacağından ve Altıncı daire ittihaz olunan Galata ve Beyoğlu'nda aka- rat-ı kesire ve ebniye-yi mutena bulunduğu misullü; sahib ve mukîm olanların ekserisi dahi böyle şeyleri memalik-i sairede görmüş ve mehasenaunı anlamış adamlardan bulduklarından bu işe ibtida daire-i mezkûreden başlanıulub, orada hüsn-ü numunesi müşahade olunduktan sonra tamim edilmesi münasib ve her vesile..." Ortaylı, **Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri 1840-1880**, s. 143.

⁶ Altıncı Daire-i Belediye Nizamatı EK II'de verilmiştir.

Caddesi) başlatıldı. 1859'daki nizamname ile sokakların temizliği ihaleye verildi. Sokaklar 3 sınıfa ayrıldı. 1. sınıf sokaklar hergün, hatta yazın günde iki kez, 3. sınıf olanlar haftada bir kez süpürülüyordu. Bahsedilen hizmetler Beyoğlu'nun batılılaşan elit kesimi için geçerliydi. Diğer kısımlar özellikle Kasımpaşa, Pangaltı gibi bölgeler ne temizlik, ne de imar konusunda hiçbir fayda görmediler (Beyoğlu Belediyesi, 2013).

1.5.Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi

Altıncı Belediye Dairesi yaklaşık on yıl denendikten ve uygulandıktan sonra, bazı olumlu sonuçları görülmeye başlandığından İstanbul'un diğer bölgelerinde de benzer teşkilatlanmaların yolunu açtı. Altıncı Dairenin doğrudan sadarete bağlı olup esas belediye teşkilatından ayrı bir yapı arzemesi yeni bir düzenleme ihtiyacı doğurmuştur (İslamoğlu, 2012: 154).

1868 tarihli Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi hazırlanmış, bu nizamname ile bütün İstanbul aşağıda belirtilen on dört belediye dairesine ayrılmıştı. Her dairenin başına onursal bir paye olarak emekli bir yüksek memur geçirildi. Fakat bu dairelerin çoğunda beledi meclisler kurulamadığı gibi personeli de tayin edilemedi (Ortaylı, 1985: 242). Dairelerin sınırları şu şekildeydi (İslamoğlu, 2012: 155-156):

Birinci daire, sahil kısmı Yalı Köşkü'nden Yenikapı İskelesi'ne ve ilaveten Langa yoluyla Bayezid ve Süleymaniye'den Unkapanı İskelesi'ne kadar;

İkinci daire, Langa yolundan Bayezid Şehzade ve Fatih Camileri mahallelerinden, Haliç sahiliyle Edirnekapısı'na kadar;

Üçüncü daire, Odunkapısı'ndan Yedikule'ye ve Langa'ya kadar deniz kenarında bulunan mahalleler;

Dördüncü daire, Eyüp ve Bahariye ve Kağıdhaneköyü ve Alibeyköyü ve Küçükköy'den Ayastefanos ve Makriköyü'nden Yedikule'ye kadar sur dışında bulunan mahalleler;

Beşinci daire, Sütlüce, Hasköy, Kasımpaşa;

Altıncı daire, Kasımpaşa Deresi'nden Tatavia ve Feriköyü dahil, Küçükçiftlik Deresi'yle Dolmabahçe İskelesi'ne kadar ara yerde bulunan yerler;

Yedinci daire, Dolmabahçe'den sahil yolundan Kayalar'a ve kara yolundan Levend Çiftliği ve Şişli Feriköyü'ne kadar olan köyler;

Sekizinci daire, Kayalar'dan Kireçburnu'na kadar sahil yolu ve kara yolu kısmındaki yerler;

Dokuzuncu daire, Kireçburnu'ndan Belgrad Köyü'ne ve oradan Kefeliköyü ve Rumeli Fener'e kadar;

Onuncu daire, Anadolu Feneri'nden Kanlıca Körfezi'ne kadar ara yerde olan köyler;

Onbirinci daire, Kanlıca Körfezi'nde Çengelköyü'ne kadar;

Onikinci daire, Havuzbaşı'ndan Haydarpaşa Çayırı'nın Selimiye Kışlası tarafı ve Büyük Çamlıca'dan Çengelköyü İskelesi meydanında olan köyler ve mahalleler;

Onüçüncü daire, Haydarpaşa, Kadıköyü, Kurbağalıdere, Moda ve Küçük Çamlıca, Erenköy Bostancıbaşı Köprüsü;

Ondördüncü daire, Adalar olarak belirlenmiştir.

1.6.Dersaadet Belediye Kanunu

1877 yılında Dersaadet Belediye Kanunu çıkarılarak İstanbul Şehremaneti bir önceki düzenlemede sathi sınırlar çizilmişken, bu düzenleme ile hem dairelere birer isim verilmiş hem de sınırları açıkça çizilmiş olarak yirmi belediye dairesine ayrıldı (Toprak, 1994: 137). Bu daireler (Koca, 1996: 25):

Birinci Daire, “Bayezıd Dairesi”dir. Sahil yoluyla Ahırkapı’dan Unkapanı iskelesine ve içeride Zeyrek, Saraçhanebaşı, Sehzadebaşı, Merkezçiler kapısı, Hasanpaşa karakolundan Divan Yolu ile Sultan Ahmed ve oradan İshak Paşa caddesiyle Ahırkapı’ya kadar olan hattın içinde kalan mahalleleri kapsar.

İkinci Daire, “Sultan Ahmed Dairesi”dir. Sahilen Ahırkapı’dan Yenikapı’ya, içerden Yenikapı’dan Aksaray, Horhor’dan Saraçhanebaşı’na kadar olan hattın içindeki mahalleleri kapsar.

Üçüncü Daire, “Fatih Dairesi”dir. Unkapanı’ndan sahil yoluyla Ayvansaray’a ve içeriden Topkapı’dan, Yenibahçe deresiyle Simkes ve Hatip camileri ve meydan çeşmesinden Sofular caddesiyle Horhor’a oradan Saraçhanebaşı’na kadar olan hattın içinde bulunan mahalleleri kapsar.

Dördüncü Daire, “Samatya Dairesi”dir. Sahilen Yenikapı iskelesinden Yedikule haricinde Kazlıçeşme, Mevlevihane, Takiyyeci mahalleleri içine alarak Topkapı’dan, surların boyuyla, Yenibahçe’ye ve oradan ikinci daire hududuyla Horhora kadar olan mahalleleri kapsar.

Beşinci Daire, “Eyüb Dairesi”dir. Şehir haricinde Eğrikapı dışarısı Topçular, Defterdar, Eyüp, Alibeyköy, Küçükköy, Kağıthane köyü nihayetine kadar olan mahalleri kapsar

Altıncı Daire “Beyoğlu Dairesi”dir. Kasımpaşa deresinin sol tarafından, Tatevle, Feriköy, dahil olduğu halde Küçük Çiftlik deresiyle, Dolmabahçe iskelesine ve sahil yoluyla Azab kapısından, Galata, Tophane, Salı Pazarı, Kabataş ve Dolmabahçe’ye kadar olan mahalleri kapsar.

Yedinci Daire “Hasköy Dairesi”dir. Sahilen Karaağaç, Sütlüce, Halıcioğlu, Hasköy ve dahilen Kasımpaşa deresinin sağ tarafıyla Piyale Pasa, Ok Meydanını kapsar.

Sekizinci Daire, “Beşiktaş Dairesi”dir. Sahilen Dolmabahçe’den Defterdar burnuna ve sahilen Balmumcu çiftliği sınırlarıyla Şişli, Kağıthane, Küçük Çiftlik caddesiyle Dolmabahçe’ye kadar olan sınırlar dahilindeki mahalleleri kapsar.

Dokuzuncu Daire, “Arnavutköy Dairesi”dir. Sahil yönü itibariyle Defterdar burnundan, Kuruçeşme, Arnavutköy, Bebek, Kayalar’a ve sahil yönü itibariyle Zincirlikuyu, Levent çiftliği nihayetine kadar olan mahalleleri kapsar.

Onuncu Daire, “Yeniköy Dairesi”dir. Sahilen Kayalar’dan Rumeli Hisarı, Balta Limanı, Boyacı köyü, Emirgan, İstinye, Yeniköy, Kalender Ayazması’na ve sahil yönü itibariyle Büyük Küçük Maslak, Emirgan korusu, Ayazağa çiftliği nihayetine kadar olan mahalleleri kapsar.

Onbirinci Daire, “Tarabya Dairesi”dir. Sahilen Kalender Ayazması’ndan, Tarabya, Kireçburnuna ve dahilen arka tarafından bulunan yerlerin sonuna kadar olan mahalleleri kapsar.

Onikinci Daire, “Büyükdere Dairesi”dir. Sahilen Kefeli köyünden başlayarak Büyükdere, Mesar burnu, Sarıyer, Yeni Mahalle, Pazar Bası, Rumeli Kavağı, Rumeli Feneri’ne ve içeriden Bahçe ve Zekeriyya köyleri sınırına kadar olan mahalleleri kapsar.

Onüçüncü Daire, “Beykoz Dairesi”dir. Sahil yönü itibariyle Anadolu Feneri’nden, Anadolu Kavağı, Sütluce, Yalı köyü, Beykoz, Paşa Bahçe’den, Çubuklu deresinin ağzına ve sahilden Karakulak, Kabaköz çiftliği hududuna kadar olan mahalleleri kapsar.

Ondördüncü Daire, “Anadolu Hisarı Dairesi”dir. Sahil yönü itibariyle Burun Bahçe’den, Refat Pasa Mahallesi, Kanlıca, Anadolu Hisarı, Kandilli, Vaniköy’e ve içeriden Çavuşbaşı ve Yazıcı çiftliklerinden, Göksu deresi arkasına kadar olan mahalleleri kapsar.

Onbeşinci Daire, “Beylerbeyi Dairesi”dir. Sahil yönü itibariyle Kuleli’den, Çengelköyü, Beylerbeyi, Nakkaş, Kuzguncuk, Paşa Limanı’na ve içeriden Vapur değirmeni arkasındaki caddeden, İcadiye yoluyla Bağlarbaşı’na ve oradan Sarıkaya ve Büyük Çamlıca’nın alt tarafındaki yol ile, Yel değirmeni, Büyük Sose ile, Kuleli’ye kadar olan mahalleleri kapsar.

Onaltıncı Daire, “Yeni Mahalle Dairesi”dir. Sahil yönü itibariyle Paşa Limanı’ndan Üsküdar Büyük İskelesi’ne ve içeriden çarşı boyunca Yeni Çeşme, At Pazarı, Toptaşı yoluyla, Nuh Kuyusu’na ve oradan Bağlarbaşı’na kadar olan mahalleleri kapsar.

Onyedinci Daire, “Doğancılar Dairesi”dir. Sahil yönü itibariyle Üsküdar Büyük İskelesi’nden, Ayazma, Harem, Kavak, Haydarpaşa iskelelerine ve içeriden Selimiye, Karaca Ahmet, Nuh Kuyusu’ndan, Bağlarbaşı, Tophanelioğlu’nun sonuna kadar olan mahalleleri kapsar.

Onsekizinci Daire, “Kadıköy Dairesi”dir. Sahil yönü itibariyle Haydarpaşa iskelesinden, Kadıköy ve Moda’dan, Bostancı Başı köprüsüne ve içeriden Erenköy, Nerdiban köyü (Merdivenköy), Kurbağalı dere, Uzun Çayır’dan, İbrahim Paşa çayırına kadar olan mahalleleri kapsar.

Ondokuzuncu Daire, “Adalar Dairesi”dir. Büyük Ada, Heybeli, Kınalı, Burgaz adalarını kapsar. Büyük ada merkez olup diğerlerinde birer şube bulunur.

Yirminci Daire, “Makri Köyü (Bakırköy) Dairesi”dir. Makri köyü (Bakırköy), Ayastefanos (Yeşilköy), Baruthane civarındaki mahalleleri kapsar.

Dersaadet Belediye Kanunu’na göre; Şehremaneti’nin organları şehremini ve Şehremaneti Meclisi’ydi. Şehremaneti Meclisi’ni Padişah tarafından atanan altı üye ve Şehremini oluşturuyordu. Ayrıca Şehremaneti Meclisi, belediye daireleri meclisleri reisleri ile Şehremaneti Meclisi’nin ve daire meclislerinin kendi aralarından seçtikleri ikişer üyeden meydana gelen bir Cemiyet-i Umumiye-i Belediye vardı. Bu cemiyet, mayıs ve ekim olmak üzere yılda iki kez toplanıyordu. Belediye dairelerinin organları daire-i belediye meclisi reisi ve daire-i belediye meclisiydi. Daire-i belediye meclisi reisi devletçe bu üyelerin arasından seçilip iki yıl süre ile tayin ediliyordu. Daire-i Belediye meclisi iki yıllık süre için halk tarafından seçilen on iki üyeden oluşuyordu. Her yıl altısı değişiyordu. Ücret almaksızın görev yapıyorlardı (Toprak, 1994: 138). 1877’den sonra ise Şehremaneti meclis üyeleri hep tayinle bu göreve gelmişlerdir (Ortaylı, 1985: 243).

1.7.Taşra Yönetim Reformları

Taşra yönetiminde liyakatsizlik ve suistimaller ayaklanmaları kışkırtıyordu. Bunların üstesinden gelebilmek için taşra yönetiminin tekrar ele alınarak merkezle olan bağlarını kuvvetlendirmek ve böylece genel idareyi etkin ve dinamik bir hale getirmek gerekiyordu. Tanzimat ve Islahat reformlarının özellikle taşrada sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi buna bağlıydı. 19. yüzyılla birlikte Osmanlı taşra idaresindeki düzensizliklerin giderilmesi için ciddi çabalar sarf edilmiş, ancak sorunlar tümüyle giderilememiştir. Bu nedenle Osmanlı taşra teşkilâtında daha köklü bir

yapılanma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. 1864 ve 1871 vilayet nizamnameleriyle bu ihtiyaca cevap verilmeye çalışılmıştır (Gençoğlu, 2011: 32-33).

1.7.1.1864 (Tuna) Vilayet Nizamnamesi

Osmanlı İmparatorluğu taşra yönetiminde reformun kaçınılmaz bir hal aldığı görerek 1863 yılı sonlarına doğru yeni bir nizamname hazırlamak üzere harekete geçti. Bu amaçla Fuad Paşa'nın nezaretinde Midhat Paşa ve Ahmet Cevdet Paşa'nın da katıldıkları bir komisyon teşkil edildi. (Seyitdanlıoğlu, 1999: 55). Komisyon çalışmaları neticesinde tarihe Tuna Vilayeti Nizamnamesi olarak geçen bu nizamname aslında bütün imparatorlukta uygulanmak amacıyla hazırlanmıştı. Ancak Bâbîâli, bu hususta tedbirli hareket ederek, nizamnameyi bir ön uygulama alanında tecrübe etmek istemiştir. Bunun için eski Niş, Vidin ve Silistire eyaletleri birleştirilerek Tuna Vilayeti kurulmuştur (Şentürk, 1992: 168).

Tuna Vilayet Nizamnamesi'nin olumlu ve başarılı sonuçlar vermesi, yeni teşkilatlanmanın Osmanlı İmparatorluğu'nun diğer bölgelerine de teşmil edilmesine vesile olmuştur. Nitekim 1865 yılından itibaren Rumeli'de, Anadolu'da ve Arabistan'da yeni vilayetler kurulmaya başlanmıştır. 1867 yılında çıkarılan Vilayet-i Umumiye Nizamnamesi ile yeni taşra örgütlenmesi bütün imparatorluğu kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Aslında bu nizamname, hemen hemen 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi'nin aynısıydı (Karal, 1988: 156). 1864 Nizamnamesi, 22 Ocak 1871 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesine kadar yürürlükte kalmıştır.

1.7.2. 1871 İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi

1871 İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi'yle Osmanlı Devleti idari bakımdan 27 vilayet ve 123 sancağa bölünmüştü. Rumeli'de; 10 vilayet ve 44 sancak, Anadolu'da; 16 vilayet ve 74 sancak, Afrika'da ise, 1 vilayet ve 5 sancak yeni düzene göre örgütlenmiştir (Karal, 1988: 158).

Bu nizamnameyle ilk kez vali muavinliği tesis edilmekteydi. Vilayet merkezinde valinin yanı sıra görev yapacak mülki amirlerin görev ve sorumlulukları belirlenmekteydi. Buna göre defterdar, mektupçu (yazı işlerini yürüten görevli), umûr-u ecnebiye müdürü (yabancılarla ilgili işlerden sorumlu müdür), ziraat ve ticaret müdürü, tarik emini (yol yapımından sorumlu görevli), defter-i hakani müdürü, (tapu müdürü), emlak ve nüfus müdürü, evkaf müdürü ve alay beyi (iç güvenlikten sorumlu görevli) valinin emrinde çalışacak üst düzey devlet memurlarıydı. Bu görevliler her yılsonunda yapılan işleri bir raporla merkezi hükümete bildireceklerdi. Böylece, devlet elinde bulunanları ve yapılan ve yapılacak olan işleri takip ve kontrol edebilecek, rasyonel bir şekilde planlayabilecekti. Liva denilen sancak biriminde mutasarrıf görev yapacak, kaza yönetimi ise kaymakam denilen memur tarafından yürütülecekti. Nahiyelerde müdür mülki amir olacaktı. Köyler seçimle gelen muhtarlar tarafından yönetilen en küçük idari birim olarak bırakılmıştı (Torun, 2012: 94).

1.7.3.Taşra Belediye Kanunu (Vilayetler Belediye Kanunu)

1877 yılına gelindiğinde “Dersaadet Belediye Kanunu” ile birlikte “Vilayetler Belediye Kanunu”nun yürürlüğe girmesi Şehremaneti’nde olduğu gibi İstanbul dışında da 1930 yılına kadar uygulanacak bir yapıyı meydana getirmektedir. “Vilayetler Belediye Kanunu” bu yapının İstanbul dışındaki teşkilatlanmasının yasal temelini oluşturmaktadır (Yörükoğlu, 2009: 4).

Osmanlı’da taşra belediyelerine yönelik yapılan son düzenleme olan 1877 tarihli Vilayetler Belediye Kanunu’na göre belediye organları seçimle oluşan ve şehrin nüfusuna göre 6-12 kişilik bir belediye meclisi ile meclis üyeleri arasından hükümetçe atanan belediye başkanından oluşmuştur (Es, 2008: 36).

1877 Belediye Kanunu ilk defa tek dereceli seçim getirmekte ve bunun gizli oy açık tasnif esasına dayandığını belirtmekte idi. Şüphesiz bu

düzenleme Türk belediyeçilik tarihi açısından önemli bir gelişme olmuştur. Diğer yandan Vilayetler Belediye Kanunu, belediye mallarının idaresinde belediyelere istimlak yetkisi vermekte ve belediyelere nüfus sayımı gibi yeni görevler de yüklemektedir. (Ortaylı, 2000: 190).

2.Cumhuriyet Dönemi Belediyeçiliği

Osmanlı İmparatorluğu'nda modernleşmenin temel çelişkisi, Batılı anlamdaki kurumların eski ve geleneksel kurumlarla yan yana faaliyette bulunmasıdır. Cumhuriyet ile Osmanlı arasındaki Batı medeniyetine yaklaşım tarzındaki temel farklılık budur. Bunun sonucu olarak Tunaya'ya göre; Cumhuriyeti kuran anlayış bu düalizmi ortadan kaldırmıştır (Tunaya, 1960: 27).

Daha önce de yazıldığı gibi 1923'le başlayan Cumhuriyet döneminin belediyeçilik örneklerinin temellerinin Osmanlı İmparatorluğu döneminde atılmaya başlandığını söylemek yanlış olmayacaktır (Keleş, 1998: 110). Tutum ise bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkıntılarının üzerine inşa edilen Türkiye Cumhuriyeti, İmparatorluğun son dönemindeki ekonomik ve toplumsal yapısını, bürokratik sistemini ve yönetim sistemini miras olarak almıştır (Tutum, 1994: 66).

Osmanlı'nın mirasını devralması sebebiyle de Osmanlı İmparatorluğu'nun yerel yönetim anlayışının büyük ölçüde cumhuriyet dönemi yerel yönetim anlayışını da etkilediğini söylemek mümkündür. Zihniyet olarak yerel yönetimler için merkezi idareye yardımcı olan destek kuruluşlar nazarıyla bakılmıştır. İdari anlamda birlik ve beraberliğin bozulabileceği endişesiyle genelde yerel yönetimlere özelde belediyelere yetki ve kaynak devri konusunda hep tereddütlü davranılmıştır. Cumhuriyet Dönemi belediyeçilik anlayışı için, 1980'lere gelinceye kadar merkezîyetçi eğilimin ağır basması, merkezi idarenin belediyeleri ağır bir vesayet altında bulundurması sebebiyle bu açıdan bakıldığında, Osmanlı İmparatorluğu'nun

Tanzimat Devri'nin bir devamı olarak algılamak ve değerlendirmek yanlış olmaz kanaatindeyiz (Bilgiç, 2002: 349).

2.1.Cumhuriyet Döneminde Belediyeler (1923-1950)

Osmanlı İmparatorluğu döneminde başlayan belediyeleşme süreci ile birlikte 1923 yılında Cumhuriyetin ilan edildiği tarihte 421 belediye kurulmuş bulunmaktaydı (Göymen, 1983: 2839). Çelik ise, Kurtuluş Savaşı sonrası Osmanlı Devleti'nden 389 belediyenin devralındığını belirtmektedir (Çelik, 1995: 593).

Osmanlı İmparatorluğu'ndan devralınan mirasın başka bir boyutu olan yönetim sisteminde; Tanzimat sonrası ortaya çıkan yönetsel kurumlar ve usuller, il sistemi, il özel idareleri, köyler, 389 belediye ve Babı Ali'de yer alan çok sayıda memur bulunmaktaydı. İmparatorluk'tan devralınan bu sistemi Batılı tarzda yapılandırmak ve yeniden inşa etmek üzere çeşitli yasalar çıkarılmıştır. Bu yasalar; Köy Kanunu (1924), Memurin Kanunu (1926), Maaş Kanunu (1927), Vilayet İdaresi Kanunu (1929), Devlet Memurları Maşatının Tevhit ve Teadülüne Dair Kanun (1929) ve Belediye Kanunu (1930)'dur (Tutum, 1994: 66-67).

Cumhuriyet dönemine intikal eden belediyelerin sadece 20 tanesinde düzenli içme suyu, 4 belediyede elektrik tesisatı, 17 belediyede mezbaha, 7 belediyede spor alanı, 29 belediyede park ve bahçe, 90 belediyede ise düzenli pazaryeri saptanabilmiştir (Bostanoğlu, 1990: 79).

O dönemde yeni kurulacak olan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilkelerini belirleyen Teşkilat-ı Esasiye Kanunu da yerel yönetimlere değinmiştir. 1921 Anayasası; yerel yönetimlere, uygulamaya bakıldığı zaman öyle pek de anayasada ifade edilen özgürlüklerin uygulanamadığı görülse de, vilayetler düzeyinde geniş yetkiler getirmekteydi (Atasoy, 1992: 52). Bu durum hç

şüphesiz belediyelerin Türk Kamu Yönetim Sisteminde önemini göstermesi açısından anlamlı görülmektedir.

Cumhuriyetin ilanından sonra 16 Şubat 1924 günü çıkarılan 417 sayılı kanunla Ankara'da da, tıpkı 1877 yılında Osmanlı Mebusan Meclisi'nin büyük tartışmalara rağmen İstanbul'da taşradan farklı bir biçimde İstanbul Şehremaneti adı altında ayrı bir yönetim oluşturması gibi, ayrı bir belediye teşkilatı kuruldu (Atasoy, 1992: 53).

Ankara'ya da 417 sayılı Şehremaneti kanunu, özel bir yönetim biçimi getirmiştir (Tortop, 1986: 3-4). Bu kanuna göre, Ankara İçişleri Bakanlığı'nca atanan bir şehreminin yönetiminde bir encümeni emanet ile 24 üyeli Cemiyeti Umumiye-i Belediye'den oluşacak ve bütçe bu cemiyet tarafından yapılacak ve İçişleri Bakanlığının onayı ile kesinleşecektir. Zabıta hizmetlerini polisler yürütecek ve devlet tarafından atanan memurların maaşları İçişleri Bakanlığı, diğerlerini ise Şehremaneti ödeyecektir (Dönmez, 1995:171).

Ankara Şehremaneti 1924-1930 yılları arasında çok önemli görevleri yerine getirmiştir. Bu dönemde kentteki bataklıklar kurutulmuş, kamulaştırmalar yapılmış, yapı malzemeleri için fabrikalar açılmış, çalışan işçilerin konut ihtiyaçları giderilmiş, gaz deposu, un fabrikası ve fırın yaptırılmış, Ankara'nın imar planı için bir yarışma düzenlenmiştir (Ankara Belediyesi, 2013). Örneğin Ankara Hava Gazı Tesisi Cumhuriyet tarihinin ilk sanayi kuruluşlarından birisidir. Bir Alman firması tarafından 1929 yılında Toros Sokak'ta kurulmuştur (EGO, 2013).

Fotoğraf 3: Ankara Hava Gazı Tesisi

Kaynak: <http://www.ego.gov.tr/inc/newsread.asp?id=199>

İstanbul Şehremaneti ile başlamış olan belediye yönetim tarzı, 1876 tarihli Anayasa olan Kanun-i Esasi ile yasal bir dayanağa kavuşturulmuş, Meclisi Mebusan tarafından çıkarılan Dersaadet Belediye Kanunu ve Vilayetler Belediye Kanunu kısmi değişikliklerle, 1884 tarihli Fransız Belediye Kanunu'ndan esinlenerek, 1930 yılında çıkarılmış olan 1580 sayılı Belediye Kanunu'na kadar yürürlükte kalmıştı (Şanlı, 2005: 161). Ankara Şehremaneti Yasası 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı yasa ile yürürlükten kaldırılmıştır. 1580 sayılı yasa günümüze kadar çeşitli değişiklikler geçirmekle birlikte bugünkü belediyelerin görev, yetki ve sorumluluklarını belirleyen temel kaynak olmuştur (Ankara Belediyesi, 2013). 1930 tarihli 1580 sayılı yasa uzun yıllar yürürlükte kalmış ve Türkiye belediyeciliğinin yapı taşı olmuştur.

1580 sayılı Belediye Kanunu, 1930 yılında henüz çok genç olan, Kurtuluş Savaşı'ndan yeni çıkmış, Cumhuriyet'i ilan etmiş olan Türkiye'de, belediyelere yürütecekleri işlerde yol göstermeyi amaç edinmiş, akla gelebilecek her türlü hizmeti tek tek belirtmek suretiyle belediyelere vermiştir. 1580 sayılı Kanun'da 76 madde olarak sayılan bu hizmetler, belediyelerin kurulu bulunduğu mahallin düzeni ve halkın huzuruna ilişkin hizmetler,

bayındırlık ve imarla ilgili hizmetler, sağlıkla ilgili hizmetler, eğitim, kültür ve sporla ilgili hizmetler gibi sınıflandırmak mümkündür. Bu hizmetlerin birçoğu günümüzde de belediyeler tarafından yerine getirilmektedir. Bir kısmı ise artık devletin farklı kurumlarına devredilmiştir (Aytaç vd., 1992: 11-12).

1580 sayılı kanunla Türkiye'deki büyük ve küçük ölçekli tüm belediyeler eşit kabul edilmiş, örgüt yapıları da aynı olarak belirlenmiştir. Bu kanunla çeşitli kurumlar arasında dağınık bir biçimde yer alan birçok görev belediyelere verilerek bütünleşmesi sağlanmıştır (Göymen, 1997: 20).

1929'da dünyada görülen Ekonomik Buhran, 1931 yılındaki Türkiye'de iktidarda bulunan tek parti olan CHP'nin 3. Büyük Kurultayı'nda altı ok ile simgelenen bir program ve devletle bütünleşen "tek parti" anlayışını ortaya çıkarmıştır. CHP'nin bu kurultayında benimsenen ilkelerin belediyeçiliğe de etkileri olduğu görülmüştür. CHP'nin devletçilik ilkesiyle hem ekonomik anlamda hem de ülkenin yönetimi ve denetlenmesi anlamında ülkede tek söz sahibi olarak attığı adımların bir sonucu olarak bir taraftan kamu işletmeleri kurulmuş, diğer taraftan da Osmanlı İmparatorluğu döneminde İstanbul, Ankara, İzmir gibi önemli şehirlerde su, elektrik, havagazı gibi ihtiyaçları karşılamak üzere kurulmuş olan imtiyazlı işletmeler (bu işletmelerin genelinde yabancılar söz sahibiydi) satın alınarak devletleştirilmiş ve daha sonra da belediyelere devredilmiştir. (Eryılmaz, 1995: 117-118).

Örnek olarak; Türk Anonim Elektrik Şirketi, hükümetle şirket arasında yapılan sözleşmenin 22.6.1938 gün ve 3480 sayılı yasayla onaylanması ile birlikte, 1 Temmuz 1938 tarihinde millileştirildi ve devletleştirildi. Aynı dönemde İzmir'de bir Belçika şirketi; Edirne, Tekirdağ, Bursa, Balıkesir, Kastamonu ve Gaziantep'te İtalyan Marelli Şirketi; Antalya, Konya, Ödemiş ve Diyarbakır'da Macar Ganz Şirketi; Ankara'da Alman AEG Şirketi; Ordu, Samsun ve Giresun'da Alman Bergman Şirketi elektrik üretim ve dağıtım yapıyordu. Tek parti CHP hükümeti 1935'te yeni bir enerji politikası belirleyerek, imtiyazlı şirketlerin elindeki tesisleri satın almaya başladı. Bu

şirketlerin hepsi millileştirildi ve devletleştirildi. Ankara Elektrik, Ankara Havagazı ve Adana Elektrik Türk Anonim Şirketleri 5.7.1939 gün ve 3688 sayılı Yasa ile, Bursa ve Müttehit Elektrik T.A.Ş. 5.7.1939 gün ve 3689 sayılı Yasa ile, Bursa ve Mersin Elektrik T.A. Şirketleri ise 19.7.1943 gün ve 4483 sayılı Yasa ile millileştirildi ve devletleştirildi (Dinçel, 1973: 98-99).

1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı Belediye Kanunu merkezi ve devletçi anlayışın yansımasıdır. Tekeli bu konuda şunları belirtmiştir: “1580 sayılı Belediye Kanunu’nun yürürlüğe girmesi ile 1930’lu yılların belediyeçilik alanındaki uygulamaları kendisine çok geniş bir işlev alanı tanımlanmış ve çağdaşlaşma ile görevli tutulmuş, merkezi denetimi yüksek bir belediyeçilik modeli yönünde olmuştur” (Tekeli, 1983: 9). Eryılmaz ise konuyla ilgili olarak: “Belediyelerin bu dönemde merkezi idarenin bir “şubesi” gibi hizmet yürüttüğünü, 1580 sayılı Belediye Kanunu’nun dönemin siyaset anlayışını yansıttığını ve bu anlayışın devletçilik, modernleşme ve parti-devlet bütünlüğü gibi kavramlara dayandığı söylenebilir” demiştir (Eryılmaz, 1995: 341-342).

Böylece 1933 tarihli 2290 sayılı Belediyeler Yapı ve Yollar Kanununun belediyelerimiz için önemli düzenlemeler getirildiği kabul edilmektedir. (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2013). Çünkü 1933 yılında yürürlüğe konulan 2290 sayılı Belediye ve Yollar Kanunu ile Türkiye’de imar mevzuatı ve yapı denetiminin temelleri atılmıştır (Yay, 2011: 85).

Tek parti döneminin sürdüğü yıllarda belediyelerin gelirlerini artırıcı yasal düzenlemelere de gidilmiştir. Cumhuriyetin bu ilk on yılına denk düşen bu dönemde belediyelere kısa ve uzun vadeli avans ve kredi verebilmek amacıyla 2301 sayılı kanunla Belediyeler Bankası kurulmuştur (daha sonra feshedilerek İller Bankasına dönüştürülecektir), Belediyelere %10’luk pay içeren 2256 sayılı Gümrük Tarifesi Kanunu çıkarılmış, 3004 sayılı İskele Ücretlerinin Tesbitine Müteallik Kanun ve 3702 sayılı Çalgı, Lubbiyat ve Saire

Eğlence Mahallerinden Alınacak Resimler Kanunu ile belediyelerin gelirlerini artırıcı yönde düzenlemelere gidilmiştir (Çelik, 1995: 593).

8 Şubat 1937 tarih ve 3166 sayılı Orman Kanunu ile Belediyelere 5 hektar orman yetiştirme izni verilmiştir. 29 Haziran 1938 tarih ve 3530 sayılı Beden Terbiyesi Kanunu ile Belediyelere sportif faaliyetle ilgili görev veren düzenleme yapılmıştır (Öner, 2006: 37).

1 Temmuz 1948 tarih ve 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu Belediye gelirlerine önemli düzenlemeler getirmiştir. 5237 sayılı kanun ile birlikte; kazanç vergisinden belediyelere pay ayrılmasına, gümrük resminden belediye payının artırılmasına, tekel maddeleri gelirinden belediyelere pay ayrılmasına, telefon abone konuşma ücretlerinden belediyelere pay ayrılmasına kadar bir çok alanda belediyelere gelir sağlanmış ve bu gelirler ayrıntılı bir biçimde kanunda belirtilmiştir (<http://www.resmigazete.gov.tr>, Erişim Tarihi: 23.04.2013).

2.2.Çok Partili Siyasal Hayat Döneminde Belediyeler (1950-1980)

1945 yılından itibaren SSCB'nin artan askeri baskısıyla başlayan süreç, Batı'nın talepleri ile de örtüşen toplumsal ve siyasal ihtiyaç ve Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün ülkenin içinde bulunduğu koşulları dikkate alması nedeniyle, Türkiye çok partili siyasal hayata geçmiştir (Şeyhanlıoğlu, 2009: 110). II. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan yeni dünya düzeninde, Türkiye'de gerek dışarıda gerekse içeride yeni bir siyasal yapının kurulma zarureti artık ertelenemez hale gelmişti. Bu nedenle Türkiye kısa sürede çok partili siyasal hayata geçmiştir (Şeyhanlıoğlu, 2012: 78).

1950'li yılında Demokrat Parti (DP)'li dönemde CHP'den farklı olarak yeni bir ekonomik anlayış hakim olmuştur. Bu dönemde köyden kente göç olgusu meydana gelmiştir. 1957 yılına gelindiğinde İstanbul'da, 1923'ten 1957 yılına kadar valiliğin uhdesinde kalan vilayet ve belediye hizmetleri, 1

Mart 1957'de belediye ile özel idare tekrar birbirinden ayrılarak düzenlenmiştir. Belediye ve özel idare işleri, halk tarafından seçilen Belediye Meclisi ve Vilayet Meclisi'nin yetki ve denetimine bırakılmıştır (Tuzcuoğlu, 2003: 263).

Demokrat Parti'nin iktidar olduğu 1950–1960 yılları arasında, özellikle İstanbul'daki tarihi eserler büyük bir restorasyona tabi tutulmuştur. Fatih'ten beri ilk defa restore edilen İstanbul surları ve Rumelihisarı, Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın takibiyle yenilenmiştir. Eyüp Camii, türbesi ve civarının yenilenmesinden sonra, açılışı yapılmıştır. Açılıştan sonra demeç veren Menderes, “mazesine, ecdadına onların bıraktığı paha biçilmez değerli eserlere hayrı olmayan bir cemiyetin kendisine de hayrı olmaz(dı)” demiştir (Sarol, 1983: 305). Menderes'in İstanbul'u dönüştürme projesine büyük önem verdiği bilinmektedir. Bu konuda Aydın Menderes ile bir görüşme yapan Şeyhanlıoğlu'nun, görüşmede Menderes'in; babasına atfen; “İstanbul'u İslam Dünya'sının ikinci Kâbe'si yapacaklarını belirten..” bir cümle kullandığını belirtmiştir (Şeyhanlıoğlu, 2011: 248).

Demokrat Parti, bu noktadan hareketle İstanbul'un fethinin 500. yılı dolayısıyla çok büyük hazırlıklar, gösteriler yapılmış ve İslam ülkelerinden devlet başkanları bu gösterilere davet edilmiştir. Adnan Menderes, 26 Şubat 1957'de İstanbul'un imarı konusunda, “İstanbul'un imarı mevzuu adeta bir zafer alayının hikâyesidir. İstanbul'u bir kere daha fethedeceğiz” açıklamasında bulunmuştur (Çizmeli, 2008: 573'ten aktaran Şeyhanlıoğlu: 2011: 248).

Demokrat Parti İstanbul'a ağırlık vermiş; Sahil Yolu, Vatan ve Millet Caddeleri'nin yapımıyla İstanbul'u modern bir görünüme kavuşturmaya çalışmıştır. Demokrat Parti ayrıca, Yıldız Porselen Fabrikası'nın bodrumlarından ve ambarlarından nadide güzellikte kalıplar çıkarttırmış ve fabrikayı tekrar üretime başlatılmıştır (Sarol, 1983: 309).

Demokrat Parti'nin bu hızlı adımlarına karşın, İstanbul'un tarihi dokusunun bozulduğu endişeleri ile eleştiriler yöneltilmiştir. Bunun başlıca sebebi ise İstanbul'un sur içi bölgesinde yapılan yol çalışmaları (Millet, Vatan Caddesi, Sahil Yolu gibi) ile yıkılan tarihi eserler olmuştur. Bu eleştirilere karşı dönemin İstanbul Belediye Başkanı Mümtaz Turhan, İstanbul belediye meclisinin 20 Mart 1958 tarihli olağanüstü toplantısında şu açıklamada bulunmuştur (Çizmeli, 2008: 576'dan aktaran Şeyhanlıoğlu: 2011: 249):

Bu konu Yassıada Mahkemeleri'ne bile konu olmuştur. Şöyle ki Adnan Menderes'in avukatlığını yapan Avukat Burhan Apaydın mahkemede şunları belirtmiştir (Şeyhanlıoğlu, 2011: 249):

“1950’de İstanbul’un nüfusu bir milyon altında idi. Demek oluyor ki son on senede İstanbul’un nüfusu 1milyon artmıştır. Keza nakil vasıtaları da 4-5 misli çoğalmıştır. Avrupa ile Asya arasında geçit ve trafik merkezi olan İstanbul’da nüfus 10 senede rakamla 1 milyon arttığına göre demek oluyor ki on senede bir, bir ikinci İstanbul doğuyor. Bu itibar ile İstanbul’un da imar hareketlerinin dikkatli yürütmek lazım. 10 sene nüfusu bir milyon artan İstanbul’un imarında acele etmemeye imkan yoktur. Bu imarı kim yapacak Belediye yapacak. Ancak Belediye’nin elindeki imkanlarda yetersiz. Trafik bir taraftan zorlarken neredeyse şehrin trafiği tamamen tıkanacak. Bu da imar planlarının süratle takibe konmasında zaruri sebeplerden birisidir. Belediye, nüfusu süratle artan bu şehirde vazifesinin yapamamıştır, yapamıyor denilse de yerinde olur. Çünkü 1956 senesinde İstanbul’un imarı için belediyenin bütçesine koyduğu tahsisat 3 milyon lira idi. Mütealanamede imar yapılırken hangi planlarla hareket ettiniz, deniliyor. Eğer plan olsaydı belediye her sene 8-10 bin inşaatı nasıl müsaade ederdi.”

Özetle; 18. yüzyıl Avrupa’sının tarımsal üretimden sanayi üretimine geçişinde yaşanan bazı kentsel sorunların ortaya çıkardığı gelişmeler, 1950’li yılların Türkiye’sinde de ortaya çıkan benzer sorunlar noktasında bir fikir verebilmektedir. Ancak Avrupa’da bu sürecin yüzyıllar aldığı düşünüldüğünde

bu dönemde yaşanan sorunların izahatı Türkiye'deki sanayileşme sürecinin hızı ile açıklanabilir. Aşağıda belirtilen ve Türk kentleşmesinin temel özelliklerinin sıralandığı üç ana başlıkta belirtilen sorunların kaynağı serbest ekonomiye geçilen çok partili dönemin gelişmeleri olmuştur. Buna göre (Bostanoğlu, 1990: 77):

1. Nüfusun artan oranlarda küçük ve orta büyüklükteki kentlerde değil, en büyük kentlerde yığılması,
2. Bölgeler arasındaki dengesizliğin artması,
3. Kentlerle kırsal alanlar arasında olduğu gibi, kentlerin içlerinde de önemli boyutta eşitsizliklerin görülmesi çözümü güç sorunlarını yaratmıştır.

1961 Anayasası Türkiye'de her alanda önemli değişiklikler getirdiği gibi belediyeçilik alanından da yeni düzenlemelere gidilmiştir. 1961 Anayasası'nda idarenin kuruluş ve görevlerinin, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayandığı hükmü yer almıştır. Yerel yönetimler konusunda diğer anayasalardan farklı olarak "hizmet yerinden yönetim" uygulamasına yer verilmiş "âdem-i merkeziyet" anayasal nitelik kazanmıştır.

Anayasa'nın 116. maddesinde yerel yönetimler; "mahalli idareler, il, belediye veya köy halkının müşterek mahalli ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişiler" olarak tanımlanmıştır. Bu çerçevede mahalli idarelerin bir araya gelerek birlik kurmalarına ilişkin düzenlemelerin, merkezi idare ile ilişkilerinin kanunla düzenleneceği; mahalli idarelerin seçilmiş organlarının organlık sıfatlarını kazanma ve kaybetmeleri konusundaki denetimin yargı organları tarafından gerçekleştirileceği ve bu idarelere görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanacağına ilişkin hükümler Anayasa'da yer almıştır.

1961 Anayasası'ndaki söz konusu hükümler sonrasında yerel yönetimlere ilişkin olarak yaşanan önemli bir gelişme belediye başkanlarının seçimine ilişkindir. Ülkemizde 1963 yılına kadar belediye başkanı halk tarafından seçilmemiştir. Belediye meclisi kendi içerisinde bir belediye başkanı seçmekteydi. Ancak bu durumda belediye başkanları güçsüz konumda idiler. Bu sebeple 1963 yılında çıkarılan 307 sayılı Kanun ile belediye başkanlarının doğrudan halk tarafından seçilmesi yöntemi uygulanmaya başlanmıştır (Şentürk, 2008: 16). Bununla birlikte 307 sayılı Kanun uyarınca belediye başkanlarının seçiminin vali ve Cumhurbaşkanı tarafından onaylanmasına ilişkin uygulama sona erdirilmiştir.

1961 Anayasası döneminde yerel yönetimlere ilişkin yaşanan önemli bir başka gelişme ise, 1973 yılından itibaren etkin olmaya başlayan, demokratik yerel yönetim hareketidir. Bu dönemde özellikle belediyelere dair demokratikleşme ve yerel katılım projelerinin düşünce temelinde ortaya konulmaya başlanması nedeniyle bu dönem, "demokratik belediyeçilik", "toplumcu belediyeçilik", "yeni belediyeçilik" olarak adlandırılmıştır (Öner, 2006: 23).

Belediyeler bu ortamda 1961 Anayasası gereği yerel yönetimlere görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanması yönünde merkezi hükümeti halka şikayet etmiştir. Bunun yanında bir çok kez merkezi devlet kuruluşlarına yapmaları gereken (SSK işveren payları, TEK'e enerji borcu vb..) ödemeleri yapmayarak gelir kaynaklarını artırmak istemişler ve merkezi hükümete karşı tavır almışlardır (Tekeli,1983: 11).

DP dönemi ile başlayan köyden kente göç, kentlerde gittikçe büyüyen bir gecekondulu sorunu yaratmıştır. 20 Temmuz 1966'da kabul edilen 775 sayılı Gecekondulu Kanunu ile bir takım düzenlemelere gidilmiştir. Bu yasa ile gecekondulu bölgelerinde alt yapı çalışmaları, arsa ve mülk bedeli konularında düzenlemelere gidilmiştir. Süreç içerisinde kimi belediye yetkileri Toplu Konut İdaresi'ne devredilmiştir. Yasa belediyelere yeni gecekondulu yapımlarını

önleme görevi de vermiştir. Ancak yakın döneme kadar belediyeler sosyal yapı ve oy kaygısı ile gecekondü yapımına engel olmamışlardır. 775 sayılı Gecekondü Kanunu (TOKİ, 2013). Bu kanunun 18. maddesinde;

“Bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten sonra, belediye sınırları içinde veya dışında, belediyelere, Hazineye, özel idarelere, katma bütçeli dairelere ait arazi ve arsalarda veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerde yapılacak, daimî veya geçici bütün izinsiz yapılar, inşa sırasında olsun veya iskan edilmiş bulunsun, hiçbir karar alınmasına lüzum kalmaksızın, belediye veya Devlet zabıtası tarafından derhal yıktırılır. Yıkım sırasında lüzum hasıl olduğunda, belediyeler ilgili mülkiye amirlerine başvurarak yardım isteyebilirler. Mülkiye amirleri, devlet zabıtası ve imkanlarından faydalanmak suretiyle, izinsiz yapıların yıkımı konusunda yükümlüdürler.”

1970'lerin başına gelindiğinde belediyelerin ulaştığı büyüklükler bir kısım niteliksel değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Kentlerin sorunları ölçek değiştirmiştir. Örneğin 500 bin nüfuslu bir Ankara'da hava kirlenmesi çok önemli bir sorun teşkil etmezken, aynı çanak içine 1,5 milyon insan yerleşince hava kirliliği sorunu hayati öneme sahip bir sorun şekline dönüşmüştür. Bu tür örnekleri çoğaltmak mümkündür. Büyüyen kentlerle sorunlar da büyürken, kentsel toplum yapısındaki siyasal ve sosyal farklılaşmanın 1973 yılı yerel seçimlerine gelinceye değin yönetim merkezi yönetim yapısına ve siyasal alana yansımamamsı sonucu, artan kentsel sorunların geçici ve parçacı bir yaklaşımla çözülmeye veya bastırılmaya çalışılmasına neden olmuştur. 1973 yerel yönetim seçimleri, 12 Mart müdahalesi sonrası yapılan ilk yerel seçimlerdir. 14 Ekim Milletvekili genel seçimlerinden 55 gün sonra 9 Aralık günü yapılmış, seçime 8 parti katılmıştır. 1973 yılına gelindiğinde toplam belediye sayısı 1623'e ulaşmıştır. Başta Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Eskişehir olmak üzere toplam 33 ilde CHP, 22 ilde AP, 3 ilde MSP, 1 ilde DP ve 8 ilde Bağımsız adaylar belediye başkanlıklarını kazanmışlardır. Büyük kentlerin öne çıkan sorunları,

gecekondu, su, trafik, ulaşım, alt yapı, imar planı, hayat pahalılığı, metro, çöp sorunu gibi bugünde değişmeyen sorunlar olmuştur. 1973-1977 yerel seçimleri ile başlayan dönem, belediyeçilik tarihi açısından bir dönüm noktası olarak, “Demokratik belediyeçilik” ismi altında, üretici, tüketimi düzenleyici, kaynak yaratıcı, birlikçi – bütünlükçü belediyeçilik anlayışı deneyimini oluşturmuştur (Şan, 2010: 64).

1970’li yıllarda nüfusun %50’den fazlası belediye sınırları içinde yaşamaya başlamıştır. Artık belediye hizmetleri mevcut haliyle toplumun ihtiyaçlarına cevap veremez halde olup kentli nüfus yerel yönetimlerden daha fazla hizmet talep etmeye başlamıştır. (hastane.kku.edu.tr/.../YerelSecimler_Akkaya_Tuna_Erdogan_Percin.doc, Erişim Tarihi: 23.04.2013)

1970’li yılların “demokratik sol belediyeçiliği”nin özetle şu ilkeleri benimsemiş olduğu söylenebilir (Çukurçayır, 2008: 31-32):

1. Özerk bir yerel yönetim ilkesini savunmuştur. Merkezi yönetiminin denetiminin ise hukuka uygunluk denetimi ile sınırlı kalması gerektiğini vurgulamıştır.
2. Üretici yerel yönetim ilkesinden hareketle arsa ve konut üretimlerine girişilmiştir.
3. Birlikçi ve bütünlükçü belediyeçilik ilkesi ile diğer belediyelerle işbirliğinin önemine vurgu yapmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK BELEDİYECİLİĞİNİN SON DURUMU (1980-2013)

1980’li yılların başı dünyada liberal ekonominin güç kazandığı bir dönem olmuştur. Ekonomik alandaki serbestlik hayatın her alanında kendisini hissettirmiştir. Türkiye’de ise 12 Eylül 1980 günü askeri darbe yaşanmıştır. Belediyeler açısından 1980’ler yeni bir belediyeçilik anlayışının başlangıcı olmuştur. 12 Eylül 1980 müdahalesiyle iş başına gelen hükümet, “Türk Kamu Yönetimi Yeniden Düzenleme Çalışmaları” kapsamında genel seçimlerin yapıldığı Aralık 1983 tarihine kadar bir takım düzenleme çalışmaları yapmıştır. Ancak yerel yönetimler için kapsamlı bir düzenlemeye gidilememesine rağmen bu konuda atılan bazı adımlar sonraki hükümetlerin atacağı adımlar ile devam ettirilmiştir (Tuzcuoğlu, 2003: 268).

1970’li yıllarda ortaya çıkan petrol krizi ile dünya ekonomik krizine kadar altın dönemini yaşayan refah devletinin bunalımı gündeme getirmiştir. Refah devletinin bunalımı ve bu bağlamda çözüm arayışları, bilgi teknolojilerindeki hızlı gelişmelerle de desteklenince, felsefi temellerden ekonomiye, sosyal alandan kültüre ve yönetimden kentleşmeye kadar geniş bir yelpazede küreselleşme odaklı bir tartışma başlamıştır (Ökmen, 2003: 19). Bu yaşanan tartışma ve dönüşümler yerel yönetimleri de derinden etkilemiştir.

1. 12 Eylül Askeri Darbesi Döneminde Belediyeler

12 Eylül 1980 askeri darbesi ertesinde kurulan hükümet 1982 Anayasası yapılına kadar boş durmamış belediyeler alanında da bir takım düzenlemelere gitmiştir. 1980 yılında 34 sayılı karar ile MGK ve sonrasında 2561 sayılı Kanun ile nüfusu 300.000’i geçen 8 büyük ilde ana belediyeye komşu küçük belediye ve köylerin birleştirilmesi sağlanmıştır. Söz konusu kararın uygulanması sonucunda belediye sayısı 1.700’den 1580’e düşmüş ve aynı zamanda 150 kadar köyün tüzel kişilikleri kaldırılmıştır (Özgür, 2008:

148). Nüfusu 300.000'den fazla olan kentlerin çevresinde bulunan belediye ve köylerin yasada belirtilen esas ve usullere göre 31.12.1982 tarihine kadar anakentlere bağlanabilmesine imkan sağlanmıştır. Bu kanuna göre Büyükşehir çevresi, hizmetlerin kolay ve ucuza götürülebileceği, kentin son binalarından başlayarak dışa doğru 3 kilometre mesafedeki alanları tarif etmektedir. Bu düzenleme, İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Bursa, Gaziantep, Konya ve Eskişehir illerini kapsamaktadır. Kanun ile güdülen gayenin, “enerji, içme ve kullanma suyu, kanalizasyon, ulaşım, toplu taşıma ve imar gibi temel belediye hizmetlerinin birbirleriyle uyumlu ve bütünleştirici bir planlama içinde yeterli ölçüde ve verimli bir biçimde yerine getirilmesini sağlamak” olduğu daha birinci maddesinde ifade edilmektedir.

Ayrıca, nüfus ölçütünün dışında, yerleşmelerin bağlanmasında dikkate alınması gereken diğer etmenler de, “merkezdeki belediye hizmetlerinin bu yerlere getirilebilme kolaylığı, bağlanacak yerleşmenin anakente olan uzaklığı, küçük yerleşim birimlerinin büyük belediye ile fiziki anlamda birleştirebilme olanağı” olarak sıralanmaktadır (Yeter, 2002'den aktaran Özdemir, 2008: 23-24).

21 Ağustos 1981 günlü, 17435 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun Çeşitli Harçlarla İlgili Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik ile belediyelere ait gelirlerle ilgili düzenleme yapılmıştır.

Ayrıca belediye gelirlerine yönelik düzenleme çalışmalarına bir kanun maddesi de 2 Şubat 1981 günü kabul edilen, 5 Şubat 1981 tarihli, 17242 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun olmuştur (Kayseri Belediyesi, 2013).

20 Kasım 1981 gün ve 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (İSKİ)'nin Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Yasa ile İSKİ

kurulmuştur (<http://www.styd-cevreorman.gov.tr>, Erişim Tarihi: 02,05,2013). İSKİ'yi kuran 2560 sayılı Kanun'un Büyükşehir Belediyeciliği'ne öncülük ettiği düşünülmektedir.

2. 1982 Anayasası'na Göre Belediye

7 Kasım 1982'de yeni bir anlayışa sahip olarak hazırlanan anayasa halk oylamasına sunulmuştur. Halk oylaması sonuçlarına göre % 8,63'lük hayır oyuna karşılık olarak % 91,37 oranındaki evet oyu ile yeni anayasa kabul edilmiştir. 1982 Anayasası da belediyecilik alanında yeni düzenlemeler getirmiştir.

1982 Anayasası'nda belirtildiği gibi Türkiye'de yerel yönetimler, yerel halkın mahalli müşterek yani ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmakta ve il özel idareleri, belediyeler ve köy idareleri olmak üzere üç yerel yönetim biriminden oluşmaktadır (İnaç ve Ünal, 2007: 7).

Anayasanın 126. maddesine göre;

“Türkiye, merkezi idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılır.

İllerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır.

Kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla, birden çok ili içine alan merkezî idare teşkilatı kurulabilir. Bu teşkilatın görev ve yetkileri kanunla düzenlenir.”

Anayasanın 127. maddesi mahalli idareler ile ilgili geniş düzenlemeler içermiştir. Buna göre;

“Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.

Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.

Mahalli idarelerin seçimleri, 67 nci maddedeki esaslara göre beş yılda bir yapılır. Ancak, milletvekili genel veya ara seçiminden önceki veya sonraki bir yıl içinde yapılması gereken mahalli idareler organlarına veya bu organların üyelerine ilişkin genel veya ara seçimler milletvekili genel veya ara seçimleriyle birlikte yapılır. Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir.

Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının, organlık sıfatını kazanmalarına ilişkin itirazların çözümü ve kaybetmeleri, konusundaki denetim yargı yolu ile olur. Ancak, görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahallî idare organları veya bu organların üyelerini, İçişleri Bakanı, geçici bir tedbir olarak, kesin hükme kadar uzaklaştırabilir.

Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir.

Mahalli idarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile kendi aralarında Bakanlar Kurulunun izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri,

maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.”

3. 1982 – 1990 Yılları Arası Dönemde Belediye Anlayışında Dönüşüm

12 Eylül 1980 tarihli askeri darbe öncelikle TBMM’yi ve mevcut hükümeti dağıtmıştır. Ülke yönetimi Milli Güvenlik Kurulu’na geçmiştir. 25 Eylül 1980 tarihli ve 2303 ve 2304 sayılı yasalarla (RG. 29.9.1980- 17120), seçimle gelmiş olan belediye başkanları görevlerinden alınmış; il genel meclisleri ile belediye meclisleri de feshedilmiştir. Daha sonra Milli Güvenlik Konseyi’nin atama yoluyla kurdurduğu hükümetin İçişleri Bakanı yeni belediye başkanlarını atamaya başlamıştır (Yerelnet, 2013).

Yerel yöneticiler görevlerinden alınıp, il genel meclisleri ve belediye meclisleri de feshedilerek ve siyasi partiler kapatılarak, mal varlıkları hazineye aktarılmıştır. Yeni bir Anayasa hazırlanması için danışma meclisi kurulmuştur. Anayasa’nın kabulünden sonra normal düzene geçme çabaları ve yeni siyasi partiler kurulmaya başlamıştır. Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP), Büyük Türkiye Partisi (BTP), Anavatan Partisi (ANAP) ve Halkçı Parti (HP) bu dönemde ilk kurulan partiler olmuşlar ancak BTP kısa bir süre sonra kapatılan eski bir partinin devamı olması gerekçesiyle kapatılmıştır. Daha sonra ise Sosyal Demokrasi Partisi (SODEP), Doğru Yol Partisi (DYP) ve Refah Partisi (RP) kurulmuştur. Bu partiler dışında da bir çok parti kurulmuş ancak bir çoğunun siyasi yaşamı uzun sürmemiştir. Bu dönemde vetolar yüzünden 12 Eylül 1980 darbesinden sonraki ilk seçim olan 6 Kasım 1983 tarihli genel seçimlere sadece üç parti katılabılmıştır. Bu partiler; MDP, ANAP ve HP olmuştur. Bu üç partinin 6 Kasım 1983 yılında yapılan seçimlerde Türkiye genelinde aldıkları oy oranı şu şekilde gerçekleşmiştir: ANAP %45,14, HP %30,46 ve MDP %23,27. Bağımsızlar %1.13 (Turgut ve Erdemil, 2006: 324).

25 Mart 1984 günü ise 1980 darbesinden sonra ilk yerel seçimler yapılmıştır. Seçimleri iktidardaki Turgut Özal liderliğindeki Anavatan Partisi %

41,52 oy oranı ile birinci tamamlamıştır. Erdal İnönü liderliğindeki Sosyal Demokrasi Partisi ise % 23,35 oy oranı ile ikinci olmuştur (Eştürk, 2006: 53). Bu seçimlerin önemi 1980 askeri darbesinden sonra yapılan Genel Seçimler ile sivil bir yönetim oluşmasının ardından, Yerel Seçimler ile de atanmış yerel yöneticilerin yerini seçilmiş sivil yerel yöneticilerin almış olmasıdır.

1984 yılına gelindiğinde belediyeler ile ilgili önemli bir adım atılmış, büyük kentler için yeni bir yönetim modeli devreye sokulmuş ve Büyükşehir yönetimi uygulaması başlamıştır. Bu yönetim biçiminin yasal dayanağını ise 1982 Anayasası'nın 127. maddesinin son fıkrasında yer alan, kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile mahalli idarelerin kendi aralarında Bakanlar Kurulu'nun izni ile birlik kurmaları ve bunun da kanunla düzenleneceğinin belirtilerek bir bakıma büyük şehir merkezleri için özel yönetim biçimleri geliştirilebileceği hükme bağlanmış olması oluşturmaktadır.

Türkiye'deki ilk büyükşehir belediyeleri 18 Ocak 1984 günü kabul edilen ve aynı gün 18285 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 2972 sayılı yasa ve 8 Mart 1984 günü çıkarılan 195 sayılı kanun hükmünde kararname uyarınca üç büyük kent; İstanbul, İzmir ve Ankara'da büyükşehir belediyeleri kurulmuştur.

12.12.1984 günlü, 18603 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında 3030 Sayılı Kanunun Uygulanması İle İlgili Yönetmelik ile büyükşehirler düzenlenmiştir (http://www.hkmo.org.tr/mevzuat/mevzuat_detay.php?kod=33&turu=YO&tipi=MES, Erişim Tarihi: 01,05,2013).

Bu yönetmelik ile İstanbul, Ankara ve İzmir'de uygulanan Büyükşehir belediye modeli 1986'da Adana, 1987'de Bursa, Gaziantep ve Konya, 1988'de Kayseri, 1993'de Mersin, Eskişehir, Diyarbakır, Antalya, Samsun, İzmit ve Erzurum 3030 sayılı yasa kapsamına alınarak genişletilmiştir (Özgür, 2008: 151). 2000 yılında kabul edilen 593 Sayılı Kanun Hükmünde

Kararname ile Sakarya da büyükşehir olmuş, böylece Türkiye genelindeki toplam büyükşehir belediyesi sayısı 16'ya yükselmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) açıkladığı 2011 yılına ilişkin "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları" dikkate alınarak hazırlanan 12 Kasım 2012 tarihi itibarıyla Büyükşehir yasa tasarısı, Meclis Genel Kurulu'nda kabul edilerek 6360 sayılı kanun olarak yasalaşmıştır. Böylelikle 16 yeni Büyükşehir daha kurulmuştur. Şanlıurfa, Hatay, Manisa, Balıkesir, Kahramanmaraş, Van, Aydın, Denizli, Muğla, Tekirdağ, Ordu, Trabzon, Malatya ve Mardin de büyükşehir olmuştur.

4. 1990 Sonrası Dönemde Belediye Kurumunda Değişiklik

Dünyada yaşanan önemli ekonomik ve siyasi gelişmeler aslında dönemin Türkiye'si açısından da belli ölçüde paralellik arz etmektedir. 1980 sonrası Türkiye ithal ikameci ve içe dönük bir kalkınma stratejisinden ihracata dayalı dışa dönük bir stratejiye geçmesi, özellikle piyasa ekonomisini geliştirmeye dönük politikalar, Türkiye'de de kamu yönetimi alanında da değişimi uyaran önemli bir faktör olmuştur. 1990'lı yıllarda ise daha belirgin hale gelen kamuda yeniden yapılanma ihtiyacı, bu dönemin koalisyon yapıları, kısır siyasi çekişmeleri ve ekonomik sıkıntıları altında ihmal edilmiş ve ülkemiz kamu alanında diğer ülkelerin gerçekleştirdikleri değişimin oldukça gerisinde kalmıştır (Dinçer ve Yılmaz, 2003: 6).

2000'li yılların başı Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB) macerasının hız kazandığı bir dönem olmuştur. Bu hızlı süreç özellikle 12.11.2012 yılında AK Parti iktidarı ile AB'nin üyelik ön şartlarının belirlenmesi, yerel yönetimleri güçlendirme ve bunun da ilk adımı olarak Belediyelerin yetki ve görevlerinde merkezîyetçilikten bağımsız bir hale gelmesine izin verilmesi ile en ileri noktaya ulaşmıştır. (<http://www.alternatifpolitika.com/page/index.php?lang=tr>, Erişim Tarihi: 31.05.2013). 3 Ekim 2005 tarihinde AB katılım müzakereleri başlamış ve başlıklar halinde Türkiye, AB mevzuatına uyum sağlamaya

yönelik adımlarını resmiyete dökmüştür. Bu süreç belediye alanında da kendisini göstermiştir.

Belediyelere yönelik olarak 24.12.2004 tarihinde 5727 sayılı Belediye Kanunu yürürlüğe girse de bu kanun, Anayasa Mahkemesi tarafından şekil yönünden iptal edilmiştir. 5272 sayılı kanundaki esas ve ilkeler korunarak ve bir takım da değişikliklere gidilerek, kanun yerini 5393 sayılı Belediye Kanunu'na bırakmıştır.

Özetle; 1930'dan günümüze belediyeler alanında temel kanun olarak yürürlükte bulunan 1580 sayılı Belediye Kanunu ve getirdiği belediyeçilik düzeni, değişimin gerekliliğinden ömrünü tamamlamış ve Türkiye yeni bir belediyeçilik anlayışının modern ilkelerini 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunları ile uygulama eşiğine gelmiştir. Söz konusu kanunların arka planında ise dünyadaki yeniden yapılanma sürecine esas teşkil eden çağdaş yönetim ilkeleri yer almıştır (Yörükoğlu, 2009: 18).

5. 5393 Sayılı Kanun ile Belediye Kurumu

Türkiye'de 2000'lerde gerek AB uyum çalışmaları, gerek günümüzdeki ihtiyaçlar gerekse siyasi iktidarın tercihleri yerel yönetimlerde reform niteliğinde yoğun yasal düzenleme çabaları olmuştur. TBMM'nce ilk reform kapsamında kabul edilen yasalar 5215 sayılı Belediye Kanunu ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'dur. TBMM'nin kabul ettiği bu yasalardan 5215 sayılı Belediye kanununu Cumhurbaşkanı veto etmiş, 5216 sayılı Büyükşehir Kanunu ise onaylanmıştır. TBMM, geri gönderilen 5215 yerine 5272 sayılı Belediye Kanunu'nu kabul etmiş ve bu kanun ise Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş, bunun üzerine 5393 sayılı Belediye Kanunu TBMM tarafından kabul edilmiş ve Cumhurbaşkanının onayının ardından 3 Temmuz 2005 günü yürürlüğe girmiştir. Böylelikle, 1930 yılından bu yana yürürlükte olan 1580 sayılı Belediye Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır. 3 Temmuz 2005

günü kabul edilen 5393 sayılı Belediye Kanunu çok çeşitli yapısal değişiklikler getirmiştir. 5393 sayılı kanunla getirilen kimi önemli değişiklikler aşağıda incelenmiştir (Özden ve Zorlu, 2010: 39).

5.1. Belediyelerin Kuruluşu

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun önemli düzenlemelerinden biri belediye kuruluşunun zorlaştırılmış olmasıdır. Bir yerleşim biriminde belediye kurulabilmesi için en az 5.000 kişilik bir nüfusa ihtiyaç bulunmaktadır. 5393 sayılı Kanun'un ilgili maddeleri şu şekildedir:

“Nüfusu 5.000 ve üzerinde olan yerleşim birimlerinde belediye kurulabilir. İl ve ilçe merkezlerinde belediye kurulması zorunludur” (Md. 4).

“Bir beldenin bazı kısımlarının komşu bir beldeye katılmasında veya yeni bir belde ya da köy kurulmasında, beldenin nüfusunun 5.000'den aşağı düşmemesi gerekir (Md. 8).

Büyükşehir belediyesi bulunan yerlerde ayrılma yoluyla yeni bir belde kurulması için belde nüfusunun 100.000'den aşağı düşmemesi ve yeni kurulacak beldenin nüfusunun 50.000'den az olmaması şarttır.”

“Nüfusu 2.000'in altına düşen belediyeler, Danıştay'ın görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine müşterek kararname ile köye dönüştürülür (Md.11).

Görüldüğü gibi belediyelerin nüfusunun 2.000'in altına düşmesi halinde ancak Danıştay'ın (yargı) da görüşünün alınması sureti ile İçişleri Bakanlığı (yürütme) öneri üzerine müşterek bir kararname ile belediye tüzel kişiliği sona ermektedir.

5.2. 5393 Sayılı Yasaya Göre Belediyelerin Görev ve Faaliyet Alanları

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun en önemli yeniliklerinden birisini belediyenin görev ve sorumluluklarının ayrıntılı bir şekilde belirtilmiş olmasıdır. Oysa eski kanunda (1580 sayılı kanun) maddeler halinde ve liste yöntemi ile görevler sıra ile yazılmıştır. 5393 sayılı Kanun'da belediyelerin görevleri sıralanırken günün koşullarına uygun yeni sorumluluk alanlarında belediyelere uygun görev tanımları verilmiştir.

5393 sayılı Kanun'un 14. maddesi belediyelerin görev alanı ile ilgilidir. 14. Maddede belirtilen kimi görev tanımları şöyledir;

İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafî ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar.

Okul öncesi eğitim kurumları açabilir; Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. Gerekliğinde, öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme verir ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir.

5393 sayılı Belediye Kanunu da, yukarıda verilen 14. maddesinde açıkça görüldüğü gibi günümüz belediyeçilik anlayışına uygun olarak sosyal ve bölgesel kalkınmaya yardımcı bir belediyeçilik anlayışı öngörmektedir. Merkezden yerele gidiştir. Belediyelere okul öncesi eğitim kurumları açma izni vermesi ile özellikle yoksul ailelerin çocukları için eğitim imkanı sağlanması, kadın ve çocuklar için korunma evleri açılması ile aile içi şiddet ve kadın sorunları için çözüm üreten bir belediyeçilik anlayışına ulaşılması hedeflenmektedir. Yine belediyelere sağlık kurumu açabilmesinin bu kanun ile sağlanması sosyal belediyeçiliğe dönüşümde büyük önem göstermektedir. Ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerine vurgu yaparak bölgesel gelişmişlik farklarının giderilmesinde belediyelere sorumluluk vermektedir.

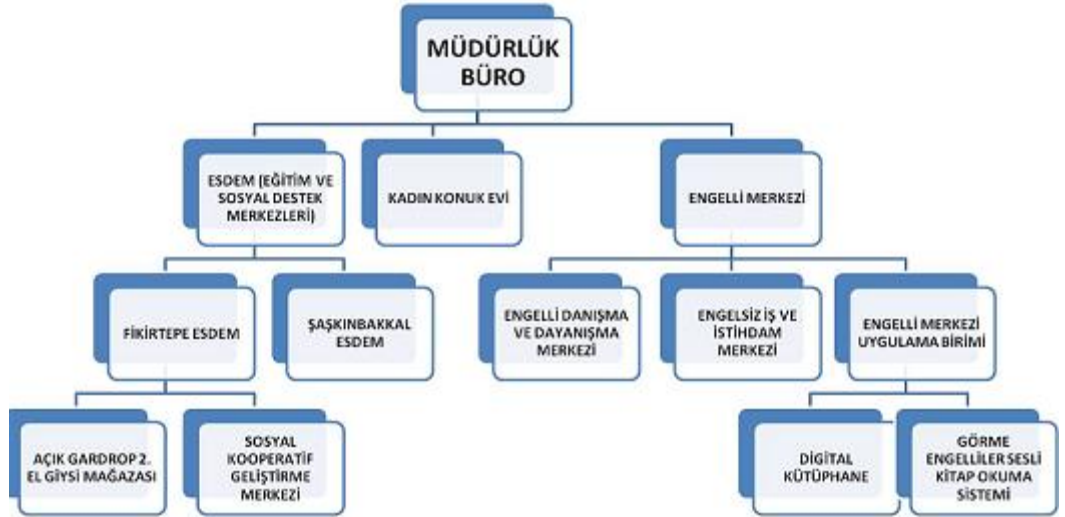
5.2.1.Belediye Görevlerinden Sosyal Belediyeçilik Örneği

Toplumda gün geçtikçe artan sosyal ihtiyaçların karşılanması sosyal devletin temel görevlerinden birisini oluşturmaktadır. Türkiye’de de devlet bu sosyal görevini hem merkezi idare ile hem de yerel yönetimlerle yerine getirmektedir. Ancak son yıllarda dünyada ve Türkiye’de yaşanan küreselleşme ve yerelleşme olgusu, sosyal devletin işleyişinde yerel yönetimleri, yerel yönetimler içinde de belediyeleri ön plana çıkarmıştır. Ülkemizde 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile diğer bazı kanunlar, belediyelere sosyal yardım ve sosyal hizmet alanında önemli yetki ve fonksiyonlar yükleyerek, belediyeleri mahalli düzeydeki sosyal politika ve sosyal refah hizmetlerinin yerine getirilmesinde ve sınırları içindeki vatandaşların refahının artırılmasında etkin kuruluşlar haline getirmektedir (Adıyaman ve Demirel, 2011: 115).

5393 sayılı kanunun 14. maddesi yukarıda da değinildiği üzere belediyelerin görevlerini açık olarak tanımlamıştır. Bu görevlerden bir kısmını sosyal belediyeçilik oluşturmaktadır. Türkiye’nin en büyük ilçelerinden olan Kadıköy’de belediyenin sosyal faaliyetleri örnek olarak çalışmaya alınmıştır.

Sosyal belediyecilik anlamında Kadıköy Belediyesi sosyal hizmetleri tek çatı altında planlı bir biçimde götürmeyi amaçlamıştır. Sosyal ve kültürel tüm hizmetler Kadıköy Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü çatısı altında yürütülmektedir. Kadıköy Belediyesi kadın ve çocuk konuk evi açarak kadına şiddet konusunda önemli bir işlevi yerine getirmiştir. Engelli Merkezi ile engelli olan hemşehrilerin her türlü sağlık ve sosyal ihtiyaçlarına cevap verebilmek amacı güdülmektedir. Aynı zamanda engellilere uygun iş imkanları araştırılarak bölgedeki engelli vatandaşların istihdamlarının sağlanmasına gayret edilmektedir. Görme engellilere yönelik kütüphane oluşturulmuştur. Açık Gardırop 2. El Giysi Mağazası kurularak ilçede yerleşik varlıklı insanların giymedikleri kullanılabilir giysiler elden geçirilerek yoksul vatandaşların ücretsiz olarak alabilmeleri sağlanmıştır.

Şekil 1: Kadıköy Belediyesi Sosyal Belediye Şablonu

Kaynak: <http://www.kadikoy.bel.tr/altsayfa.aspx?pid=712>, (Erişim Tarihi: 03.06.2013)

5.2.2.Belediyenin Görevlerinden İktisadi Faaliyetler

Neo liberal ekonomik anlayışın hakim olmasından itibaren, yerel yönetimler, yalnızca kurum olarak öne çıkmakla kalmamış, aynı zamanda yerel kamu hizmetlerini sunmada, klasik hizmet sunma anlayışının da dışına çıkarak yeni yöntemler kullanmaya başlamışlardır (Eryılmaz, 2009: 135).

5393 sayılı Belediye Yasası, belediyeyi, “belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi” olarak tanımlamaktadır. Mahalli müşterek ihtiyaçların karşılanması amacıyla belediyelere sunulan haklardan birisi de şirket veya işletme kurabilmeleridir. Gerek 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası'nın 26. maddesi, gerekse 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 70.maddesi belediyelere, kendisine verilen görev ve hizmet alanlarında şirket kurabilme hakkı tanımaktadır. Bu düzenlemelerde dikkati çeken nokta, bu şirket ve işletmelerin faaliyetlerinin belediyenin görev ve hizmet alanları ile sınırlandırılmış olmasıdır (Özdemir, 2011: 61).

Gerek bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılması gerekse kentin ihtiyacı olan kamusal hizmetlerin sağlanması adına yerel yönetimlerin içinde, özellikle belediyelerin kurmuş oldukları işletmeler aracılığıyla kâr amacı gütmeyen ama sürümden kazanarak kârlı sonuçlarla karşılaştığı özel nitelikli mal ve hizmet üretimleri de son yıllarda hayli artmıştır. İstanbul ve Eskişehir büyükşehirlerden aşağıdaki örnekleri verebiliriz (Varcan vd., 2013: 8):

- İstanbul Ağaç ve Peyzaj AŞ: Her türlü dış mekân süs bitkisi ve ilgili malzemelerin de satışının yapıldığı bir şirkettir.
- Büyük İstanbul, Eğitim, Turizm ve Sağlık Yatırımları ve Tic. AŞ: Kısa adı BELTUR olan bu şirket, Yıldız Korusu, Emirgan Korusu gibi altı farklı tesiste müşterilerine kafeterya ve büfe hizmeti sunmaktadır. Malta Köşkü ve Hidiv Kasrı gibi köşklere düğün hizmeti de vermektedir.

- İstanbul Halk Ekmek AŞ: Sağlıklı ve kaliteli ekmek ve unlu mamullerin satışı yapılmaktadır.

İstanbul'dan yaklaşık 25 şirketten üçü örnek olarak verilmiştir. Eskişehir Büyükşehir Belediyesine bağlı 10 şirket arasından bazı örnekler ise aşağıda verilmiştir.

- Belkent: Her türlü alt ve üst yapı inşaat işleri, turizm hizmetleri, taşımacılık hizmetleri, ticari işletmecilik, iletişim hizmetleri yapmaktadır.

- Estram: Tramvay ile Eskişehir'de kentsel ulaşım ve toplu taşıma yapmak şirketin iştigal konusudur.

5.3. Yerindelik İlkesi

Maastricht Antlaşması'nın 128. maddesinde, "Topluluk üye devletlerin kültürlerinin gelişmesine katkıda bulunur, ortak kültür mirasını koruyarak ulusal ve bölgesel kültür zenginliklerini güvence altına alır." denilmektedir. Antlaşma'nın A maddesinin 2. Paragrafında yer alan ve "kararların, halka olabildiği ölçüde yakın düzeylerde alınması gerektiğini" belirten kuralın, yerelliğe verilen önemin bir başka göstergesi olduğu belirtilebilir (Şan, 2010: 64).

Kamu yönetiminin verimli kılınmasında ve etkinleştirilmesinde, halka yakın olan kamu yönetimi birimlerinin hizmeti yüklenmesinin bir takım haklı nedenleri bulunmaktadır. Her şeyden önce, kamu hizmetlerinin halka en yakın birimler tarafından üretilmesi, onların gerçek ihtiyaçlarının tespitinde kolaylık sağladığı gibi, savurganlığın da önüne geçilmesinde katkı sağlayabilir. Bundan başka, kararların en yakın birimler tarafından yerine getirilmesi, zaman kayıplarını ve bürokratik engelleri ortadan kaldırabilir. Ayrıca kamu politikası oluşturma sürecine halkın direkt katılımı, yönetim sorumluluğunun, yönetilenler tarafından paylaşılması ve politikaların uygulanmasında kolaylık sağlayabileceği de unutulmamalıdır (Yüksel, 2004: 6).

Birçok düşünür ve uygulamacıya göre, yerel yönetimler “demokrasi”, “verimlilik/etkinlik”, “özgürlük”, “özerklik” ve “yeniden paylaşım” olmak üzere beş temel değere dayanır (Eryılmaz, 2002: 7). Kavram olarak subsidiarite, “yerellik”, “ikincil” durumda bulunma, “yardımcılık” sözcüklerinin yerel, ikincil, yardımcı sıfatına sahip olmayı anlatır. Gerçekten de subsidiarite kelimesinin sıfat olarak anlamı, bir eylem, bir davranışı, bir kişiyi ya da bir kurumu güçlendirmeye yarayan, onlara destek ve yardımcı olan, yedek ve ikincil kavramlarıyla özdeştir. Bu kavram Türkçe’ye ikame veya yetki ikamesi olarak da çevrilebilir (Özcan, 2001: 198).

Subsidiarite kavramı, zirveye karşı tabanı tercih etme, işlerin yerel halka en yakın yerde görülmesi olarak da ifade edilmektedir. Bu bağlamda yetkilerin uygulanması ve kullanılması için ısrarla uygun düzeyi aramak ve ancak alt düzeylerdeki yönetimler ile ilgili yetkileri kendileri uygulayamadıkları zaman bir üst düzeyin seçilmesi önem taşımaktadır (Öner, 2000: 28).

AB yönetim yapısında 1992 yılında imzalanan Maastricht Anlaşması ile gündeme gelen yerindelik ilkesi “yetki paylaşımı, hizmette halka yakınlık, hizmette yerindelik” gibi kavramlarla da tanımlanmaktadır. 5393 sayılı Belediye Kanunu ile yerel yönetimlere “yerindelik” ilkesi getirilmiştir. Kanun’un 14. maddesinin sonunda yer alan “Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur” ifadesi yerindelik ilkesine atıfta bulunulduğunu göstermektedir.

5.4.Kent Konseyleri

Özellikle İkinci Dünya savaşından sonra ortaya çıkan toplumsal sorunlar ve modernizmin çeşitli sebeplerden dolayı vaatlerini gerçekleştirememesi aydınların bir kısmını yeni arayışlara sürükledi. Sonuçta, modernitenin total felsefesine ve bilimsel bilgi tekeline karşı çoğulculuğu, yerelliği ve özgürleşmeyi ön plana çıkaran postmodern durum ortaya çıktı (Aslan ve Yılmaz, 2001: 93). Post-modern kamu yönetimi anlayışına göre de, ne

yönetim-siyaset ayrımı, ne bilimsel yönetim ne de bürokrasi kabul görmektedir. Postmodernlere göre, bu tip yöntemler tarihin derinliklerine gömülmeye mahkumdur. Zira günümüz koşullarıyla uyumları söz konusu olamaz. Yurttaşın yönetime aktif katılımını savunan postmodern görüş, yönetim-siyaset ayrımına iyi gözle bakmaz. Postmodern kamu yönetimine göre, bu ayrım kalkmalı ve yönetim, yurttaşların istemleri doğrultusunda, onların katılımıyla işlemelidir (Şeyhanlıoğlu, 2007: 87).

Bu bağlamda, 5393 sayılı Belediye Kanun'da yer alan önemli düzenlemelerden birisini Kent Konseyleri oluşturmaktadır. Kent konseyleri; seçilmiş yerel yönetim organlarının çalışmalarına halkın katılımını ve denetimini sağlamak üzere, en alt düzeydeki yerel yönetim biriminden yukarıya doğru örgütlenerek sivil toplum örgüt temsilcileri, demokratik kitle örgütleri ve uzmanların da katılımıyla meydana getirilen meclislerdir. Kent Konseyleri tüm kesimlerin görüşünü aktarma imkanı bulduğu bir platformdur. Konsey kararlarının belediye meclisinin ilk toplantısında değerlendirileceğinin öngörülmesi belediye yönetimine katılmanın başka bir boyutudur. Yerel yönetimlerin demokratikleşmesinde, halkın yönetime ortak olmasında önemli bir adımdır. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun Kent Konseyleri ile ilgili 76. maddesinden aşağıdaki gibi bahsedilmiştir:

“Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır.

Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasî partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar.

Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir. Kent konseyinin çalışma usul ve esasları İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.”

5.5. Kentsel Dönüşüm

Kentler, göç, sanayileşme, savaş ve afet gibi etkenlerle ortaya çıkan yeni ihtiyaçlarla şekillenmektedir. Kentlerin çeşitli nedenlerle yaşadığı bu dönüşümü tanımlayan kent yenileme kavramı, farklı şekillerde ifade edilmektedir. En genel tanımıyla kent yenileme, farklı nedenlerden dolayı zaman içinde eskimiş, terk edilmiş, değer kaybına uğramış ve köhneleşme eğilimine girmiş olan kent alanlarının günün sosyo-ekonomik ve fiziksel koşullarına uygun olarak yeniden canlandırılması ve kente kazandırılmasını ifade eder (Özden, 2000: 257).

Kentler, gerek olağan kentsel gelişim sürecine özgü sanayileşme, göç gibi nedenlerle gerekse savaş, afetler gibi olağandışı nedenlere bağlı olarak dönüşüme uğramaktadırlar. Kentsel dönüşüme konu olan alanlar, köhneleşmiş veya bir şekilde mevcut planlamalar dışında kalmış alanlardır. Örnek olarak; cazibesini yitirmiş eski merkezi iş alanları, kentsel sit alanları, kent içindeki sağlıklı ve kaçak yapılar, gecekondular gibi. Bunların yanında kentsel dönüşüm ihtiyacı yangın, deprem gibi afetler nedeniyle de ortaya çıkabilmekte; afetin ardından meydana gelen yıkımı ortadan kaldırmak veya afet olmadan önce olası zararları azaltmak amacıyla da kentsel dönüşüm uygulamaları yapılabilmektedir. Ülkemizde kentsel dönüşüm konusu son yıllarda, özellikle 1999 Marmara ve Düzce Depremlerinde yaşanan yıkımlarla daha da görünür hale gelen kentleşme, yerleşme sorunlarıyla, üzerinde en çok konuşulan ve tartışılan konularından biri haline gelmiştir. Afet risklerinin azaltılması ve gecekondularının dönüşümü başta olmak üzere çeşitli amaçlarla kentsel dönüşüm projeleri uygulanmaya başlamış; bunlarda TOKİ ve büyükşehir belediyeleri başrolde olmuştur. Söz konusu uygulamaların yasal zemini yerel yönetimlere kentsel dönüşüm

konusunda da yetkiler veren yeni yerel yönetim yasaları yanında, başta doğal afet riskleri olmak üzere, kentlerin sağlıklı yapılaşma alanlarını ortadan kaldırma amacıyla olan Kentsel Dönüşüm Yasa Tasarısıyla oluşturulmaya çalışılmıştır (Genç, 2008: 115-116).

1999 yılında Türkiye’de İstanbul gibi ülkenin en önemli şehrini de etkilemiş olan iki büyük deprem yaşanmış olması, deprem gerçeğini gündeme yerleştirmiştir. Deprem yanı sıra göçlerin beraberinde getirdiği çarpık ve sağlıklı kentleşme de büyükşehirler için sorun teşkil etmektedir. Çağın gereklerine uygun olarak kentlerin dönüştürülmesi konusu 5393 sayılı Belediye Kanunu’na da yansımıştır.

Fotoğraf 4: Pendik Belediyesi Kentsel Dönüşüm

Kaynak:

http://emlak.kanald.com.tr/haber/Kentsel_donusum/Pendik_Belediyesinden_kentsel_donusume_19_katli_izin/31058.aspx, Erişim Tarihi: 03.06.2013).

Kanunun 73. maddesinde;

“Belediye, kentin gelişimine uygun olarak eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek; konut alanları, sanayi ve ticaret alanları, teknoloji parkları ve sosyal donatılar oluşturmak, deprem riskine karşı

tedbirler almak veya kentin tarihî ve kültürel dokusunu korumak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilir.

Kentsel dönüşüm ve gelişim projelerine konu olacak alanlar, meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ile ilân edilir.

Kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanlarında yıkılarak yeniden yapılacak münferit yapılarda ilgili resim ve harçların dörtte biri alınır.

Bir yerin kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı olarak ilân edilebilmesi için; o yerin belediye veya mücavir alan sınırları içerisinde bulunması ve en az elli bin metrekare olması şarttır.

Kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanlarında bulunan yapıların boşaltılması, yıkımı ve kamulaştırılmasında anlaşma yolu esastır. Kentsel dönüşüm ve gelişim projesi kapsamında bulunan mülk sahipleri tarafından açılacak davalar, mahkemelerde öncelikle görüşülür ve karara bağlanır.” denilmiştir.

Bu maddenin yanı sıra yasada kentsel dönüşüm uygulamalarını kolaylaştırabilecek, kentsel dönüşümle dolaylı olarak ilgili bazı hükümler de vardır; hemşeri hukukunun tanımlandığı madde 13, belediye yetkilerinin tanımlandığı madde 14 ve madde 38 gibi (Özden, 2007: 217).

6. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu

10 Temmuz 2004 tarihinde kabul edilen 5216 sayılı Büyükşehir Kanunu belediyecilik alanında son yıllarda atılan önemli adımlardandır. Türkiye’de dünyaya paralel olarak kentler geliştikçe sanayi tesisleri şehirlerin dışarısına taşınmıştır. Böylece şehrin dışında sanayi tesislerine yakın yeni yerleşim birimleri kurulmuştur. Terör ve gelecek kaygısı da büyük kentlere göçü teşvik edici olmuştur. Kentlerin dış çeperlerine doğru büyümesi önemli sorunlar oluşturmuştur.

Büyük kentlerinin sınırlarını da aşarak çevreye doğru plansız ve kontrolsüz bir şekilde yayılmasına, sosyal yapılarında ve ekonomilerinde de önemli değişiklikler yaşanmasına yol açmıştır. Bu değişiklikleri beş temel başlık altında şu şekilde toplamak mümkündür (Kaya,1996'dan aktaran Özdemir, 2008: 20-21):

- Belediye sınırları, hatta mülki sınırlar kağıt üzerinde kalmış, metropoliten alan içerisinde kalan idareler arası koordinasyon bozukluğu hizmet verimini düşürmüş, bazen de hizmetler sahipsiz kalmıştır. Ayrıca, mahalli hizmetleri karşılayacak yerel yönetimler de idari, siyasi ve mali açıdan yaşanan sorunların çözümü noktasında çaresiz kalmıştır.
- Kentlerimizde ve yakın çevrelerinde imara aykırı, plansız yapılaşma ve gecekondulaşma hızla artmış, bu alanların ıslah edilerek daha düzenli bir kentsel karakter kazandırılma imkanları mevcut yerel kaynaklarla neredeyse imkansız hale gelmiştir.
- Güvenlik, trafik, otopark, toplu taşıma, elektrik, su, kanalizasyon, sosyal ve kültürel aktivite alanları gibi tüm kentsel sosyal ve teknik altyapı hizmetleri giderek yetersiz kalmıştır.
- Kent çeperlerinde ve yakınlarındaki orman alanları, tarım alanları, sit alanları, su kaynak ve havzaları, tarihi ve kültürel varlıklar gibi önemli birçok doğal ve kültürel varlığımız hızla işgal edilerek yok edilmiş, plansız ve kontrolsüz büyüme sonucunda çevre, hava ve su kirliliği giderek önemli bir sorun haline gelmiştir.
- Kentlere doğru yaşanan bu hızlı göç hareketi, beraberinde birçok sosyal, psikolojik, ekonomik ve siyasi problemin de ortaya çıkmasına yol açmış, bölgeler arası ekonomik ve sosyal dengesizlikler daha da derinleşmiştir. Kırsaldan kente göçenlerin, sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan kente entegrasyonunun

olamayışı, iş imkanlarının yetersizliği ve kentsel hizmetlerden etkin ve yeterli faydalanamama da büyük kentimizde sosyal sorunların yaşanmasına neden olmuştur.

1984 tarihli ve 3030 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve onun yerine yürürlüğe konulan 2004 tarih ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu özel kanunlardır ve büyükşehir belediyesi ve onun içinde kalan ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev, yetki ve sorumluluk alanlarını tanımlamaktadır. Bu kanunlar ile büyükşehir belediye sınırları dışında kalan belediyelerin yetki, görev ve işleyişlerine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. 5216 sayılı Büyükşehir Kanunu büyükşehir kuruluş şartlarını şu şekilde belirtmiştir.

“Belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre toplam nüfusu 750.000'den fazla olan il belediyeleri, fiziki yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri de dikkate alınarak, kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir.” (Md.4)

7. On Üç İlde Büyükşehir Kurulmasına Dair Kanun

12 Kasım 2012 günü kabul edilen 6 Aralık 2012 günlü ve 28489 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun son yıllarda belediyeçilik alanında atılmış önemli ve bir o kadar da tartışma yaratmış bir adımdır. 6360 sayılı Kanun’un birinci maddesi şu şekildedir :

“Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van illerinde, sınırları il mülki sınırları olmak üzere aynı adla büyükşehir belediyesi kurulmuş ve bu illerin il belediyeleri büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür.” (Md.1)

Bu kanun maddesi ile 13 ilde daha büyükşehir belediyesi kurulmuştur. Daha sonra Kanun'da yapılan değişiklik ile Ordu şehri de büyükşehir olarak kabul edilmiştir. Böylece Türkiye'de toplam 30 büyükşehir belediyesine ulaşılmıştır. İlerin büyükşehirle dönüşmelerinde nüfusun tek ölçüt alınması eleştiri konusu olmaktadır.

6360 sayılı kanunun genel gerekçesi iki temel üzerine inşa edilen yasa ile hizmet sunumu bakımından daha etkili ve verimli bir yönetsel yapının inşa edileceği ve bu yapının demokratik hayata katılımı sağlayacağı ifade edilmiştir. Geniş ölçekli planlama politikalarının uygulanması, imar bütünlüğünün sağlanması, teknolojiden yararlanılması, nitelikli teknik personelin istihdam edilmesi ile verimliliğin artması, etkin kaynak kullanımı ve kaynakların adil bölüşümünün sağlanmasına katkı yeni yapıdan beklenen olumlu gelişmeler olarak yasa gerekçesinde yer almaktadır. Yeni yasa ile birlikte idari yapıda, mali sistemde, siyasal coğrafya, temsil ve katılımı, personel yapısı, hizmet sunumu ile imar ve planlama düzeninde önemli değişiklikler söz konusu olmuştur. Kırsal nüfus oranının azalması ile sonuçlanacak olan değişimin sosyo-kültürel boyutuysa uygulamanın sonuçları alınmaya başladıktan sonra anlaşılacaktır. Tüzel kişiliklerin kaldırılması, yeni tüzel kişilik ihdas edilmesi, idari bağıllık ve isim değişikliği, birleşme ve katılmalar, sınır değişiklikleri ve yetki bölüşümü yasanın yönetsel alana ilişkin düzenlemeler olarak görülmektedir. Yerel yönetimlerin alacağı payların yeniden belirlenmesi ve yeni bölüşüm ilişkileri yasanın mali alana ilişkin düzenlemeleridir. Siyasal coğrafyanın dolayısıyla seçim çevrelerinin değiştirilmesi ile birlikte temsil ve katılım sürecinin nasıl değişeceği yasanın siyasal alana ilişkin düzenlemeleridir. Mülki sınırlar ile belediye sınırlarının örtüşürülmesi ile hizmet alanının genişlemesinin imar ve planlama hizmetleri başta olmak üzere büyükşehir belediyelerinin hizmet sunumuna ilişkin değişiklikler ise hizmet sunumuna ilişkin düzenlemelerdir. Dolayısıyla bu yeniden yapılanma süreci yerel yönetimlerin görev-yetki ve hizmet alanlarını değiştirmekte, hizmet üretilen mekânsal yapının yeniden belirlenmesi ile

birlikte bu hizmeti sunan kuruluşların yapısı da buna göre yeniden düzenlenmektedir (İzci ve Turan, 2013: 119-120).

6360 sayılı Kanun, muhalefet partilerinin karşı çıktığı bir yasadır. 6360 sayılı Kanun ile 29 (30) büyükşehir belediyesinde il özel idareleri kaldırılmış, 1592 belediye ve 16.082 köy kapatılmış, mahalleye dönüştürülmüş ve 26 yeni ilçe kurulmuştur. Bu yolla il özel idarelerinin yüzde 36'sının, belediyelerin yüzde 53'ünün, köylerin ise yüzde 47'sinin kaldırıldığı ortaya çıkmaktadır (Güler, 2012: 1).

Bu yasal düzenlemeyle; Aydın'da Efeler; Balıkesir'de Karesi, Altieylül; Denizli'de Merkezefendi; Hatay'da Antakya, Defne, Arsuz; Manisa'da Şehzadeler, Yunusemre; Kahramanmaraş'ta Dulkadiroğlu, Önikışubat; Mardin'de Artuklu; Muğla'da Menteşe, Seydikemer; Tekirdağ'da Süleymanpaşa, Kapaklı, Ergene; Trabzon'da Ortahisar; Şanlıurfa'da Eyyübiye, Haliliye, Karaköprü; Van'da Tuşba ve İpekyolu, Hatay'da Payas, Zonguldak'ta Kozlu ve Kilimli ilçeleri kurulacak. Denizli'nin Akköy ilçesinin ismi de Pamukkale olarak değişiyor. İstanbul Şişli'nin Ayazağa, Maslak ve Huzur mahalleleri Sarıyer'e bağlanıyor. İstanbul Arnavutköy ilçesine bağlı Nakkaş, Bahşayış mahalleleri ile Büyükçekmece ilçesine bağlı Muratbey mahallesi Çatalca belediyesine katılıyor. Ankara'nın Yenimahalle ilçesine bağlı Dodurga ve Alacaatlı mahallelerinin çevre yolu dışında kalan kısımları Şehitali mahallesi ile birleştiriliyor. Şehitali, Aşağıyurtçu, Yukarıyurtçu, Ballıkuyumcu ve Fevziye Mahalleleri Etimesgut'a bağlanıyor. Yenimahalle'nin Dodurga ve Alacaatlı mahalleleri de çevre yolu içinde kalan kısmı ile Çayyolu, Ahmet Taner Kışlalı, Ümit, Koru, Konutkent ve Yaşamkent mahalleleri Çankaya'ya katılıyor.

Tablo 3: 6360 Sayılı Kanun ile Kurulan İlçeler

Büyükşehir Belediyesi	Kurulan İlçe
Aydın	Efeler
Balıkesir	Altıeylül, Karesi
Denizli	Merkezefendi, Pamukkale (Akköy ilçesine yeni mahalleler katılması ve isminin Pamukkale olarak değiştirilmesi)
Hatay	Antakya, Arsuz, Defne, Payas
Manisa	Yunusemre, Şehzadeler
Kahramanmaraş	Dulkadiroğlu, Onikişubat
Mardin	Artuklu
Muğla	Menteşe, Seydikemer
Tekirdağ	Ergene, Kapaklı, Süleymanpaşa
Trabzon	Ortahisar
Şanlıurfa	Eyyübiye, Haliliye, Karaköprü
Van	İpekyolu, Tuşba
Zonguldak	Kilimli, Kozlu

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yukarıda ve Tablo 3'te de değinildiği üzere 6360 sayılı Yasa ile 26 yeni ilçe kurulmuştur. En fazla ilçe Hatay'da kurulmuştur (4 ilçe). Hatay'ı, Tekirdağ ve Şanlıurfa üçer ilçe ile takip etmiştir. İlçelerin kurulması idari bağıllık değişikliklerine de yol açmıştır. Denizli'de Akköy ilçesinin adı Pamukkale olarak değiştirilmiş ve ilçeye yeni mahalleler katılmıştır. Büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyeleri arasındaki görev ve yetki paylaşımında ortaya çıkacak olan mesafe sorunu hizmetlerin etkin ve verimli sunulmasını engelleyebileceği endişeleri ortaya çıkmıştır (Koyuncu ve Köroğlu, 2012: 7).

Yasaya göre; büyükşehir ve ilçe belediyeleri, mahalleye dönüştürülen köylerde, yörenin geleneksel, kültürel ve mimari özelliklerine uygun tip mimari

projeler yapacak ya da yaptıracaklar. Bu şekilde yörelerin kültürel yapısı korunacak, iç ve dış turizmden yörelerin pay almalarına katkı sağlanacaktır. Maden ruhsatı, jeotermal kaynaklar ve doğal mineralli sular ruhsatına ilişkin yetki ve görevler, il özel idarelerinin tüzel kişiliğinin kaldırıldığı illerde valiliklere devredilmiştir. Büyükşehirlerde Ulaşım Koordinasyon Merkezi kurularak büyükşehir merkezi, büyükşehir içindeki kara, deniz, su, göl ve demiryolu üzerindeki her türlü taşımacılık hizmetlerinin koordinasyon içinde yürütülmesi sağlanacaktır.

Bu yasal düzenleme ile 29 büyükşehir belediyesinde il özel idareleri kaldırılmıştır. Diğer illerde ise il özel idarelerinin varlıkları korunmuştur. Böylece il özel idareleri bakımından il özel idareli iller ve il özel idaresiz iller olmak üzere ikili bir yapı ortaya çıkmıştır. İl özel idarelerinin görev, yetki ve kaynakları (taşınır ve taşınmaz malları) dağıtılmıştır. Büyükşehir belediyesi kurulan illerde kaldırılan il özel idarelerinin yetkileri bakanlıklara, bağlı ve ilgili kuruluşlara, taşra teşkilatına, valiliklere, hazineye, büyükşehir belediyelerine ve onların bağlı ve ilgili kuruluşlarına ve ilçe belediyelerine verilmiştir (İzci ve Turan, 2013: 128).

6360 sayılı Kanun gereği, Büyükşehir Belediyeleri tüm ilin sınırları dahilinde faaliyette bulunacaktır. Ancak tüm il genelinde yerleşim merkezi bulunmaktadır. İl sınırlarının içinde kırsal alanlar da mevcuttur ve alanlar da büyükşehir belediyesi sorumluluğuna yüklenmiştir. Bu konu da eleştirilerden birini oluşturmaktadır. Yasaya yönelik olarak yapılan bu eleştiri, merkezden yönetim esasına dayanan ilin, yerinden yönetim esasıyla yönetilmesi durumunda bölge yönetimine dönüşeceği endişesini taşımaktadır (Güler, 2012: 3-4).

SONUÇ

İnsanoğlu yaradılışı itibariyle sosyal bir varlıktır. Kişi, tek başına yaratılmış olsa da nihayetinde kadın ve erkek olarak iki tür insan vardır. Bu farklı yapı sonucu oluşan karşılıklı ihtiyaç nedeniyle bir aile oluşmaktadır. Aile ile başlayan bu sosyal birliktelik bir süre sonra aileler, akrabalar, topluluklar, toplumlar, devletler, milletler vs. doğru gelişerek günümüze kadar gelmiştir. Bu birlikteliğin ortak doğurduğu ihtiyaçları gidermek, sorunları çözmek için belediye kurumu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda doğumundan ölümüne kadar insanoğluna hizmet veren devletin en önemli kurumlarının belki de en başında belediye kurumları gelmektedir.

Belediyeler halka en yakın yönetim birimleridir. Tarih boyunca hangi isimle, hangi şartlarda faaliyet göstermiş olursa olsun, yerel halkın sorunlarını dile getirebildiği, sorunlarına çözüm arayabildiği ilk birim olmuşlardır. Halkın sorunlarını coğrafi olarak kendisine en yakın idari birim olan belediyelere iletmesi ve sorunlarına çözüm araması bu ihtiyacın sonucudur.

Tarihin en önemli ülkelerinden biri olan Osmanlı İmparatorluğu'ndaki (1299-1918) yerleşim birimlerinde toplu olarak yaşayan halkın sorunları vakıf ve lonca örgütlenmeleri ile giderilmeye çalışılmıştır. Bilim ve teknikte yaşanan gelişmeler ve buna bağlı olarak toplumsal hayattaki dönüşümler yerel yönetimlerin de gelişim ve dönüşümünü zorunlu kılmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nda da bir süre sonra yerel halkın ihtiyaçlarının karşılanması üzerine; Sadaret, Yeniçeri Ağalığı, Sekbanbaşılık, Kadılık, Subaşılık, Kapudan-ı Deryalık, Cebecibaşılık, Topçubaşılık ve Seraskerlik gibi kamu görevlileri sorumluluk almaya başlamıştır.

19. yy'den itibaren değişen dünya koşulları, Sanayi Devrimi ve sanayilerin etrafında oluşan yerleşim birimleri, modern anlamda kentlerin kurulması Osmanlı İmparatorluğu'nu da etkilemiştir. İnsanlar kent merkezleri ile iş sahalarına yakın yerlerde yaşamaya başlayınca şehirler ve sorunlar

büyümeye başlamıştır. Ülkemizde Kırım Savaşı sırasında ilk belediyeçilik adımları atılmıştır. İstanbul'da yaşayan çok sayıda azınlığın modern yaşama şartlarına kavuşması için Osmanlı İmparatorluğu düzenleme yapmaya zorlanmıştır. Kırım Savaşı sırasında oluşturulan belediyelerden sonra Osmanlı'daki gelişmiş medeniyete uyum sağlamak üzere Tanzimat Fermanı ile yapılanlar ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile belediyeçilik alanında atılan adımlar önemlidir.

Cumhuriyetin kuruluşu döneminde 1929 Dünya Ekonomik Buhranı'nın da yaşanması ve genç cumhuriyetin var olma savaşı, belediyeleri devletçi bir anlayışla hizmet sunma noktasına yöneltmiştir. Yabancıların ellerinde bulunan elektrik, havagazı, ulaşım gibi birçok işletme kamulaştırılarak belediyelerin hizmetine sunulmuştur.

1950'lerin başında çok partili hayata geçen Türkiye'de dünya ile ekonomik entegrasyona gitme ve liberalleşme çabaları neticesinde köyden kente yaşanan göçler ile kentlerin sağlıksız ve çarpık büyümesinin ardından 1973 yılında yapılan yerel seçimlerden çıkan sonuçlara göre arsa ve konut üretimine yönelen, belediyelerin birleşerek hizmet üretme çabasına girdiği demokratik sol belediyeçilik anlayışı hakim olmuştur. 1980 askeri darbesi yerel yönetimlere el koymuş ve tüm seçilmiş yöneticilerin yerine atanmış yöneticiler ile yoluna devam etmiştir. Tekrar çok partili demokratik yaşama döndüğünde yerel yönetim seçimleri yapılmış ve seçilmiş başkanlarla yola devam edilmiştir.

2000'li yıllara gelindiğinde AB tam üyelik sürecinde Türkiye'de AB'ye uyum çalışmaları yoğunluk kazanmış ve bu çalışmalar yerel yönetimlere de yansımıştır. Günümüzde geleneksel noktada tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de yerel yönetimlerin yetkilerinin artırılması konusu tartışılmaktadır. Dünyada 1980'lerde başlayan ekonomik serbestleşme, 1990'larda hızlanan teknolojik gelişmeler, oluşan bölgesel gelişmişlik farklılıkları, kente göçlerin doğurduğu sosyal sorunlar, merkezi hükümetlerin

yerel ölçekli sorunlarla baş edemiyor olması bir takım adımların atılmasını gerekli kılmaktadır. Bunun sonucunda AB'nin temel ilkelerinden olan yerindelik (subsidiarite) ve yönetim (governance) kavramları ortaya çıkmıştır. Bu ilkelerin temel amacı kamu kaynaklarının özellikle yerelde etkin ve verimli kullanılması ve halka yönelik politika uygulanmasında ortak yönetim anlayışının geliştirilmesidir. Bu ilkeler 2003 yılı sonunda 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu çıkarılması ile gerçekleştirilmiştir. Bu yıldan itibaren AB üyelik ilkeleri olarak kanunlaştırılmıştır.

03 Ekim 2005 tarihinde Türkiye ile AB arasında tam üyelik müzakerelerinin başlaması AB sürecinde kırılma noktası olmuştur. Katılım Müzakereleri'nin başlıklarından bir tanesi; Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu'dur.

Bu fasıl temel olarak bölgeler arasındaki sosyo-ekonomik farklılıkların azaltılmasına yönelik çalışmaları kapsadığından doğrudan mevzuat uyumu gerektirmemektedir. Dolayısıyla kurumsal ve idari yapılanma ile ulusal mevzuata uyumu gerekmeyen tüzüklerin uygulanmasına yönelik çalışmaları kapsadığından bu alanda bugüne kadar yapılan çalışmalar özetle şöyledir; AB'nin hem bölgesel politikalarına uyumu sağlamak hem de bölgesel kalkınma alanında sağladığı katılım öncesi finansman imkanlarından faydalanmak için AB Bölgesel İstatistik Sistemiyle uyumlu İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırmasını (İBBS) oluşturmuştur. Bunlar Düzey I (12 bölge), Düzey II (26 bölge), Düzey III (81 il) bölgeleridir. Söz konusu bölgelere ilişkin detaylar 28.08.2008 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı'nda yer almaktadır. İBBS Düzey II Bölgelerinde Kalkınma Ajanslarının kurulmasına ilişkin 5449 sayılı Kanun 2006 yılı başında çıkarılmıştır. Bu çerçevede ilk etapta Temmuz 2006'da İzmir ve Çukurova Kalkınma Ajansları kurulmuş ve faaliyete geçmiştir. Kasım 2008'de 8 Kalkınma Ajansı ve Temmuz 2009'da 16 Kalkınma Ajansının kurulmasına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararlarının çıkmasıyla toplam 26 Düzey II Bölgesinde KA'larının kurulmasına ilişkin yasal

süreç tamamlanmıştır (<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=87&l=1>, Erişim Tarihi: 31.05.2013).

Türkiye’de de tartışmalar üniter yapı üzerinde oluşmaktadır. Yerel yönetimlere verilecek yetkilerin terör sorunu yaşayan Türkiye için federatif yapıya dönüşüm kaygısı taşımaktadır. İlin siyasi sınırlarını belediye sınırları olarak geliştiren 6 Aralık 2012 günü yürürlüğe giren 6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun da bu yönde endişeleri artırmıştır. Kanun üzerinde yapılan eleştiriler; Büyükşehirlerde İl Özel İdarelerin kaldırılması ve Büyükşehirlerin yerleşim alanı dışında kırsal alanları da kapsamı üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu şekilde federatif bir yapılanmaya geçilmesinin denemeleri yapıldığı iddia edilmektedir. Ancak köylerin kamu hizmetlerinden yüzyıllardır yeterince yararlanılamaması (yol, su, elektrik vs.) bu kaygılara karşı ileri sürülen cevaplar arasındadır.

Türkiye’de terör sorunu, deprem riski, sağlıksız yapılaşma, düzensiz kentleşme ile bu nedenlerin doğurduğu sosyal sorunlar bulunmaktadır. Belediyelerin günümüzde geldiği; kadın sorunları, eğitim ve sağlık sorunları, göç ile kente gelenlerin sosyal yapıya uyum sağlamalarını kolaylaştırıcı tedbirlerin alınması gibi geleneksel belediyecilik alanları dışında ilgilenmesi gereken konular vardır. Belediyeler bu konulara ilgisiz kalamaz. Bölgesel gelişmişlik farklarının giderilmesi için de belediyelere büyük görevler düşmektedir. Bu konuda yapılan düzenlemeler ile belediyelere kente yapılacak üretim tesisleri için arsa tahsis etme, alt yapı ulaştırma ve gerekirse bu hizmetlerin bedeli karşılığı tesislere ortak olma gibi haklar sağlanmıştır. Belediyelerin baş etmek zorunda kaldıkları sorunlarla ilgili olarak bütçelerinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

Görüldüğü gibi belediyeler, kentin sosyal ve ekonomik anlamda kalkınabilmeleri için, bölgesel gelişmişlik farklarının ortadan kaldırılabilmesi için merkezi idare ile çalışması güç olmaktadır. Bu açıdan gelirlerinin

sağlamlaştırıldığı, yerel halkın yönetime katılabildiği demokratik ortamın sağladığı bir model kaçınılmaz görünmektedir. Burada önemli olan güvenlik, eğitim birliği, genel sağlık politikası gibi konular hariç belediye yönetimlerine tüm toplumun ve ülke genelinin kalkınması adına hizmet sağlamalarında kolaylık gösterecek, bütçelerini güçlendirecek adımların atılması gerektiğidir.

Özetle; Türkiye’de belediyeçilik, Osmanlı İmparatorluğu’nun kuruluşundan, vakıf ve loncaların yürüttüğü belediyeçilik hizmetlerinden, Kırım Savaşı sırasında günümüz anlamıyla ilk belediye örgütünün kurulması, belediyelerin bütçe ve gelirlerini artıran adımlar, demokratikleşme çabaları ile belediyeler günümüzde birbirleri ile rekabet halinde olan, dünyaya açık, bilgi teknolojilerini kullanan, halkın eleştirisi ve sorunlarını alan, çözümler üretmeye çalışan bir noktaya ulaşmıştır.

Dünyada yaşanan ekonomik, siyasi ve toplumsal gelişmelerle birlikte Türkiye’de yaşanacak siyasi ve sosyo-ekonomik değişimler yerel yönetimlere de zaman içerisinde yansımaları olacaktır. Gelecekte yerel yönetimlerin daha demokratik, katılımcı, kendi bütçeleri ile faaliyetlerini sürdürebilen, rekabetçi, toplumun önünü açabilen birer idari yapılanma olacakları görülmektedir.

KAYNAKÇA

- ADİYAMAN, Ahmet Turan ve Salim Demirel (2011), “Sosyal Belediyecilik Üzerine Bir İnceleme: Ankara Büyükşehir Örneği”, **Dış Denetim**, Sayı: 4, ss. 115-129.
- AKGÜNDÜZ, Ahmet (2005), **Osmanlı Devleti’nde Belediye Teşkilatı ve Belediye Kanunları**, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul.
- ASLAN, Seyfettin ve Abdullah Yılmaz (2001), “Modernizme Bir Başkaldırı Projesi Olarak Postmodernizm”, **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt 2, Sayı 2, (ss. 93-108).
- ATASOY, Veysel (1992), **Türkiye’de Mahalli İdarelerin Yapısı ve Yeniden Düzenlenmesi**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul.
- AYTAÇ, Fethi, Orhan Pirlar; Fikri Gökçeer (1992), **Belediyelerimize Rehber**, Türk Belediyecilik Derneği Konrad Adenauer Vakfı Ortak Eğitim Projesi Yayını, Ankara.
- AYTAÇ, Fethi (1998), **Açıklamalı Belediye Kanunu**, 6.Basım, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- BARKAN, Ömer Lütfü ve E. Hakkı Ayverdi (1970), **953 (1546) Tarihli İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri**, İstanbul, <http://belgelerlegercektarih.wordpress.com/tag/vakif/>, (Erişim Tarihi: 09.06.2013).

- BİLGİÇ, Veysel (2002), "Türkiye'de Mahalli İdarelerin Gelişimi", **Türkler Ansiklopedisi**, Cilt: 17, Yeni Türkiye Yayınları, (ss.349-350).
- BOSTANOĞLU, Özer (1990), "Türk Belediyeciliğinde Güncel Tarihsellik", **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt 23, Sayı 2, (ss.74-93).
- BOZKURT, Ömer ve Turgay Ergun (2008), Kamu Yönetimi Sözlüğü, Editör: Seriyse Sezen, 2. Baskı, TODAİE Yayınları, Ankara.
- ÇAĞDAŞ, Tülin (2011), "Türkiye'de Yerel Yönetimlerde İdari Özerklik", **Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: XXX, Sayı: 1, (ss. 391-416).
- ÇELİK, Behiç (1995), "Türk Belediyeciliğinin Tarihsel Gelişimi", **Yeni Türkiye**, Yıl 1, Sayı 4, Mayıs-Haziran, ss.588-597.
- ÇUKURÇAYIR, Arif (2008), "Türkiye'de Yerel Siyasetin Tarihi Gelişimi", **Yerel Siyaset**, Okutan Yayıncılık, Ocak, (ss. 15-36.)
- DEMİREL, Ömer (2000), **Osmanlı Vakıf-Şehir İlişkisine Bir Örnek: Sivas Şehir Hayatında Vakıfların Rolü**, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara.
- DEVELLİOĞLU, Ferit (2004), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Aydın Kitabevi, Ankara.

- DİNÇEL, Adnan (1973), Türkiye’de Elektriklendirme Hizmetlerinin Anı ve Belgelerle Tarihçesi, TEK Yayını, 50. Yıl, Ankara.
- DİNÇER, Ömer ve Cevdet Yılmaz (2003), **Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma: 1 Değişimin Yönetimi İçin Yönetimde Değişim**, T.C Başbakanlık, Ekim, Ankara.
- DÖNMEZ, Mustafa (1995), “Türkiye’de Belediyeciliğin Tarihsel Gelişimi”, **Türk İdare Dergisi**, Yıl 67, Sayı 406, Mart, (ss.165-173).
- DUMANOĞLU, Sezai (2005), “Belediyelerde Muhasebe Sistemi ve Hizmet Maliyetlerinin Takibi”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Nisan 2005, Sayı:26, (ss. 138-146).
- DUMONT, Paul (1995), “Tanzimat Dönemi 1839-1878”, **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi**, Cilt: II, Editör: R. Mantran, Çeviren: Server Tanilli, (ss. 59-143).
- ERGİN, Osman Nuri (1995), **Mecelle-i Umur-i Belediye**, Cilt: I, III, İstanbul.
- ERGİN, Osman Nuri (1932), **Beledi Bilgiler**, Hamit Bey Matbaası, İstanbul.
- ERGİN, Osman Nuri (1936), **Türkiye’de Şehirciliğin Tarihi İnkışafı**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi İktisat ve İçtihat Enstitüsü Yayınları, İstanbul.

- ERGİN, Osman Nuri (1987), **Türk Belediyecilik Ve Şehircilik Tarihi Üstüne Seçmeler**, Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul.
- ERGİN, Osman Nuri (1995), **Mecelle-i Umur-ı Belediye** 2. Cilt - Tarih-i Teşkilat-ı Belediye 2. Bölüm, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, İstanbul.
- ERYILMAZ, Bilal (1994), **Kamu Yönetimi**, Üniversite Kitabevi, İzmir.
- ERYILMAZ, Bilal (1995), **İktisadi ve İdari Yönden Yerel Yönetimlerin Tarihi Gelişimi, Yerel Yönetimler ve Eğitim Sempozyumu**, İstanbul Büyükşehir Belediye Personel ve Eğitim Daire Başkanlığı, İstanbul.
- ERYILMAZ, Bilal (1997), **Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması**, Birleşik Yayıncılık, İstanbul.
- ERYILMAZ, Bilal (2002), **Kamu Yönetimi**, Erkam Matbaası, İstanbul.
- ERYILMAZ, Bilal (2007), **Kamu Yönetimi**, Okutman Yayıncılık, Ankara.
- ERYILMAZ, Bilal (2008), **Kamu Yönetimi**, Okutman Yayıncılık, Ankara.
- ERYILMAZ, Bilal (2009), **Kamu Yönetimi**, Üniversite Kitabevi, İzmir.
- ES, Muharrem (2008), "Osmanlı Devletinde Mahalli İdareler", **Yerel Siyaset Dergisi**, Sayı: 27, Mart 2008, (ss. 29–38).

- EŞTÜRK, Özlem (2006), "Türkiye'de Liberalizm: 1983-1989 Turgut Özal Dönemi Örneği", **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hatay.
- FIRAT, A.Serap (2008), "Geleceğin Türkiye'sinin Birincil İktisadi Aktörü Belediyeler (Yasal Açılım ve Uygulama Örnekleriyle), 2.Ulusal İktisat Kongresi, **Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi**, 20-22 Şubat 2008, İzmir (http://www.deu.edu.tr/userweb/iibf_kongre/dosyalar/firat.pdf, Erişim Tarihi: 14.03.2013).
- GENÇ, Fatma Neval (2008), "Türkiye'de Kentsel Dönüşüm: Mevzuat ve Uygulamaların Genel Görünümü", **Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, Cilt: 15, Sayı: 1, (ss. 115-130).
- GENÇOĞLU, Mustafa (2011), "1864 ve 1871 Vilâyet Nizamnamelerine Göre Osmanlı Taşra İdaresinde Yeniden Yapılanma", **Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 2 Sayı: 1, (ss. 29 – 50).
- GÖYMEN, Korel (1983), **Türkiye'de Yerel Yönetim, Cumhuriyet Dönemi, Türkiye Ansiklopedisi**, Cilt 10.
- GÖYMEN, Korel (1997), **Türkiye'de Kent Yönetimi**, Boyut Kitapları, İstanbul.
- GÖZLER, Kemal (2005), **Türkiye Cumhuriyeti Anayasası**, Ekin Yayınları, Bursa.

- GÖZLER, Kemal (2009), **İdare Hukuku**, Ekin Yayınevi, 2. Baskı, Cilt: I, Bursa.
- GÜLER, Birgül Ayman (2012), "Hükümetin 8 Ekim 2012 Günlü Büyükşehir Yasa Tasarısı Üzerine", <http://www.yayed.org/id256-gorusler/hukumet-yerel-yonetimden-vazgeciyor-prof-dr-birgul-ayman-guler.php>, (Erişim Tarihi: 01.05.2013).
- İNAÇ, Hüsamettin ve Feyzullah Ünal (2007), "Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye'de Belediyeler", **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl: Nisan 2007, Sayı: 17, (ss. 1-24).
- İNALCIK, Halil (1993), "Cizye", **İslam Ansiklopedisi**, Cilt: III, Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, İstanbul.
- İSLAMOĞLU, Abdullah (2012), Osmanlı Devletinde Modern Belediye'nin Hukuksal Açıdan Kurumsallaşması, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- İZCİ, Ferit ve Menaf Turan (2013), "Türkiye'de Büyükşehir Belediyesi Sistemi Ve 6360 Sayılı Yasa İle Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Meydana Gelen Değişimler: Van Örneği", **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2013, Cilt: 18, Sayı: 1, (ss. 117-152).

- KABLAN, Ali (2012), Belediyelerde Muhasebe Sistemi ve Bir Uygulama, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Muhasebe Bilim Dalı**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- KARAL, Enver Ziya (1988), **Osmanlı Tarihi, Islahat Fermanı Devri (1861-1876)**, 4.baskı, T.T.K. Basımevi, Ankara.
- KAVRUK, Hikmet ve Turgut Tatar (2010), "Belediye Başkanlarının Görevden Uzaklaştırılmaları Ve Başkanlıklarının Yargı Kararı İle Sona Erdirilmesi", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı: 59 (4), (ss.631-690).
- KAZICI, Ziya (1987), **Osmanlılarda İhtisab Müessesesi**, Kültür, Basın, Yayın Birliği, İstanbul.
- KELEŞ, Ruşen (1998), **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, Cem Yayınları, İstanbul.
- KOCA, Halil İbrahim (1996), Kanun ve Nizamnameler Işığında Dersaadet Belediye Teşkilatı (Şehremaneti) (1855-1313), **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Siyaset Anabilim Dalı**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- KOMİSYON, (1962), **Düstur**, 1. Tertip, Cilt: II, Başbakanlık, Ankara.

- KOYUNCU, Emre ve Tunga Koroğlu (2012), "Büyükşehirler Tasarısı Üzerine Bir Değerlendirme", TEPAV, Kasım, http://www.tepav.org.tr/upload/files/1352462517-9.Buyuksehirler_Tasarisi_Uzerine_Bir_Degerlendirme.pdf, (Erişim Tarihi: 29.06.2013).
- KÖÇ, Ahmet (2009), "Osmanlı Klasik Dönem Şehirciliğinde Çarşı Merkezinin Teşekkülünde Bedestenin Rolü: Ankara Örneği", **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt: 18, Sayı: 4, (ss. 1-26).
- KÖKSAL, Bekir (2006), Belediyelerde Örgüt Yapılarının Standardizasyonu ve İstanbul Örneği, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı**, Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- KURTULUŞ, Barış (2006), **Türkiye’de Belediyelerin Mali Yapısı ve Harcamaların Finansmanı**, DPT Yayını, Yayın No: 2692, Ankara.
- ORTAYLI, İlber (1976), "Osmanlı Kadısının Taşra Yönetimindeki Rolü Üzerine", **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: IX, Sayı: 1, (ss. 95-107).
- ORTAYLI, İlber (1985), "Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemlerinde Yerel Yönetimler", **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi**, Cilt: I, (ss. 231-244).

- ORTAYLI, İlber (1990), "Yerel Yönetim; Devraldığımız Miras", Türk Belediyeciliğinde 60. Yıl, **Uluslararası Sempozyum**, 23-24 Kasım 1990, Bildiriler, Tartışmalar, Metropol İmar A.Ş.Yayınları, Ankara.
- ORTAYLI, İlber (1994), **Hukuk Ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti'nde Kadı**, Turhan Kitabevi, Ankara.
- ORTAYLI, İlber (2000), **Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri 1840-1880**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- ÖKMEN, Mustafa (2003), "Globalleşme-Yerelleşme Dinamikleri ve Bir İnsan Hakkı Olarak Yerel Haklar", **Yerel ve Kentsel Politikalar** (Editör: A. Çukurçayır, A. Tekel), Çizgi Yayınevi, (ss. 17-63).
- ÖNER, Şerif (2000), Belediye Yönetim Kararlarında Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkinliği (Gaziantep-Kahramanmaraş-Bingöl Örneği), **Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- ÖNER, Şerif (2006), **Yeni Mevzuat Çerçevesinde Türkiye'de Belediye Yönetimi**, Nobel Yayınları, Ankara.
- ÖZCAN, Mehmet (2001), "Subsidiarite(Hizmette Yerellik) İlkesi: AB'ndeki Uygulama ve Türkiye'de Uygulanabilirliği" **Türkiye'de Kamu Yönetimi Sorunlar**, H.H.Çevik, Seçkin Yayıncılık, (ss. 195-225).

- ÖZDEMİR, Serkan (2008), İmar Planı Değişikliklerinin Kullanılma Biçimine Yönelik Bir Araştırma-Antalya Büyükşehir Belediyesi Örneği”, **Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- ÖZDEMİR, Gürbüz (2011), “Belediye İktisadi Teşebbüsleri'nin Kuruluş Amacı, Hukuki Dayanakları Ve Güncel Durum”, **Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 16, Sayı: 22, (ss. 59-83).
- ÖZDEN, Pelin Pınar (2000), “Kentsel Yenileme Uygulamalarında Yerel Yönetimlerin Rolü Üzerine Düşünceler ve İstanbul Örneği”, **İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Nazif Kuyucuklu'ya Armağan, Sayı: 23–24, (ss. 255–269).
- ÖZDEN, Pelin Pınar (2007) “Belediyelerin Sosyal Programları ve Kentsel Yenileme”, **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar**, (Editör: M. Kösecik, H. Özgür), Nobel Yayın, (ss.197–225).
- ÖZDEN, Kemal ve Melek Zorlu (2010), “Yerel Yönetimlerde Açılım: 1580 Sayılı Belediye Kanunu İle 5393 Sayılı Belediye Kanunu Arasındaki Farklar”, **Yerel Siyaset**, Yıl: Nisan 2010, Sayı: 39, (ss. 39-46).

- ÖZER, Fatih (2010), Meslek Ve Beceri Kazandırmada Büyükşehir Belediyelerinin Rolü, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Uygulamaları: İsmek, **Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- ÖZGÜR, Hüseyin (2008), “Yerel Siyaset Perspektifinden Bakışla Büyükşehir Belediyelerinde Kentsel Alan Yönetimi Uygulamaları”, **Yerel Siyaset**, Okutan Yayıncılık, Ocak, (ss. 125-166).
- ÖZKAN, Yeliz (2012), Belediyelerde İnsan Kaynakları Yönetimi ve Kadıköy Belediyesi Örneği, **Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İnsan Kaynakları Yönetimi Programı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- ÖZTÜRK, Nazif (1995), **Türk Yenileşme Tarihi Çerçevesinde Vakıf Müessesesi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- ÖZTÜRK, Nazif (2002), “Osmanlı Döneminde Vakıflar”, **Türkler Ansiklopedisi**, Yeni Türkiye Yayınları, Cilt: 10, (ss.433-446).
- PARLAK, Bekir (2002), “Osmanlı Devleti’nin Son Yüzyılında Taşra Yönetimine İlişkin Anayasal ve Yasal Gelişmeler ve Cumhuriyete Yansımalar”, **Akademik Araştırmalar Dergisi**, Kasım 2001-Ocak 2002, (ss. 37-50).
- RESMİ GAZETE, (1981), “2462 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu”, **T.C. Resmi Gazete**, 21.08.1981, Sayı: 17435.

- RESMİ GAZETE, (2004), "5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu", **T.C. Resmi Gazete**, 23 Temmuz 2004, Sayı: 25531.
- RESMİ GAZETE, (2005), "5393 sayılı Belediye Kanunu", **T.C. Resmi Gazete**, 13 Temmuz 2005, Sayı: 25874.
- RESMİ GAZETE, (2012), "On üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun", **Resmi Gazete** Tarih: 6.12.2012, Sayı: 28489.
- SAROL, Mükerrerem (1983), **Bilinmeyen Menderes**, C.I., Kervan Yayınları, İstanbul.
- SENCER, Muzaffer (1984), "Osmanlı İmparatorluğunda Tanzimat Sonrası Siyasal ve Yönetimsel Gelişmeler," **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt No 17, Sayı 3, (ss. 46-71).
- SEYİTDANLIOĞLU, Mehmet (1994), **Tanzimat Devrinde Meclis-i Vâlâ (1838-1868)**, TTK Basımevi, Ankara.
- SEYİTDANLIOĞLU, Mehmet (1996), "Yerel Yönetim Metinleri IV: Şehremaneti'nin Kuruluşu ve Şehremaneti Nizamnamesi", **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt: 5, Sayı: 3 (Mayıs 1996), (ss. 75-82).
- ŞAN, Gündüz (2010), "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türkiye'de Belediye Seçimleri", **Yerel Siyaset Dergisi**, Yıl: 4, Sayı: 39, (ss. 56-69).

- ŞAN, Gündüz (2010), “AB ve Yerel Yönetimler Bağlamında Subsidiarite (Yerindelik) İlkesi”, **Yerel Siyaset Dergisi**, Temmuz 2010, Sayı: 42, (ss. 62-68).
- ŞANLI, Tayfun (2005), “AB Yolunda Geçmişten Günümüze Belediye Personel Sistemi”, **Türk İdare Dergisi**, Yıl: 77, Sayı: 449, Aralık 2005, (ss.161-168).
- ŞENER, Abdüllatif (1990), **Tanzimat Dönemi Osmanlı Vergi Sistemi**, İşaret Yayınları, İstanbul.
- ŞENTÜRK, Hüdai (1992), **Osmanlı Devleti'nde Bulgar Meselesi(1850-1875)**, T.T.K. Basımevi, Ankara.
- ŞENTÜRK, Hulusi (2008), “Seçim Sistemleri ve Yerel Siyaset”, **Yerel Siyaset**, Ekim 2008, Sayı: 34, (ss. 13-18).
- ŞEYHANLIOĞLU, Hüseyin (2007), “Postmodern Kamu Yönetiminde E-Devlet”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 456, (ss. 81-107).
- ŞEYHANLIOĞLU, Hüseyin (2009), Demokrat Parti ve Siyasal Muhafazakarlık, **T.C.Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı** Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Isparta.
- ŞEYHANLIOĞLU, Hüseyin (2011), **Türk Siyasal Muhafazakârlığın Siyasallaşması ve Demokrat Parti**, Kadim Yayınları, 1. Basım, Ankara.

- ŞEYHANLIOĞLU, Hüseyin (2012), “12 Temmuz Beyannamesi'nin Siyasal Etkileri Ve Önemi Siyasal Hayatımızda Çatışma Çözümüne Bir Başarı Örneği”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Yıl: 2012/2, Sayı:16, (ss. 77-100).
- ŞEYHANLIOĞLU, Hüseyin (2013), “Türkiye'nin AB Üyeliği Hedefinde Yerel Yönetimlerin Tarihi Gelişim Süreci”, <http://www.alternatifpolitika.com/page/index.php?lang=tr>, Erişim Tarihi: 31.05.2013)
- TABAKOĞLU, Ahmet (2003), **Türk İktisat Tarihi**, Dergah Yayınları, İstanbul.
- TEKELİ, İlhan (1983), “Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye'de Belediyelerin Gelişimi”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt 16, Sayı 2, Haziran, (ss. 7-21).
- TEKELİ, İlhan (2006), “19. Yüzyılda İstanbul Metropol Alanının Dönüşümü”, **Tanzimat, Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu**, Editör: H. İnalçık - M. Seyitdanlıoğlu, (ss. 529-539).
- TOPRAK, Zafer (1994), “Altıncı Daire-i Belediye”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Cilt: I, (ss.220-223).
- TORTOP, Nuri (1986), **Mahalli İdareler**, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- TORUN, Fatih Sadık (2012), “Osmanlı Taşra İdaresinin Yeniden Yapılanma Süreci (1842-1876)”, **Karadeniz Araştırmaları Dergisi**, Kış 2012, Sayı: 32, (ss.81-97).

- TUNAYA, Tarık Zafer (1960), **Türkiye'nin Siyasi Hayatında Batılılaşma Hareketleri**, Yedigün Matbaası, İstanbul.
- TURGUT, İbrahim Ersin ve Cumali Erdemil (2006), "1980'li Yıllarda Yapılan Genel Seçimlerin Türkiye'de ve Denizli Genelindeki Seçim Sonuçları Ve Buldan İlçesi Seçim Sonuçları İle Karşılaştırılması", 23-24 Kasım 2006, **Buldan Sempozyumu Bildirileri**, (ss. 319-333).
- TUTUM, Cahit (1994), **Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma**, TESEV Yayınları, Ankara.
- TUZCUOĞLU, Ferruh (2003), **Metropolitan Yönetim**, Sakarya Kitapevi, Sakarya.
- TÜĞİAD, (1997), **2000'li Yıllara Doğru Türkiye'nin Önde Gelen Sorunlarına Yaklaşımlar: 23- Kamu Yönetiminde Yozlaşma ve Rüşvet**, TÜĞİAD, İstanbul.
- TÜMERKAN, Sıdık (1946), **Türkiye'de Belediyeler**, İçişleri Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- TÜRE, Fatih (2000), "Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Kökeni: Osmanlı İmparatorluğu'nda Yerel Yönetimler", **Yerel Gündem**, Yıl:2, Sayı:5, (ss. 34-41).
- ULUSOY, Ahmet ve Tekin Akdemir (2004), **Mahalli İdareler Maliyesi**, Seçkin Yayınları, Ankara.
- ÜNLÜ, Seyfettin (1996), **İslam Geleneğinden Günümüze Şehir ve Yerel Yönetimler**, İlke Yayınları, İstanbul.

- VARCAN, Nezh, Abdurrahman Taraktaş, Canatay Hacıköylü (2013), **Yerel Yönetimler**, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2928, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1885, 1. Baskı, Web-Ofset, Eskişehir.
- VELİKAHYAOĞLU, Nazif (1998), "Vakıfların Ulaşım Sistemine ve Yol Kültürüne Katkıları", **Yol Kültürü Dergisi (YKD)**, Sayı:1 (8), (ss.46–63).
- YAY, İrfan (2011), "Yapı Denetiminin Dünü, Bugünü, 4708 Sayılı Yapı Denetimi Kanunu, Yapı Denetim Sisteminin Gelişimi, **1. Konya Kent Sempozyumu**, 26-27 Kasım 2011, Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Konya İl Koordinasyon Kurulu, (ss. 85-88).
- YÖRÜKOĞLU, Fuat (2009), "Türk Belediyeciliğinin Gelişim Süreci", **Mevzuat Dergisi**, Yıl: 12, Sayı: 135, (ss. 1-18).
- YÜKSEL, Fatih (2004), "Kamu Yönetiminde Yeni Eğilimler Perspektifinde Türk Kamu Yönetiminde Reform İhtiyacı ve Kamu Yönetimi Reformu Yasa Tasarısı", **Kamu Yönetimi**, (Ed.) Abdullah Yılmaz ve Mustafa Ökmen, Gazi Kitabevi, (ss. 1-22, Ankara).

İNTERNET KAYNAKLARI

“2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanununun Çeşitli Harçlarla İlgili Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”,
<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.4675&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>, (Erişim Tarihi: 01.05.2013).

“Altıncı Daire İlk Belediye Sergisi Açıldı”
<http://v3.arkitera.com/v1/haberler/2004/02/19/daire.htm>, (Erişim Tarihi: 03.06.2013).

“Ankara Şehremaneti Civarı – Kartpostal”
<http://denizlerkitabevi.com/blog/ankara-sehremaneti-civari-kartpostal.html>, (Erişim Tarihi: 03.06.2013).

“Belediye Gelirleri Kanunu”,
<http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/6953.pdf>,
(Erişim Tarihi: 23.04.2013).

“Belediye Kanunu”,
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>,
(Erişim Tarihi: 13.03.2013).

“Belediyelere Ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun”
www.kayseri.bel.tr/web2/uploads/yonetmelikler/2380.doc,
(Erişim Tarihi: 01,05,2013).

“Beyoğlu Belediyesi Hakkında”
(http://www.beyoglu.bel.tr/beyoglu_belediyesi/default.aspx?SectionId=15, Erişim Tarihi: 31.05.2013).

“Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında 3030 Sayılı Kanunun Uygulanması İle İlgili Yönetmelik“

http://www.hkmo.org.tr/mevzuat/mevzuat_detay.php?kod=33&turu=YO&tipi=MES, (Erişim Tarihi: 01,05,2013).

“Büyükşehir Belediyesi Kanunu”

<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5216.html>,
(Erişim Tarihi: 02.05.2013).

“Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5390.html>,
(Erişim Tarihi: 31.03.2013);

“Eski Türklerde Zabıta”,

<http://www.ibb.gov.tr/sites/zabita/Site/teskilat/Pages/Tarihce.aspx>,
(Erişim Tarihi: 01.04.2013).

“(Fasıl 22) Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu”,

<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=87&l=1>,
(Erişim Tarihi: 31.05.2013).

“Gecekondu Kanunu”,

<http://www.toki.gov.tr/docs/mevzuat/775SAYILIKANUN.pdf>,
(Erişim Tarihi: 01.05.2013).

“Hava Gazı Üretimi”

<http://www.ego.gov.tr/inc/newsread.asp?id=199>,
(Erişim Tarihi: 03.06.2013).

“İSKİ KANUNU”,

http://www.styd-cevreorman.gov.tr/mevzuatlar/Kanunlar/iski_kanunu.htm,
(Erişim Tarihi: 02,05,2013).

“İstanbul Ne Zaman Vilayet Oldu?”,
<http://istanbul.gov.tr/Default.aspx?pid=14243>,
(Erişim Tarihi: 10.04.2013).

“Kurumsal, Tarihçe”,
<http://www.ankara.bel.tr/kurumsal/tarihce>, (Erişim Tarihi: 12.02.2013).

“Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü”,
<http://www.kadikoy.bel.tr/altsayfa.aspx?pid=712>, (Erişim Tarihi:
03.06.2013)

“Mardin Belediyesi'nin Tarihçesi”,
<http://www.mardin.bel.tr/2010/mardinbelediyesi/basliklar.asp?baslik=BELED%DDYEM%DDZ%DDN%20TAR%DDH%C7ES%DD>, (Erişim Tarihi: 21.05.2013).

“Osmanlı'dan Cumhuriyete Türkiye'de Belediye Seçimleri”,
hastane.kku.edu.tr/.../YerelSecimler_Akkaya_Tuna_Erdogan_Percin.doc, (Erişim Tarihi: 23.04.2013).

“Osmanlı Devleti'nde Vakıflar”,
<http://belgelerlegercektarih.wordpress.com/tag/vakif>, (Erişim Tarihi:
09.06.2013).

“Pendik Belediyesi'nden Kentsel Dönüşüme 19 Katlı İzin”
http://emlak.kanald.com.tr/haber/Kentsel_donusum/Pendik_Belediyesinden_kentsel_donusume_19_katli_izin/31058.aspx, Erişim Tarihi:
03.06.2013).

“Plan de Constantinople et du Bosphore”
http://historic-cities.huji.ac.il/turkey/istanbul/maps/artaria_1800_istanbul.html, Erişim Tarihi: 03.06.2013).

“Seçim Sonuçları Değerlendirmesi”,

http://eski.yerelnet.org.tr/secimler/secim_analizleri1984.php, (Erişim

Tarihi: 01,05,2013).

<http://www.alternatifpolitika.com/page/index.php?lang=tr> , (Erişim Tarihi:

31.05.2013).

EK I: ON ÜÇ İLDE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE YİRMİ ALTI İLÇE KURULMASI İLE BAZI KANUN VE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN

Kanun No. 6360

Kabul Tarihi: 12/11/2012

Büyükşehir belediyesi kurulması ve sınırlarının belirlenmesi

MADDE 1 – (1) Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van illerinde, sınırları il mülki sınırları olmak üzere aynı adla büyükşehir belediyesi kurulmuş ve bu illerin il belediyeleri büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür.

(2) Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Konya, Mersin, Sakarya ve Samsun büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırlarıdır.

(3) Birinci ve ikinci fıkrada sayılan illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçenin belediyesine katılmıştır.

(4) İstanbul ve Kocaeli il mülki sınırları içerisinde bulunan köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak bağlı buldukları ilçe belediyesine mahalle olarak katılmıştır.

(5) Birinci, ikinci ve dördüncü fıkrada sayılan illerdeki il özel idarelerinin tüzel kişiliği kaldırılmıştır.

(6) Birinci ve ikinci fıkrada sayılan illerin bucakları ve bucak teşkilatları kaldırılmıştır.

İlçe kurulması ve sınırlarının belirlenmesi

MADDE 2 – (1) Aydın ilinde, Aydın Belediyesinin mahalleleri merkez olmak üzere, Aydın Merkez ilçe sınırları içerisindeki köyler ile belediyelerden oluşan Efeler adıyla ilçe ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(2) Balıkesir ilinde, ekli (1) sayılı listede belirtilen Balıkesir Belediyesinin mahalleleri merkez olmak üzere, aynı listede yer alan köyler ve belediyelerden oluşan Karesi adıyla ilçe ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(3) Balıkesir ilinde, ekli (2) sayılı listede belirtilen Balıkesir Belediyesinin mahalleleri merkez olmak üzere, aynı listede yer alan köyler ve belediyeden oluşan Altıeylül adıyla ilçe ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(4) Denizli ilinde, ekli (3) sayılı listede belirtilen Denizli Belediyesinin mahalleleri merkez olmak üzere, aynı listede yer alan köyler ve belediyelerden oluşan Merkezefendi ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(5) Denizli ilinde, ekli (4) sayılı listede belirtilen köyler ve belediyeler ile aynı listede yer alan Denizli Belediyesinin mahalleleri Akköy ilçesi sınırlarına dâhil edilerek Akköy Belediyesine katılmıştır. Akköy ilçesinin merkezi aynı listede belirtilen Denizli Belediyesinin mahalleleri olarak, ilçenin ismi ise Pamukkale olarak değiştirilmiştir.

(6) Hatay ilinde, ekli (5) sayılı listede belirtilen Antakya Belediyesinin mahalleleri merkez olmak üzere, aynı listede yer alan köyler ve belediyelerden oluşan Antakya ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(7) Hatay ilinde, ekli (6) sayılı listede belirtilen Antakya Belediyesinin mahalleleri merkez olmak üzere, aynı listede yer alan köyler ve belediyelerden oluşan Defne ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(8) Hatay ilinde, Merkez ilçe Şenköy bucağına bağlı Sofular ve Hanyolu köyleri Altınöz ilçesine bağlanmıştır.

(9) Hatay ilinde, ekli (7) sayılı listede yer alan köyler ve belediye Yayladağı ilçesine bağlanmıştır.

(10) Hatay ilinde, Arsuz Belediyesi merkez olmak üzere, ekli (8) sayılı listede gösterilen köyler ve belediyelerden oluşan Arsuz ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(11) Hatay ilinde, Payas Belediyesi merkez olmak üzere, Dört Yol ilçesi Yakacık Bucağına bağlı Sincan, Kozludere ve Çağlalık köylerinden oluşan Payas ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(12) Malatya ilinde, ekli (9) sayılı listede belirtilen köyler ve belediyeler ile aynı listede yer alan Malatya Belediyesinin mahalleleri, Yeşilyurt ilçe

sınırlarına dâhil edilerek Yeşilyurt Belediyesine katılmıştır. Yeşilyurt ilçesinin merkezi, Malatya Belediyesinden Yeşilyurt ilçesine katılan mahalleler olarak değiştirilmiştir.

(13) Malatya ilinde, ekli (10) sayılı listede belirtilen köyler ve belediyeler ile aynı listede yer alan Malatya Belediyesinin mahalleleri, Battalgazi ilçe sınırlarına dâhil edilerek Battalgazi Belediyesine katılmıştır. Battalgazi ilçesinin merkezi, Malatya Belediyesinden Battalgazi ilçesine katılan mahalleler olarak değiştirilmiştir.

(14) Manisa ilinde, ekli (11) sayılı listede belirtilen Manisa Belediyesinin mahalleleri merkez olmak üzere, aynı listede yer alan köyler ve belediyelerden oluşan Şehzadeler ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(15) Manisa ilinde, ekli (12) sayılı listede belirtilen Manisa Belediyesinin mahalleleri merkez olmak üzere, aynı listede yer alan köyler ve belediyelerden oluşan Yunusemre ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(16) Manisa ilinde, ekli (13) sayılı listede yer alan köyler ve belediye Köprübaşı ilçesine bağlanmıştır.

(17) Kahramanmaraş ilinde, ekli (14) sayılı listede belirtilen Kahramanmaraş Belediyesinin mahalleleri merkez olmak üzere, aynı listede yer alan köyler ve belediyeden oluşan Dulkadiroğlu ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(18) Kahramanmaraş ilinde, ekli (15) sayılı listede belirtilen Kahramanmaraş Belediyesinin mahalleleri merkez olmak üzere, aynı listede yer alan köyler ve belediyelerden oluşan Onikişubat ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(19) Kahramanmaraş ilinde, Pazarcık ilçesine bağlı Kelebişler, Bayramgazi ve Cennetpınarı köyleri Türkoğlu ilçesine bağlanmıştır.

(20) Mardin ilinde, Kızıltepe ilçesine bağlı Gökçe Belediyesi Merkez ilçeye bağlanmıştır.

(21) Mardin ilinde, Mardin Belediyesinin mahalleleri merkez olmak üzere Mardin Merkez ilçe sınırları içerisindeki köyler ile belediyelerden oluşan Artuklu ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(22) Muğla ilinde, Muğla Belediyesinin mahalleleri merkez olmak üzere, Muğla Merkez ilçe sınırları içerisindeki köyler ile belediyelerden oluşan Menteşe ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(23) Muğla ilinde, Kemer Belediyesi merkez olmak üzere, ekli (16) sayılı listede belirtilen köyler ve belediyelerden oluşan Seydikemer ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(24) Tekirdağ ilinde, Tekirdağ Belediyesinin mahalleleri merkez olmak üzere, Tekirdağ Merkez ilçe sınırları içerisindeki köyler ile belediyelerden oluşan Süleymanpaşa ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(25) Tekirdağ ilinde, Kapaklı Belediyesi merkez olmak üzere ekli (17) sayılı listede yer alan köyler ve belediyeden oluşan Kapaklı ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(26) Tekirdağ ilinde, Marmaracık Belediyesi merkez olmak üzere ekli (18) sayılı listede belirtilen Çorlu Belediyesinin mahalleleri ile köyler ve belediyelerden oluşan Ergene ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(27) Trabzon ilinde, Trabzon Belediyesinin mahalleleri merkez olmak üzere, Trabzon Merkez ilçe sınırları içerisindeki köyler ile belediyelerden oluşan Ortahisar ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(28) Şanlıurfa ilinde, ekli (19) sayılı listede belirtilen Şanlıurfa Belediyesinin mahalleleri merkez olmak üzere, aynı listede yer alan köyler ve belediyeden oluşan Eyyübiye ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(29) Şanlıurfa ilinde, ekli (20) sayılı listede belirtilen Şanlıurfa Belediyesinin mahalleleri merkez olmak üzere, aynı listede yer alan köyler ve belediyelerden oluşan Haliliye ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(30) Şanlıurfa ilinde, Karaköprü Belediyesi merkez olmak üzere ekli (21) sayılı listede belirtilen Şanlıurfa Belediyesinin mahallesi ile aynı listede yer alan köylerden oluşan Karaköprü ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(31) Van ilinde, ekli (22) sayılı listede belirtilen Van Belediyesinin mahalleleri merkez olmak üzere, aynı listede yer alan köylerden oluşan Tuşba ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(32) Van ilinde, ekli (23) sayılı listede belirtilen Van Belediyesinin mahalleleri merkez olmak üzere, aynı listede yer alan köyler ve belediyelerden oluşan İpekyolu ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(33) Van ilinde, ekli (24) sayılı listede belirtilen Van Merkez ilçeye bağlı köyler ile mahalleler Edremit ilçe sınırına dâhil edilerek Edremit Belediyesine katılmıştır.

(34) Van ili Merkez ilçesinde, Şabaniye Mahallesinin, İpekyolu Bulvarından başlayan Şabaniye Caddesinin, Doğu ve Hacıbekir caddelerinin birleşme noktasına kadar olan kuzey kesimi, Cevdetpaşa Mahallesi ile birleştirilmiştir.

(35) Van ili Merkez ilçesinde, Hacıbekir Mahallesinin Doğu Caddesinin girişinden Mezbaha Deresi Gülüstan Sokak bitiş noktasına kadar olan kısmı Şabaniye Mahallesi ile birleştirilmiştir.

(36) İstanbul ilinde, Arnavutköy ilçesine bağlı Nakkaş ve Bahşayış mahalleleri ile Büyükçekmece ilçesine bağlı Muratbey Mahallesi Çatalca ilçesine bağlanarak Çatalca Belediyesine katılmıştır.

(37) İstanbul ilinde, Şişli ilçesine bağlı Ayazağa, Maslak ve Huzur mahalleleri Sarıyer ilçesine bağlanarak Sarıyer Belediyesine katılmıştır.

(38) Zonguldak ilinde, Kilimli Belde Belediyesi merkez olmak üzere, Merkez ilçe Kilimli bucağına bağlı belediyeler ve köylerden oluşan Kilimli ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuştur.

(39) Zonguldak ilinde, Kozlu Belde Belediyesi merkez olmak üzere, Merkez ilçe Kozlu bucağına bağlı belediye ve köylerden oluşan Kozlu ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuştur. Kozlu bucağına bağlı Esenköy ve Yahma köylerinin tüzel kişiliği kaldırılarak mahalle olarak Kozlu Belediyesine katılmıştır.

(40) Ankara ilinde, Yenimahalle ilçesine bağlı Dodurga ve Alacaatlı mahallelerinin çevre yolu dışında kalan kısımları Şehitali Mahallesi ile birleştirilmiştir. Şehitali, Aşağıyurtçu, Yukarıyurtçu, Ballıkuyumcu ve Fevziye mahalleleri, Etimesgut ilçe sınırlarına dâhil edilerek, Etimesgut Belediyesine katılmıştır.

(41) Ankara ilinde, Yenimahalle ilçesine bağlı Dodurga ve Alacaatlı mahallelerinin çevre yolu içinde kalan kısmı ile Çayyolu, A. Taner Kışlalı, Ümit, Koru, Konutkent ve Yaşamkent mahalleleri, Çankaya ilçe sınırlarına dâhil edilerek, Çankaya Belediyesine katılmıştır.

Çeşitli hükümler

MADDE 3 – (1) İlçe belediyeleri veya ilçe belediyelerinin talep etmeleri hâlinde büyükşehir belediyeleri bu Kanuna göre tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüşen köylerde yapılacak ticari amaç taşımayan yapılar için yürürlükteki imar mevzuatı doğrultusunda yörenin geleneksel, kültürel ve mimari özelliklerine uygun tip mimari projeler yapar veya yaptırır. Tip mimari projenin uygulanacağı alan sınırını belirlemeye ilgili ilçe belediyesi yetkilidir. Tip mimari projeler doğrultusunda ilgili belediyesince gerekli mühendislik projeleri yapılır ya da yaptırılır. Bu projeler ilgili belediyesince başvuru sahiplerine ücretsiz verilir ve uygulaması denetlenir. Yapılacak inşaatlarda tip projeler dışında özel proje uygulanmak istenmesi durumunda bu projeler yürürlükteki mevzuat uyarınca ilçe belediyesi tarafından onaylanır.

(2) Mevzuatla il özel idarelerine yapılan atıflar bu Kanun kapsamında tüzel kişiliği kaldırılan il özel idareleri için ilgisine göre bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşları ile bunların taşra teşkilatına, Hazineye, valiliklere, büyükşehir belediyelerine ve bağlı kuruluşlarına veya ilçe belediyelerine yapılmış sayılır. Tüzel kişiliği kaldırılan il özel idarelerine 22/2/2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ve diğer mevzuatla verilmiş olan yetki, görev ve sorumluluklar ilgisine göre bu kurum ve kuruluşlar tarafından kullanılır ve yerine getirilir. Söz konusu il özel idarelerinin mahkemelerde süren davaları ile il özel idaresi olarak faaliyet gösterdikleri dönem ve yapılan işlemlere ilişkin olarak açılacak davalarda muhatap, devir işleminin yapıldığı ilgili kurum ve kuruluştur.

(3) 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 12 nci maddesi kapsamında il özel idarelerince kullanılan haklar ve yetkiler ile yürütülen görevler, il özel idaresi bulunmayan illerde Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığınca kullanılır ve yürütülür. Bahsedilen kanun hükmü uyarınca toplanan taşınmaz kültür varlıklarının korunmasına

katkı payı tutarları, defterdarlıklar bünyesinde açılan emanet hesaplarına aktarılır. Toplanan paraların yüzde yirmilik kısmı Kültür ve Turizm Bakanlığının öncelik vereceği projelerde kullanılır. Yıl içinde proje karşılığı tahsis edilmeyen miktar aynı amaçla kullanılmak üzere Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesine aktarılır. Aktarılan bu miktarları aynı amaçla kullanmak üzere gelecek yıl bütçesine aktarmaya Kültür ve Turizm Bakanlığı yetkilidir.

(4) Bu Kanunla tüzel kişiliği kaldırılan il özel idaresi, belediye veya köy tüzel kişiliklerine şartlı olarak bağışı yapılan taşınır ve taşınmazların devrinin yapıldığı kurum veya kuruluş, bu taşınır ve taşınmazların bağış amacına uygun olarak kullanılmasını sağlamakla sorumludur. Diğer bağış ve yardımlar hakkında 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümlerine göre işlem yapılır.

(5) Bu Kanun ile tüzel kişiliği kaldırılan köylerde görev yapan geçici ve gönüllü köy korucuları hâlen görev yaptıkları yerlerde görev yapmaya devam ederler. Bunlar 18/3/1924 tarihli ve 442 sayılı Köy Kanunu ve diğer mevzuatta kendileri için öngörülen haklardan aynı şekilde yararlanmaya devam ederler. Bu yerler için ihtiyaç olması hâlinde aynı usulle yeni görevlendirmeler yapılabilir.

(6) 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanununa göre verilen I (a) grubu maden ruhsatı ile 3/6/2007 tarihli ve 5686 sayılı Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanununa göre verilen jeotermal kaynaklar ve doğal mineralli sular ruhsatına ilişkin yetki ve görevler, il özel idarelerinin tüzel kişiliğinin kaldırıldığı illerde valiliklerce yürütülür.

(7) 3213 sayılı Kanuna göre maden üretim faaliyetleri ile bu faaliyetlere dayalı ruhsat sahasındaki tesisler için işyeri açma ve çalışma ruhsatına ilişkin yetki ve görevler, il özel idarelerinin tüzel kişiliğinin kaldırıldığı illerde valiliklerce yürütülür.

(8) İl özel idarelerinin tüzel kişiliğinin kaldırıldığı illerde;

a) 3213 sayılı Kanuna göre verilen maden ruhsatları için il özel idareleri ve köylere hizmet götürme birliklerine verilen Devlet hakkı, I (a) grubu madenler için alınan harçlar ile aynı Kanuna göre valiliklerce yapılan I (a) grubu maden ihalelerinden elde edilen gelirler,

b) 5686 sayılı Kanuna göre verilen idare payına ilişkin gelirler ve harçlar ile aynı Kanun gereğince valiliklerce yapılan ihalelerden elde edilen gelirler,

c) 3213 ve 5686 sayılı kanunlar gereğince valilik ve kaymakamlıklarca uygulanan idari para cezaları,

ç) 3213 ve 5686 sayılı kanunlar gereğince yapılan ihaleler nedeniyle alınan teminatlardan elde edilen gelirler,

genel bütçeye gelir kaydedilir.

(9) Bu maddenin sekizinci fıkrası kapsamında elde edileceği tahmin edilen gelirler esas alınarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bütçesine gerekli ödenek konulur. Bu ödenekler öncelikle madenin veya jeotermal ve doğal mineralli su kaynaklarının bulunduğu yere en yakın yerleşim yerlerinin altyapı ve mahalli müşterek ihtiyaçlarında kullanılmak üzere İçişleri Bakanlığı bütçesine aktarılır. Aktarılan bu ödenekler Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları aracılığı ile kullanılır.

(10) Bu Kanunun uygulanması ile ilgili tereddütleri gidermeye, düzenleyici ve yönlendirici işlemler yapmaya İçişleri Bakanlığı yetkilidir.

MADDE 4 – 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, (d) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

“a) Büyükşehir belediyesi: Sınırları il mülki sınırı olan ve sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan; idarî ve malî özerkliğe sahip olarak kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisini,”

MADDE 5 – 5216 sayılı Kanunun 4 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 4 – Toplam nüfusu 750.000’den fazla olan illerin il belediyeleri kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir.”

MADDE 6 – 5216 sayılı Kanunun 5 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 5 – Büyükşehir belediyelerinin sınırları, il mülki sınırlarıdır.

İlçe belediyelerinin sınırları, bu ilçelerin mülki sınırlarıdır.”

MADDE 7 – 5216 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin başlığı “Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları” şeklinde değiştirilmiş; birinci fıkrasının (g) ve (z) bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, aynı fıkranın (m) bendinde yer alan “amatör spor kulüplerine” ibaresinden sonra gelmek üzere “nakdî yardım yapmak,” ibaresi ile “derece alan sporculara” ibaresinden sonra gelmek üzere “, teknik yönetici, antrenör ve öğrencilere” ibaresi, (n) bendinde yer alan “Gerektiğinde” ibaresinden sonra gelmek üzere “mabetler ile” ibaresi eklenmiş; ikinci fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve üçüncü fıkrasının (d) bendinde yer alan “beceri kursları açmak;” ibaresinden sonra gelmek üzere “mabetler ile” ibaresi ile aynı fıkraya aşağıdaki bent ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“g) Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki mahalleleri ilçe merkezine bağlayan yollar, meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımı ile bu yolların temizliği ve karla mücadele çalışmalarını yürütmek; kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükler koymak; ilân ve reklam asılacak yerleri ve bunların şekil ve ebadını belirlemek; meydan, bulvar, cadde, yol ve sokak ad ve numaraları ile bunlar üzerindeki binalara numara verilmesi işlerini gerçekleştirmek.”

“z) Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları tahliye etme ve yıkım konusunda ilçe belediyelerinin talepleri hâlinde her türlü desteği sağlamak.” “Büyükşehir belediyeleri birinci fıkranın (l), (s), (t) bentlerindeki görevleri ile temizlik hizmetleri ve adres ve numaralandırmaya ilişkin görevlerini belediye meclisi kararı ile ilçe belediyelerine devredebilir, birlikte yapabilirler.”

“f) Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları tahliye etmek ve yıkmak.”

“Büyükşehir ve ilçe belediyeleri tarım ve hayvancılığı desteklemek amacıyla her türlü faaliyet ve hizmette bulunabilirler.”

MADDE 8 – 5216 sayılı Kanunun 9 uncu maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Büyükşehir içindeki kara, deniz, su, göl ve demiryolu üzerindeki her türlü taşımacılık hizmetlerinin koordinasyon içinde yürütülmesi amacıyla büyükşehir belediye başkanı ya da görevlendirdiği kişinin başkanlığında, yönetmelikle belirlenecek kamu kurum ve kuruluşları ile, Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonunun görevlendireceği ilgili odanın temsilcisinin katılacağı Ulaşım Koordinasyon Merkezi kurulur. İlçe belediye başkanları kendi belediyesini ilgilendiren konuların görüşülmesinde koordinasyon merkezlerine üye olarak katılırlar. Ulaşım Koordinasyon Merkezi toplantılarına ayrıca gündemdeki konularla ilgili üye olarak belirlenmeyen ulaşım sektörü ile ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından ihtisas meslek odalarının temsilcileri de davet edilerek görüşleri alınır.”

MADDE 9 – 5216 sayılı Kanunun 24 üncü maddesinin birinci fıkrasının Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen (n) bendi aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“n) Bu Kanunda büyükşehir belediyesine verilen görevlerle sınırlı olarak, yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kuruluşlar ve sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve diğer proje giderleri.”

MADDE 10 – 5216 sayılı Kanunun 26 ncı maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak, bu yerlerin belediye şirketlerince üçüncü kişilere devri 2886 sayılı Kanun hükümlerine tabidir.”

MADDE 11 – 5216 sayılı Kanunun 27 nci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve aynı maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Büyükşehir kapsamındaki belediyeler arasında hizmetlerin yerine getirilmesi bakımından uyum ve koordinasyon, büyükşehir belediyesi tarafından sağlanır. Büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyeleri veya ilçe belediyelerinin kendi aralarında hizmetlerin yürütülmesiyle ilgili ihtilaf çıkması durumunda, büyükşehir belediye meclisi yönlendirici ve düzenleyici kararlar almaya yetkilidir.”

“İmar mevzuatı uyarınca belediyelerin otoparkla ilgili olarak elde ettikleri gelirler tahsil tarihinden itibaren kırkbeş gün içinde büyükşehir belediyesine aktarılır. Büyükşehir belediyeleri bu geliri tasdikli plan ve beş yıllık imar

programına göre hazırlanan kamulaştırma projesi karşılığında otopark tesisi için gerekli arsa alımları ile bölge ve genel otoparkların inşasında kullanır. Bu gelirler bu fıkrada belirtilen amaç dışında kullanılamaz.”

MADDE 12 – 5216 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin başlığı “Büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyelerinin yetkileri ve imtiyazları” şeklinde, aynı maddede yer alan “, ilçe ve ilk kademe” ibaresi “ve ilçe” şeklinde, 17 nci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “büyükşehir kapsamındaki ilçe ve ilk kademe” ibaresi “ilçe” şeklinde, 19 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “, ilçe ve ilk kademe” ibaresi “ve ilçe” şeklinde, 25 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Büyükşehir, ilçe ve ilk kademe” ibaresi “Büyükşehir ve ilçe” şeklinde, 28 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “büyükşehir” ibaresinden sonra gelen “, büyükşehir ilçe ve ilk kademe” ibaresi “ve ilçe” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 13 – 5216 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi ile 18 inci maddesinin son fıkrası yürürlükten kaldırılmış; aynı Kanunun 7 nci maddesinin birinci ve üçüncü, 8 inci maddesinin birinci, 9 uncu maddesinin birinci, 11 inci maddesinin birinci, 12 nci maddesinin üçüncü, 14 üncü maddesinin son, 17 nci maddesinin ikinci, 23 üncü maddesinin birinci ve son, 25 inci maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü, 27 nci maddesinin üçüncü ve beşinci fıkralarındaki “ve ilk kademe” ibareleri ile 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendindeki “ve mücavir alan” ibaresi, 23 üncü maddesinin son, 27 nci maddesinin dördüncü fıkrasındaki “veya ilk kademe” ibareleri, 24 üncü maddesinin birinci fıkrasındaki “, ilk kademe” ibaresi, 27 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Yeni kurulan” ibaresi madde metinlerinden çıkarılmıştır.

MADDE 14 – 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 8 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “50.000” ibaresi “20.000” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 15 – 5393 sayılı Kanunun 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Belediye sınırları içinde nüfusu 500’ün altında mahalle kurulamaz.”

MADDE 16 – 5393 sayılı Kanunun 12 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Mevzuatla orman köyleri ve orman köylüsüne tanınan hak, sorumluluk ve imtiyazlar orman köyü iken mahalleye dönüşen yerler için devam eder. Bir belediyeye katılarak mahalleye dönüşen köy, köy bağılısı ve belediyelerce kullanılan mera, yaylak, kışlak gibi yerlerden bu mahalle sakinleri ve varsa diğer hak sahipleri 25/2/1998 tarihli ve 4342 sayılı Mera Kanunu hükümleri çerçevesinde yararlanmaya devam eder.”

MADDE 17 – 5393 sayılı Kanunun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin son cümlesi yürürlükten kaldırılmış, aynı bende aşağıdaki cümleler eklenmiş, fıkranın (b) bendinin birinci cümlesinde yer alan “sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir;” ibaresinden sonra gelmek üzere “mabetlerin yapımı, bakımı, onarımını yapabilir;” ibaresi eklenmiş, ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve birinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler.”

“Gerektiğinde, sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine ayni ve nakdî yardım yapar ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verebilir.”

“Belediyelerin birinci fıkranın (b) bendi uyarınca, sporu teşvik amacıyla yapacakları nakdî yardım bir önceki yıl genel bütçe vergi gelirlerinden belediyeleri için tahakkuk eden miktarın binde yedisini geçemez.”

MADDE 18 – 5393 sayılı Kanunun 15 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent, birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra ve dördüncü fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“r) Belediye mücavir alan sınırları içerisinde 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu, 26/9/2011 tarihli ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri

Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve ilgili diğer mevzuata göre kuruluş izni verilen alanda tesis edilecek elektronik haberleşme istasyonlarına kent ve yapı estetiği ile elektronik haberleşme hizmetinin gerekleri dikkate alınarak ücret karşılığında yer seçim belgesi vermek,”

“(r) bendine göre verilecek yer seçim belgesi karşılığında alınacak ücret Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığınca belirlenir. Ücreti yatırılmasına rağmen yirmi gün içerisinde verilmeyen yer seçim belgesi verilmiş sayılır. Büyükşehir sınırları içerisinde yer seçim belgesi vermeye ve ücretini almaya büyükşehir belediyeleri yetkilidir.”

“Belediye ve bağlı idareler, meclis kararıyla mabetlere indirimli bedelle ya da ücretsiz olarak içme ve kullanma suyu verebilirler.”

MADDE 19 – 5393 sayılı Kanununun 75 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“c) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan dernekler, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınmış vakıflar ve 7/6/2005 tarihli ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu kapsamına giren meslek odaları ile ortak hizmet projeleri gerçekleştirebilir. Diğer dernek ve vakıflar ile gerçekleştirilecek ortak hizmet projeleri için mahallin en büyük mülki idare amirinin izninin alınması gerekir.”

“5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun 29 uncu maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi ile 5253 sayılı Dernekler Kanununun 10 uncu maddesi; belediyeler, il özel idareleri, bağlı kuruluşları ve bunların üyesi oldukları birlikler ile ortağı oldukları Sayıştay denetimine tabi şirketler için uygulanmaz.”

MADDE 20 – 22/2/2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 13 üncü maddesinin birinci fıkrasına “Valinin önerdiği hususlar” ibaresinden sonra gelmek üzere “meclisin ilk toplantısında” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 21 – 5302 sayılı Kanununun 17 nci maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki cümleler eklenmiştir.

“Denetim komisyonu çalışmalarına, il özel idaresi dışındaki kamu kurum ve kuruluşlarından görevlendirilenlere 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye

Kanununun 25 inci maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen miktarı geçmemek üzere, il genel meclisince belirlenecek miktarda günlük ödeme yapılır. Denetim komisyonunun emrinde görevlendirilecek kişi ve gün sayısı il genel meclisince belirlenir. Uzman kişilerde aranacak nitelikler il genel meclisinin çalışmasına dair yönetmelikte düzenlenir.”

MADDE 22 – 5302 sayılı Kanunun 25 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“İl encümeni valinin başkanlığında, genel sekreter ile il genel meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından seçeceği üç üye ve valinin her yıl birim amirleri arasından seçeceği iki üyeden oluşur.”

MADDE 23 – 5302 sayılı Kanunun 27 nci maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Encümenin ihale komisyonu olarak yapacağı toplantılarda da bu fıkra hükümleri geçerlidir.”

MADDE 24 – 5302 sayılı Kanunun 45 inci maddesine ikinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Bütçe tasarısının süresi içerisinde kesinleşmemesi hâlinde vali, görüşüyle birlikte durumu İçişleri Bakanlığına bildirir. İçişleri Bakanının otuz gün içinde vereceği karar kesindir.”

MADDE 25 – 2/7/2008 tarihli ve 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(2) Genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının yüzde 1,50’si büyükşehir dışındaki belediyelere, yüzde 4,50’si büyükşehirlerdeki ilçe belediyelerine ve yüzde 0,5’i il özel idarelerine ayrılır.

(3) 6/6/2002 tarihli ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununa ekli (I) sayılı listede yer alan mallardan tahsil edilen özel tüketim vergisi hariç olmak üzere, büyükşehir belediye sınırları içinde yapılan genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının yüzde 6’sı ile genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamı üzerinden büyükşehirlerdeki ilçe belediyelerine ayrılan payların yüzde 30’u büyükşehir belediye payı olarak ayrılır.”

MADDE 26 – 5779 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve beşinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

“(2) Birinci fıkrada belirtilen gelişmişlik endeksine göre dağıtılacak miktar için Kalkınma Bakanlığı tarafından tespit edilen en son veriler esas alınır. Bu endeksin kullanımında, belde belediyeleri için bağlı bulunduğu ilçenin endeks değeri uygulanmak üzere, il, ilçe ve belde belediyeleri gelişmişlik katsayılarına göre en az gelişmiş olandan en çok gelişmiş olana doğru ve eşit nüfus içeren beş gruba ayrılır. Eşitliği bozan ilçe, denge kurulacak şekilde beldeleriyle birlikte bir önceki gruba veya bir sonraki gruba ilave edilir. Birinci fıkraya göre belirlenen miktarın yüzde 23’ü birinci gruba, yüzde 21’i ikinci gruba, yüzde 20’si üçüncü gruba, yüzde 19’u dördüncü gruba ve yüzde 17’si beşinci gruba tahsis edilir. Bu tahsisat, her grup içinde, gruba giren belediyelerin nüfuslarına göre dağıtılır.

(3) 2 nci maddenin ikinci fıkrasına göre ayrılan büyükşehirlerdeki ilçe belediyeleri payının; yüzde 90’lık kısmı ilçelerin nüfusuna, yüzde 10’luk kısmı ise ilçelerin yüzölçümüne göre dağıtılır. Hesaplanan tutardan yüzde 30’luk büyükşehir belediyesi payı ayrıldıktan sonra kalan miktar büyükşehir ilçe belediyelerinin hesabına İlbank A.Ş. tarafından aktarılır.

(4) 2 nci maddenin üçüncü fıkrasına göre ayrılan yüzde 6’lık büyükşehir belediye payının yüzde 60’ı doğrudan ilgili büyükşehir belediyesi hesabına aktarılır. Kalan yüzde 40’lık kısmının yüzde 70’i nüfusa, yüzde 30’u yüzölçümü esasına göre büyükşehir belediyeleri arasında dağıtılır.”

MADDE 27 – 5779 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(1) Kesinleşmiş en son genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının binde biri Maliye Bakanlığı bütçesine nüfusu 10.000’e kadar olan belediyeler için kullanılmak üzere denkleştirme ödeneği olarak konulur. Maliye Bakanlığı, bu ödeneği, mart ve temmuz aylarında iki eşit taksit hâlinde dağıtılmak üzere, İlbank A.Ş. hesabına aktarır. İlbank A.Ş., hesabına aktarılan ödeneğin yüzde 65’ini eşit şekilde, yüzde 35’ini ise nüfus esasına göre dağıtır.”

MADDE 28 – 26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 86 ncı maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Belediyelerce veya belediyelere bağlı müesseselerce aşağıdaki şekillerde inşa, tamir ve genişletilmeye tabi tutulan yolların iki tarafında bulunan veya başka bir yola çıkışı olmaması dolayısıyla bu yoldan yararlanan gayrimenkullerin sahiplerinden meclis kararı ile Yol Harcamalarına Katılma Payı alınabilir.”

MADDE 29 – 18/1/1984 tarihli ve 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunun 4 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 4 – Büyükşehir belediye başkanının seçiminde seçim çevresi, büyükşehir belediye sınırlarından oluşur.”

MADDE 30 – 2972 sayılı Kanunun 32 nci maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Muhtar ile ihtiyar meclisi veya heyeti üyelerinin seçiminde; muhtar ile bu Kanunun 30 uncu maddesinin (a) ve (b) bentlerinde gösterilen ihtiyar meclisi veya heyeti üye sayısı kadar ismin birlikte yazılı olduğu oy pusulası kullanılır. Oy pusulası Yüksek Seçim Kurulunca hazırlanan özel zarfa konularak oy sandığına atılır.”

MADDE 31 – 15/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanununun 13 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Diyanet İşleri Başkanına,” ibaresinden sonra gelmek üzere “Valilere, Büyükşehir Belediye başkanlarına,” ibaresi eklenmiş ve 14 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “Büyükşehir” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 32 – 18/2/1963 tarihli ve 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “köy tüzel kişilikleri” ibaresinden sonra gelmek üzere “ile bunların üyesi oldukları mahalli idare birlikleri” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 33 – 14/2/1985 tarihli ve 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 28 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Tüm acil çağrılarını karşılamak üzere büyükşehirlerde yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı bünyesinde, diğer illerde ise valilikler bünyesinde 112 acil çağrı merkezleri kurulur. Bu merkezlerin iş ve işlemleri İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”

MADDE 34 – 3152 sayılı Kanuna 28 inci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki 28/A maddesi eklenmiştir.

“Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı

MADDE 28/A – Büyükşehir belediyelerinin bulunduğu illerde kamu kurum ve kuruluşlarının yatırım ve hizmetlerinin etkin olarak yapılması, izlenmesi ve koordinasyonu, acil çağrı, afet ve acil yardım hizmetlerinin koordinasyonu ve yürütülmesi, ilin tanıtımı, gerektiğinde merkezi idarenin taşrada yapacağı yatırımların yapılması ve koordine edilmesi, temsil, tören, ödüllendirme ve protokol hizmetlerinin yürütülmesi, ildeki kamu kurum ve kuruluşlarına rehberlik edilmesi ve bunların denetlenmesini gerçekleştirmek üzere valiye bağlı olarak Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı kurulmuştur. Bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşları, kaynağını aktarmak şartıyla illerde yapacakları her türlü yatırım, yapım, bakım, onarım ve yardım işlerini bu başkanlık aracılığıyla yapabilirler. Bu işler karşılığı genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerince yapılacak kaynak transferleri ödenek aktarması suretiyle, diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılacak kaynak transferleri ise tahakkuk işlemleri ile gerçekleştirilir. Genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerince aktarılan tutarlardan yıl içerisinde harcanmayan kısımları ertesi yıl bütçesine devren ödenek kaydetmeye; diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca aktarılan tutarları bir yandan genel bütçenin (B) işaretli cetveline gelir, diğer yandan Bakanlık bütçesinin ilgili tertiplerine ödenek kaydetmeye ve yıl içerisinde harcanmayan kısımlarını ertesi yıl bütçesine devren gelir ve ödenek kaydetmeye İçişleri Bakanlığı yetkilidir.

Yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı tarafından, merkezi idarenin adli ve askeri teşkilat dışında taşradaki tüm birimlerinin hizmet ve faaliyetlerinin etkinliği, verimliliği ve kurumların stratejik plan ve performans programlarına uygunluğu ile ilgili hazırlanacak rapor, valinin değerlendirmesiyle birlikte Başbakanlığa ve bu kurumların bağlı veya ilgili

olduğu bakanlığa gönderilir. Bu raporlar yıllık olarak hazırlanır ve takip eden yılın şubat ayı sonuna kadar yukarıdaki mercilere gönderilir.

Yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları, afet yardım, acil çağrı, yatırım izleme, rehberlik ve denetim, strateji ve koordinasyon ile idari müdürlükler kurabilir. Gerektiğinde geçici birimler kurulabilir. Yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının çalışma usul ve esasları İçişleri Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığının sevk ve idaresi, vali veya vali tarafından görevlendirilecek bir vali yardımcısı tarafından yerine getirilir. Maliye Bakanlığınca, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının görev ve sorumluluklarını yerine getirebilmesi için her yıl İçişleri Bakanlığı bütçesine yeterli ödenek konulur.

Gerektiğinde valilik, kadro, yer ve unvanlarına bakılmaksızın ihtiyaç durumuna göre uzman, sözleşmeli personel ve memurları bu başkanlıklarda görevlendirmeye yetkilidir.

Kamu kurum ve kuruluşlarının 5/1/1961 tarihli ve 237 sayılı Taşıt Kanunu kapsamındaki araçlarının alımı, işletilmesi, bakım ve onarımı ile bürolarının ihtiyaçları; valilik ve kaymakamlık konutlarının yapım, bakım, işletme ve onarımı ile emniyet hizmetlerinin gerektirdiği harcamalar yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığınca karşılanabilir.

Merkezi idare tarafından yapılan her türlü yardım ve desteğin koordinasyonu, denetimi ve izlenmesi ve acil durumlarda bizzat yerine getirilmesi yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı tarafından sağlanır.

İldeki kamu kurum ve kuruluşlarınca yürütülmesi gereken yatırım ve hizmetlerin aksadığının ve bu durumun halkın sağlığı, huzur ve esenliği ile kamu düzeni ve güvenliğini olumsuz etkilediğinin vali veya ilgili bakanlığınca tespit edilmesi durumunda, vali uygun süre vererek hizmet ve yatırımın gerçekleştirilmesini ister. Hizmet ve yatırımın verilen sürede gerçekleşmemesi hâlinde, vali söz konusu yatırım ve hizmetin ildeki diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca yerine getirilmesini isteyebileceği gibi yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı aracılığıyla da yerine getirebilir. Yapılan veya yapılacak harcamalar karşılığı tutarlar ilgili kurumun pay ve

ödeneklerinden tahsis yapan kurum tarafından kesilerek İçişleri Bakanlığına veya hizmeti yerine getiren diğer kamu kurum ve kuruluşuna gönderilir. Bu fıkra kapsamında İçişleri Bakanlığına ve diğer genel bütçeli idarelere aktarılan tutarların bu kurumların bütçeleriyle ilişkilendirilmesi birinci fıkra hükümleri çerçevesinde, diğer kamu kurum ve kuruluşlarına aktarılan tutarların bütçeleriyle ilişkilendirilmesi bu kurumların tabi olduğu mevzuat hükümleri çerçevesinde gerçekleştirilir. Diğer genel bütçeli idarelere ilişkin bütçe işlemlerini yapmaya bu kurumların üst yöneticileri yetkilidir.”

MADDE 35 – 26/5/2005 tarihli ve 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Üyelerinin tamamı il özel idarelerinden oluşan birliklerde birlik başkanı, üye illerin valileri arasından yukarıdaki usulle seçilir.”

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Kanundaki devir, tasfiye ve paylaşma işlemlerini yürütmek üzere vali tarafından, bir vali yardımcısının başkanlığında, valinin uygun göreceği kurum ve kuruluş temsilcilerinin ve ilgili belediye başkanlarının katılımıyla devir, tasfiye ve paylaşma komisyonu kurulur. Bu komisyona yardımcı olmak üzere valinin görevlendirmesi ile alt komisyonlar da kurulabilir.

(2) 1 inci maddeye göre tüzel kişilikleri kaldırılan belediye ve köyler, mevcut personelini, taşınır ve taşınmazlarını, iş makineleri ve diğer taşınanları ile kamu kurum ve kuruluşlarına olan alacak ve borçlarını katılacakları ilçe belediyesine bu Kanunun yayımlandığı tarihten itibaren bir ay içinde bildirir. Bu belediye ve köylerin taşınmazlarının tahsisi ve kiralanması, iş ve toplu iş sözleşmesinin yapılması, yeni nazım ve uygulama imar planının yapılması, imar planı değişikliği ve revizyonu ile her türlü imar uygulaması (inşaat ruhsatı hariç), iş makineleri ve diğer taşınanların satışı ile borçlanmaları katılacakları ilçe belediyesinin onayına bağlıdır. Henüz ilçe belediyesi oluşmamış yerlerde bildirimler il belediyesine yapılır ve onaylar il belediyesince verilir. Bu fıkranın yürürlüğe girdiği tarihten önce ilanı yapılmış memur alımları hariç olmak kaydıyla, yine bu Kanun ile tüzel kişilikleri kaldırılan belediye ve köyler tarafından nakil yoluyla atanacaklar da dâhil

olmak üzere hiçbir şekilde yeni personel alımı yapılamaz ve bu belediye ve köyler tarafından aynı tarihten itibaren tüzel kişiliğin sona ereceği tarihi geçecek şekilde veya mevcut hizmet alımlarının kapsamını ve personel sayısını genişletecek şekilde hizmet alımı sözleşmesi düzenlenemez.

(3) 1 inci maddeye göre tüzel kişilikleri kaldırılan belediye ve köylerin personeli, her türlü taşınır ve taşınmaz malları, hak, alacak ve borçları, komisyon kararıyla ilgisine göre bakanlıklara, büyükşehir belediyesi, bağlı kuruluşu veya ilçe belediyesine devredilir. Devir işlemi ilk mahalli idareler genel seçimi itibarıyla uygulamaya konulur.

(4) Bu Kanun ile tüzel kişilikleri kaldırılan il özel idareleri; personelini, her türlü taşınır ve taşınmaz malları ile hak, alacak ve borçlarını bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir ay içinde valiliğe bildirir. Bu idarelerin taşınmazlarının satışı, tahsisi ve kiralanması, iş ve toplu iş sözleşmesinin yapılması, her türlü imar uygulaması (inşaat ruhsatı hariç), iş makineleri ve diğer taşıtların satışı ile borçlanmaları İçişleri Bakanlığının onayına bağlıdır. Bu Kanunun yayımlandığı tarihten önce ilanı yapılmış memur alımları hariç olmak kaydıyla, bu Kanun ile tüzel kişilikleri kaldırılan il özel idareleri tarafından nakil yoluyla atanacaklar da dâhil olmak üzere hiçbir şekilde yeni personel alımı yapılamaz ve bu il özel idareleri tarafından aynı tarihten itibaren tüzel kişiliğin sona ereceği tarihi geçecek şekilde veya mevcut hizmet alımlarının kapsamını ve personel sayısını genişletecek şekilde hizmet alımı sözleşmesi düzenlenemez.

(5) Bu Kanun ile tüzel kişilikleri kaldırılan il özel idarelerinin her türlü taşınır ve taşınmaz malları, hak, alacak ve borçları, komisyon kararıyla ilgisine göre bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşları ile bunların taşra teşkilatına, valiliklere, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığına, büyükşehir belediyesine ve bağlı kuruluşuna veya ilçe belediyesine devredilmesine karar verilir. Devir işlemi, yapılacak ilk mahalli idareler genel seçimi tarihinde uygulamaya konulur. Maliye Hazinesine devredilen taşınmazlar Kanunun yayımlandığı tarih itibarıyla kullanmakta olan kurumlara tahsis edilmiş sayılır. Hazinesinin özel mülkiyetindeki veya Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki taşınmazlardan Maliye Bakanlığınca, bu Kanunun 1 inci

maddesiyle tüzel kişilikleri kaldırılan il özel idarelerine, belediyelere ve köy tüzel kişiliklerine tahsis edilmiş olanlar; kuruluş kanunlarıyla kendilerine verilen kamusal nitelikteki görevleri yerine getirmeleri amacıyla ve komisyon kararıyla; ilgisine göre bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşlarına, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarına, büyükşehir belediyelerine, büyükşehir belediyelerinin bağlı kuruluşlarına ve ilçe belediyelerine tahsis edilmiş sayılır.

(6) Bu Kanuna göre tüzel kişilikleri kaldırılan il özel idarelerinin personeli, komisyon kararıyla ilgisine göre yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı, büyükşehir belediyesi, bağlı kuruluşu veya ilçe belediyesine devredilir.

(7) Bu Kanunla büyükşehir belediyesine dönüşen il belediyesinin sahip olduğu her türlü taşınır, taşınmaz malları ve personeli, komisyon kararıyla ilgisine göre büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyeleri ile bağlı kuruluşlar arasında paylaşılır.

(8) Bu Kanunla büyükşehir ilçe belediyesi olan belediyelerce yürütülen su, kanalizasyon, katı atık depolama ve bertaraf, ulaşım, her çeşit yolcu ve yük terminalleri, toptancı halleri, mezbaha, mezarlık ve itfaiye hizmetlerine ilişkin olmak üzere personel, her türlü taşınır ve taşınmaz malları ve bu hizmetlerin yerine getirilmesine yönelik yatırım, alacak ve borçları, komisyonca ilgisine göre büyükşehir belediyesi ile ilgili bağlı kuruluş arasında paylaşılır.

(9) Bu Kanuna göre belediye ve bağlı kuruluşlara devredilen personelden norm kadro ve ihtiyaç fazlası olanlar, ilgili belediye ve bağlı kuruluş tarafından en geç üç ay içinde valiliğe bildirilir. Komisyon, ilgili idarelerden gönderilen listeleri 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 49 uncu maddesindeki oranlar, kurumun bütçe dengesi, norm kadrosu ve yürütmekle görevli olduğu hizmetin gereği ile nüfus kriterlerini değerlendirmek suretiyle ihtiyaç fazlası personelin tespitini yapar. Komisyon çalışmasını kırk beş gün içinde tamamlayıp oluşturulan listeleri valinin onayına sunar. Vali tarafından onaylanan listeler on gün içerisinde İçişleri

Bakanlığına, İçişleri Bakanlığınca da atama teklifleri yapılmak üzere Devlet Personel Başkanlığına bildirilir. Bu personelden;

a) 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi memur kadrolarındaki personel 24/11/1994 tarihli ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanunun değişik 22 nci maddesinin ikinci, üçüncü ve beşinci fıkralarında belirtilen esas ve usuller çerçevesinde diğer kamu kurum ve kuruluşlarına, Devlet Personel Başkanlığına bildirim tarihinden itibaren doksan gün içinde nakledilir. Ayrıca, nakledilen personelden devir tarihi itibarıyla müdür ve daha üstü yönetici kadrolarında bulunan personel hakkında aynı tarihteki kadro unvanları dikkate alınarak söz konusu maddenin altıncı fıkra hükümleri de uygulanır ve üç yıllık süre, devir tarihinden itibaren başlar. Ancak, 4046 sayılı Kanunun anılan maddesi uyarınca yapılacak fark tazminatı hesabında, 25/6/2001 tarihli ve 4688 sayılı Kanunun 32 nci maddesine göre yapılan ödeme dikkate alınmaz. Personel nakledildiği kurumda göreve başlayıncaya kadar eski kurumunda çalışmaya devam eder ve bu personelin her türlü mali ve sosyal hakları çalıştıkları kurum tarafından karşılanır.

b) 5393 sayılı Kanunun 49 uncu maddesi kapsamında istihdam edilen tam zamanlı sözleşmeli personel bildirim unvanı esas alınarak Devlet Personel Başkanlığınca (a) bendinde yer alan süreler esas alınarak 657 sayılı Kanunun 4/B maddesi çerçevesinde kamu kurum ve kuruluşlarına sözleşmeli personel olarak atanır. Bu kapsamda atanan sözleşmeli personelin mali ve sosyal hakları sözleşme süresi sonuna kadar devredildiği tarihteki sözleşme hükümlerine göre uygulanır. Bu personelin yeni sözleşmeleri ise 657 sayılı Kanunun 4/B maddesi çerçevesinde yapılır.

c) 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununa tabi sürekli işçi statüsünde istihdam edilen personel, Devlet Personel Başkanlığınca diğer kamu kurum ve kuruluşlarında unvanları belirlenecek kadrolara (a) bendinde yer alan süreler dâhilinde atanır. Ataması tekemmül ettirilen işçiler, çalıştıkları kurumlarınca atama emirlerinin tebliğini izleyen günden itibaren beş iş günü içinde yeni görevlerine başlamak zorundadırlar. Bu işçiler, yeni görev yerlerine başlayacağı tarihe kadar ilgili belediye veya bağlı kuruluşun işçisi

sayılır ve beş iş günü içinde yeni kurumunda görevine başlamayanların iş sözleşmeleri, feshin geçerli sebebe dayandığı kabul edilerek, belediye veya bağlı kuruluş tarafından 4857 sayılı İş Kanununun 17 nci maddesinde belirtilen ihbar süresi beklenilmeksizin ve ihbar tazminatı ödenmeksizin sona erdirilir.

ç) Bu fıkra kapsamında yer alan personele ilişkin kadro ve pozisyonlar; Devlet Personel Başkanlığınca kamu kurum ve kuruluşlarına nakledildikleri veya atandıkları tarih itibarıyla diğer kanunlardaki hükümlere bakılmaksızın ve başka bir işleme gerek kalmaksızın ihdas, tahsis ve vize edilmiş sayılır. İhdas edilmiş sayılan memur kadroları, 13/12/1983 tarihli ve 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye ekli cetvellerin ilgili bölümüne eklenmiş sayılır. Atama işlemi yapılan personele ilişkin bilgiler ve bu bilgilerdeki değişiklikler en geç on beş gün içinde Devlet Personel Başkanlığına bildirilir.

d) Bu fıkra kapsamında nakledilen personel bakımından nakil tarihinden önce doğmuş ve nakil tarihinde ödenmesi gereken borçlardan nakledilen kurum sorumlu tutulamaz. Kıdem tazminatına ilişkin hükümler saklıdır.

e) Bu fıkra kapsamında ortaya çıkabilecek tüm tereddütleri gidermeye, gerekli bilgi ve belgeleri istemeye, araştırma ve inceleme yapmaya, uygulamayı yönlendirmeye Devlet Personel Başkanlığı yetkilidir.

(10) Devredilecek Devlet memurları hakkında 5393 sayılı Kanunun 50 nci maddesi hükümleri uygulanır. Devir tarihi itibarıyla müdür ve daha üstü yönetici unvanlı kadrolarda bulunanlar hakkında 4046 sayılı Kanunun 22 nci maddesinin altıncı fıkrası hükümleri de uygulanır. Bu şekilde devredilen memurlar ile 5216 sayılı Kanunun ek 2 nci maddesi hükümleri uygulanmak suretiyle devredilecek sözleşmeli personelin fark tazminatı hesabında, 4688 sayılı Kanunun 32 nci maddesine göre yapılan ödeme dikkate alınmaz. Devredilen veya nakledilen işçilerin ücret ile diğer malî ve sosyal hakları; toplu iş sözleşmesi bulunan işçiler bakımından yenileri düzenleninceye kadar devir veya nakil işleminden önce tabi oldukları toplu iş sözleşmesi hükümlerine göre, toplu iş sözleşmesi olmayan işçiler bakımından 2012 yılı Eylül ayında geçerli olan bireysel iş sözleşmesi hükümlerine göre belirlenir.

(11) Yapılacak devir, tasfiye ve paylaşırma işlemleri ve hizmetlerin yürütülmesi bakımından bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde 5216 sayılı Kanunun ek 2 nci maddesi hükümleri uygulanır.

(12) 1 inci maddeye göre tüzel kişiliği kaldırılan belediye ve köylerin taşınmazlarının satışı ile vadesi tüzel kişiliğin sona ereceği tarihi aşan borçlanmaları İçişleri Bakanlığının onayına tabidir.

(13) 1 inci maddeye göre tüzel kişiliği kaldırılan belediye ve köylerin mahkemelerde süren davalarında katıldıkları ilçe belediyesi taraf olur.

(14) Bu Kanunla mahalleye dönüşen köylerde, bu Kanunun yayımlandığı tarih itibarıyla 25/4/2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununa göre oluşturulan Ulusal Adres Bilgi Sistemine kayıtlı veya Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından uydu fotoğraflarıyla tespit edilen, entegre tesis niteliğinde olmayan tarım ve hayvancılık amaçlı yapılardaki işletmeler ile bu yerlerde oturanların ihtiyaçlarını karşılayacak bakkal, manav, berber, fırın, kahve, lokanta, pansiyon, tanıtım ve teşhir büfeleri, yerleşim yeri halkı tarafından kurulan ve işletilen kooperatifler işletme ruhsatı almış sayılır. Bu işletmelerin bulunduğu binalar ile konutlardan, bu Kanunun yayımlandığı tarihe kadar bitirilmiş olanlar, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı veya belediye ya da üniversiteler tarafından fen ve sanat kuralları ile ilgili mevzuat hükümlerine uygun yapıldığı tespit edilenler ruhsatlandırılmış sayılır. Ayrıca bu yapılar elektrik, su ve bunun gibi kamu hizmetlerinden yararlandırılır. Ancak; bu fıkranın öngördüğü uygulamaların özel kanun hükümlerine aykırı olması durumunda, özel kanun hükümleri geçerlidir.

(15) Bu Kanuna göre tüzel kişiliği kaldırılan köylerde, bu fıkranın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 29/7/1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununa göre alınması gereken emlak vergisi ile 26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu uyarınca alınması gereken vergi, harç ve katılım payları beş yıl süreyle alınmaz ve 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının üçüncü bendi, 23 üncü maddesinin birinci fıkrasının birinci bendi ile beşinci bendi, 66 ncı maddesinin birinci fıkrasının beşinci bendi hükümleri 31/12/2017 tarihine kadar (bu tarih dâhil) uygulanmaya devam edilir. Bu yerlerde içme ve

kullanma suları için alınacak ücret beş yıl süreyle en düşük tarifenin % 25'ini geçmeyecek şekilde belirlenir. 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun geçici 2 nci maddesi ile köy tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüştürülen yerlerde de bu fıkra hükmü uygulanır.

(16) Belediye hizmetlerinin aksaması hâlinde, valiler seçim tarihinden itibaren altı aylık sürede, bu Kanunla kurulan belediyeler arasında koordinasyonu sağlar ve gerekli tedbirleri alır.

(17) Ekli (25) sayılı listede yer alan büyükşehir ilçe belediyelerine 2/7/2008 tarihli ve 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun uyarınca seçimleri müteakip ayda tahakkuk ettirilecek miktar İlbank A.Ş. tarafından üç katı artırımlı olarak ödenir. İlave kaynak yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun Yedek Ödenek Tertibinden Maliye Bakanlığınca karşılanır.

(18) Bu Kanunun 1 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkrasında belirtilen illerdeki belediyeler yetkili organlarının kararıyla bu Kanunla sorumluluk alanlarına dâhil edilen yerleşim yerlerine yetkisi dâhilindeki her türlü yatırım ve hizmeti götürebilir.

(19) Bu Kanunla kurulan ilçelerin ve yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının ihtiyacını karşılamak üzere ekli (26) sayılı listede yer alan çeşitli kurum ve kuruluşlara ait kadrolar ihdas edilerek 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye bağlı cetvellerin ilgili bölümlerine eklenmiştir. Bu kadrolara yapılacak atama işlemleri, 2013 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunundaki sınırlamalara tabi değildir. Bu maddenin yayımlandığı tarihten itibaren iki yıl süreyle 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 9 uncu maddesinde yer alan sınırlamaya bağlı olmaksızın bu maddeyle ihdas edilen kadrolarda sınıf, unvan ve derece değişikliği yapmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

(20) Teşkilatlanma tamamlanıncaya kadar yeni kurulan ilçelerde merkezi idareye ait her türlü iş ve işlemler ile idari ve adli davalar ve bunlara ilişkin bütün iş ve işlemler mevcut bağlılık durumuna göre yürütülür. Yeni kurulan ilçelerde ilçe idare kurulları teşekkül edinceye kadar bu yerlerdeki

işlemlerle ilgili olarak, eskiden bağlı oldukları il ve ilçelerin idare kurulları görevli ve yetkilidir.

(21) Bir defaya mahsus olmak üzere 5/1/1961 tarihli ve 237 sayılı Taşıt Kanununun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının uygulanmaması kaydıyla, bu Kanunla kurulacak ilçe kaymakamlıkları için, Kanunun yürürlüğe girdiği yılın Merkezi Yönetim Bütçe Kanununa bağlı (T) işaretli cetvelin (T-2) sırasından 26 adet binek otomobil alınır.

(22) Bu Kanuna göre yeni kurulan ilçelerin hükümet konakları ile kaymakamlık lojmanlarının yapılması, satın alınması ve kiralanması için gerekli ödenek, yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun Yedek Ödenek Tertibinden Maliye Bakanlığınca karşılanır.

(23) Bu Kanundaki, il özel idaresi, belediye ve köy tüzel kişiliklerinin kaldırılmasına, il belediyesinin büyükşehir belediyesine dönüştürülmesine, büyükşehir belediye sınırının ilin mülki sınırlarına genişletilmesine, mülki sınır değişikliği yapılmasına ve ilçe belediyesi kurulmasına dair hükümler ilk mahalli idareler genel seçimlerinde uygulanır ve seçimler bu yerlerin yeni durumlarına göre yapılır. İlçe kurulmasına ilişkin hükümler bu Kanunun yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

(24) İstanbul ve Kocaeli hariç, büyükşehir, büyükşehir ilçe belediyeleri ve bağlı idareler yatırım bütçelerinin en az % 10'unu on yıl süre ile bu Kanun kapsamında belediye sınırlarına dâhil olan yerleşim yerlerinin altyapı hizmetleri için ayırır ve kullanırlar.

(25) Bakanlıklar ve merkezi idare kuruluşları tarafından il özel idarelerine ödenek aktarılmış olan işlerden, özel idarelerin tüzel kişiliğinin kalkacağı tarihe kadar tamamlanamayacak olanlara ait kaynaklar, ilgili kuruma veya kurumun talebi üzerine Çevre ve Şehircilik Bakanlığına iade olunur. İade olunan kurum; genel bütçeli kurum ise genel bütçeye gelir, ilgili kurum bütçesine ödenek, özel bütçeli kurum ise ilgili kurum bütçesine gelir ve ödenek kaydedilir. Bu ödeneklerden harcanmayan tutarlar ertesi yıl bütçesine devren ödenek kaydedilir. Bu fıkra kapsamındaki ödenek işlemleri Maliye Bakanlığınca yapılır. Ayrıca kaynağı gönderen bakanlıklar ve merkezi idare kuruluşları, söz konusu kaynağın iadesi yerine aralarında yapacakları

protokole göre işi ilgili belediyeye devredebilir. İl özel idare bütçesine bu amaçla gönderilen kaynaklardan harcanmayan tutarlar protokol yapılan belediyeye aktarılır. Yüklenici firma ile il özel idareleri arasındaki sözleşme kaynağın gönderildiği kuruma devredilir. Mevzuattan kaynaklanan tüm hak, alacak, borç ve diğer ilişkilerde muhatap, devrin yapıldığı kurumdur.

(26) Bu Kanunla tüzel kişiliği kaldırılan belediye, il özel idaresi ve köylerden oluşan veya bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren amaçları ortadan kalkacak olan mahalli idare birlikleri, ilk mahalli idareler genel seçiminden önce tüzüklerindeki hükümlere göre tasfiye olunur. Tüzüklerinde hüküm bulunmayan hallerde bu Kanunun devir, tasfiye ve paylaşmaya ilişkin hükümleri uygulanır. Bu birlikler, Kanunun yayımı tarihinden itibaren, yeni personel istihdam edemezler, taşınır ve taşınmaz mal edinemezler, kendilerine ait taşınır ve taşınmaz malları satamazlar, hizmet alımına ilişkin sözleşme ve borçlanma yapamazlar.

(27) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce yolların inşa, tamir ve genişletilmesi nedeniyle 2464 sayılı Kanunun 86 ncı maddesi uyarınca tarh edilmemiş harcamalara katılma payları belediye meclisi kararıyla alınmayabilir.

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) Türkiye İstatistik Kurumu tarafından tespit edilen 2011 yılı Adrese Dayalı Nüfus Sayım sonuçlarına göre nüfusu 2.000'in altında olan ekli (27) sayılı listedeki adları yazılı belediyelerin tüzel kişilikleri ilk mahalli idareler genel seçiminden geçerli olmak üzere kaldırılarak bu belediyeler köye dönüştürülmüştür.

(2) Bu madde ile tüzel kişilikleri kaldırılan belediyelerin personeli, her türlü taşınır ve taşınmaz malları, hak, alacak ve borçları il özel idaresine devredilir. Hazinesinin özel mülkiyetindeki veya Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki taşınmazlardan Maliye Bakanlığınca, bu maddeyle tüzel kişilikleri kaldırılan belediyelere tahsis edilmiş olanlar, komisyon kararıyla, ihtiyaçlarına göre ilgili il özel idarelerine veya köy tüzel kişiliklerine tahsis edilmiş sayılır. Ancak, köye dönüştürülen belediyelerin ihtiyaç duyulan taşınmazları ile araç ve gereçleri komisyon kararıyla ilgili köy tüzel kişiliğine bırakılır. Mahkemelerde süren davaları ile belediye olarak faaliyet gösterdiği döneme

ve yapılan işlemlere ilişkin olarak açılacak davalarda, muhatap ilgili il özel idaresidir.

(3) Bu yerleşim yerleri için 5779 sayılı Kanun uyarınca verilen paylar, tüzel kişiliğin kalktığı yıl için İçişleri Bakanlığınca İlbank A.Ş.'ye bildirilen nüfus esas alınmak suretiyle beş yıl süreyle ilgili il özel idarelerine gönderilir.

(4) Köye dönüştürülen belediyelerin kanunlarla yapılandırılan borçları ile kamu kurumlarına ve İlbank A.Ş.'ye olan borçları, bu belediyelerin tüzel kişiliklerinin fiilen sona erdiği tarihi takip eden yıldan itibaren İlbank A.Ş. tarafından ilgili il özel idaresi tahakkukundan üçüncü fıkrada öngörülen miktarı geçmeyecek taksitler hâlinde ödenir.

(5) Birinci fıkra hükmü uyarınca köye dönüştürülen belediyeler, 30/6/2013 tarihine kadar 5393 sayılı Kanunun 8 inci maddesindeki usule bağlı olmaksızın, belediye meclisinin kararı ile ortak sınırı olan ve ekli (27) sayılı listeye tüzel kişiliği sona ermeyen belediyeye mahalle olarak katılma talebinde bulunabilir. Katılma işleminin gerçekleşebilmesi için katılacak belediye ile katılınacak olan belediyenin sınırları arasında başka bir belediye veya köy bulunamaz. Bu belediyelerin meskûn sahaları arasındaki uzaklık on kilometreden fazla olamaz. Katılım işlemi katılınacak belediye meclisinin olumlu kararı ile sonuçlanır. Başka il ya da ilçe mülki sınırındaki bir belediyeye katılım olması durumunda belediye sınırı ile birlikte mülki sınır değişmiş sayılır. Ekli (27) sayılı listede yer almakla birlikte, bu Kanunun yayımlandığı tarihe kadar 5393 sayılı Kanunun 8 inci maddesine uygun olarak birleşme veya katılma yoluyla nüfusunu 2.000'in üzerine çıkaran belediyelerin tüzel kişilikleri korunur.

(6) Bu madde uyarınca bir başka belediyeye katılmak suretiyle tüzel kişilikleri sona eren belediyelerin personeli, her türlü taşınır ve taşınmaz malları, hak, alacak ve borçları bağlandığı belediyeye devredilir. Bu belediyelerin mahkemelerde süren davaları ile yapılan işlemlere ilişkin olarak açılacak davalarda muhatap, katıldığı belediyedir.

(7) Bu belediyeler, personelini, taşınır ve taşınmazları ile kamu kurum ve kuruluşlarına olan borçlarını il özel idaresine veya katılacakları belediyeye, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde bildirir. Bu

belediyelerin taşınmazlarının tahsisi ve kiralanması iş ve toplu iş sözleşmesinin yapılması, yeni nazım ve uygulama imar planının yapılması, her türlü imar uygulaması (inşaat ruhsatı hariç), iş makineleri ve diğer taşıtların satışı ile borçlanmaları il özel idaresinin veya katılacakları belediyenin onayına bağlıdır. Bu maddeye göre tüzel kişiliği kaldırılan belediyelerin taşınmazlarının satışı ile vadesi tüzel kişiliğin sona ereceği tarihi aşan borçlanmaları İçişleri Bakanlığının onayına tabidir. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce ilanı yapılmış memur alımları hariç olmak kaydıyla, bu madde kapsamına giren belediyeler tarafından nakil yoluyla atanacaklar da dâhil olmak üzere hiçbir şekilde yeni personel alımı yapılamaz ve bu belediyeler tarafından aynı tarihten itibaren tüzel kişiliğinin sona erdiği tarihi geçecek şekilde veya mevcut hizmet alımlarının kapsamını ve personel sayısını genişletecek şekilde hizmet alımı sözleşmesi düzenlenemez.

(8) Bu maddeye göre il özel idaresi veya belediyelere devredilen personelden ihtiyaç fazlası olanlar geçici 1 inci madde hükümlerine göre kamu kurumlarına devredilir.

(9) Daha önce, birden fazla köy veya köy kısımlarının birleşmesiyle oluşan ve bu Kanuna göre yeniden köye dönüşen belediyelerde, başka bir işleme gerek kalmaksızın valinin uygun görüşü ve İçişleri Bakanlığının onayı ile birden fazla köy kurulabilir.

Yürürlük

MADDE 36 – (1) Bu Kanunun;

a) 1 inci maddesi; 2 nci maddesi; 3 üncü maddesinin birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci, sekizinci ve dokuzuncu fıkraları; 4 üncü maddesi; 5 inci maddesi; 6 ncı maddesi; 7 nci maddesiyle değiştirilen 5216 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi; 5216 sayılı Kanunun 18 inci maddesinin son fıkrasının yürürlükten kaldırılmasına ilişkin hükmü hariç 13 üncü maddesi; 22 nci maddesi; 25 inci maddesi; 5779 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin değiştirilen ikinci fıkrası hariç 26 ncı maddesi; geçici 1 inci maddesinin altıncı, yedinci, sekizinci, dokuzuncu, onuncu, onüçüncü, onbeşinci, onaltıncı, onyedinci ve yirmidördüncü fıkraları; geçici 2

nci maddesinin ikinci, üçüncü, dördüncü, altıncı, sekizinci ve dokuzuncu fıkraları ilk mahalli idareler genel seçiminde,

b) Diğer hükümleri yayımı tarihinde,
yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 37 – (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

EK II: TÜRKİYE'DE MODERN ANLAMDA İLK BELEDİYE YASASI ALTINCI DAİRE-İ BELEDİYYE NİZAMATI⁷

MUKADDİME

Birinci Madde: Nefs-i İstanbul ve Bilad-i Selase Boğaziçi'nin iki sahiliyle beraber on dört daire-i belediyeye taksim olunarak tayin olunan hududuyla Beyoğlu ve Galata Altıncı Daire-i Belediye olunmuştur.

İkinci Madde: İşbu dairede bulunan mahallat sokaklarının tanzimi yani kaldırım ve su yolu ve lağımların tesviyesi ve daima bir hüsn-i halde bulunması ve tathir ve tanzifi ve her sûretle mürür u ubürü teshil edecek esbabın istihsali ve bunlar için iktiza eden masarifin ru'yetiyle mukabilinde tahsis olunacak varidatın ahz ü kabzı işbu daire-i mahsüsa-i belediyeye havale olunacaktır.

Üçüncü Madde: İşbu dairenin mesalih-i mahsüsa-i daire müdürü namıyla tavin olunan bir memura ve bunun riyaseti tahtında olarak teşkil olunan bir meclise ihale olunacaktır.

BİRİNCİ FASIL

DAİRE-İ BELEDİYYE MECLİSİ'NİN SÜRET-İ TEŞKİLİ

Dördüncü Madde: İşbu mecliste yedi a'za olup her birisi bu dairede la-ekal yüz bin kuruşluk emlake mutasarrıf olup ve en aşağı on seneden beri Dersaadet'te mutavattın hulunup hukük-ı belediyeye nail olan kimselerden olmak üzere canib-i Bab-ı Ali'den intihab ile ba-irade-i seniyye tayin olunacaklardır.

Beşinci Madde: İşbu meclisin a'za-yı asliyesinden başka nizamati-esasiyyenin müzakeresinde müşavir olmak üzere Bab-ı Ali'den dört zat daha intihab olunup bairade-i seniyye tayin olunacaklardır. Bunlar hukük-ı belediye ashabında olmadıkları halde dahi la-ekal işbu dairede zevce veya bunun gibi en yakın akrabası üzerinde laekal beş yüz bin kuruşluk emlak bulunan ve en aşağı on seneden beri İstanbul'da mutavattın kimselerden intihb olunacaktır.

⁷ **Düstur** 1. Tertip, c.2, ss. 460-463

Altıncı Madde: Nizam-ı umümiyye mücebince işbu dairede istihdam olunacak birinci mimar ve mühendis ve tabib daire meclisinde müşavir sıfatıyla bulunacaklardır.

Yedinci Madde: Üçüncü maddeye beyan olunduğu vechile işbu meclis dairei belediye müdürünün riyaseti tahtında olup bu müdür daire-i belediyye içinde a'za derecesinde emlaka mutasarrıf olan zevattan bil-intinab tayin olunacaktır.

İKİNCİ FASIL

DAİRE-İ BELEDİYYE MECLİSİ'NİN VAZİFİ

Sekizinci Madde: İşbu meclisin vazife-i asliyesi ikinci maddede beyan olunduğu vechile Beyoğlu ve Galata Daire-i Belediyyesi'nin şehirce olan kaffe-i mesalih-i mahsusasının mizakere ve icrasına memur olup evvela vaziafinin müteferriatına dair bir nizam-ı umumi yapacaktır. Saniyen; işbu daire içinde olan mahallatın ve esvak bazarın Tanzimat ve tathiratına dair nizam-ı müzakere eyleyecektir. Salisen; gerek ibtida-yi emirde yapılacak şeyleri bi't-tayin bunun için iktiza eden masarifi ru-yet edecek ve inşaat ve tamiratı pazarlık ederek veya münakasa eyleyerek ihale ile kontratolarını tanzim ve imzaya mezun olacaktır. Rabian; daire içinde nizam-ı mevzua iktizasından olarak vukü bulacak masarifi ru'yete eyleyecektir. Hamisen; daire içinde vukü bulacak fevkalade ve adi masarifi için ashab-ı emlakın ifa edecekleri verginin mikdarını usül-i ahz ü tahsilini tayin ve tevzi ile ahz ü istihsal eyleyecek ve şehre ait olup taraf-ı Devlet-i Aliyye'den işbu daireye tahsis olunacak kaffe-i varidat ü emvalin ahz ü kabzına memur olacaktır.

Dokuzuncu Madde: İşbu meclis müzakere edeceği nizam-ı asliyenin kaffesini layiha olarak Bab-ı Ali'ye takdim edip meclis-i Ali-i Tanzimat'ta bi'ttedkik usulü üzere bi'listizan müteallik buyurulacak irade-i seniyye üzerine hükmü mer'iyü'l-icra olacaktır. Nizam-ı asliyenin müteferriatından olup derecatı tayin olunan mesalih üzerine mecliste müzakere ile karar verilecek nizam-ı mahsusayı müdir-i daire neşr ü icra edecektir.

Onuncu Madde: Daire-i belediyye içinde vukü bulacak masarifi fevkalade için nizam-ı asliyye ile iki derece tahsis olunup bunun birisini işbu meclis tayin ve ifaya mezun olacak ve diğerini Bab-ı Ali'den istizan etmeğe mecbur

olacaktır. Nizamat-ı asliyyenin tayin ettiği masarif-i daimeyi doğrudan doğruya ru'yet ve ifaya mezun olacaktır.

Onbirinci Madde: Fevkalade ve daimi masarif için fevkalade ve daimi olarak ahali-i dairenin ifa edecekleri verginin mikdarını ve suret-i tevzi ve istihsalini işbu meclis müzakere edip Bab-ı Ali'ye arzla istizan edecektir. İrade-i seniyye müteallik buyurulmadıkça fevkalade masarif için ahaliden bir alınmayacaktır. Ve kezaik irade-i seniyye müteallik buyurulmadıkça daimi masarif için dahi daimi olarak tayin olunan şey tezyid olunamayacaktır.

Onikinci Madde: Nizamat-ı asliyye layihaları ve irad ve masraf hakkında verilecek kararlar mecliste bulunanların sülûsanının ittihad ve reyleriyle kabul ve tasdik olunmağa mütvakkıf olup ekseriyet il kabul olunan bir maddenin mazbatası reis ve umüm a'za ve müşavirler tarafından temhir ve imza olunacaktır. Ve nizamat-ı esasiyyenin müteferri'atından olan nizamat-ı mahsüsa ise kezaik a'zanın sülûsanı tarafından kabul olundukça müdür tarafından icra olunacaktır.

Onüçüncü Madde: Meclisce karar verilip icrasına irade-i seniyye müteallik buyurulan veyahud nizamat-ı asliyyenin müteferriatından olup meclisin idaresine muhavvel olan husüsatin nizameten tayin olunan derecede icraatına müdir-i daire memur olup a'za-yı meclisten birisi iki hafta bi'l-münavebe müdüre muavin olacaktır.

Ondördüncü Madde: İşbu meclis adiyen haftada iki gün ictima edip maslahat icab ettirir ise fevkalade olarak ictima eyleyecektir. Ve meclis olduğu günlerde icab-ı maslahata göre icraat zımında müdür ve a'zadan olan muavini birlikte olarak yahud ikisinden birisi meclis mahallinde bulunacaktır.

Onbeşinci Madde: Ne müdir-i daire ve ne de meclis dairesi içinde umür-ı zabıtaya kat'a müdahale edemeyip fakat emniyyet-i umümiyeye dair münasib gördüğü şeylerde zabtiye memurlarına icra-yı ihtarata mezun olacaktır. Ve umür-ı zabtiyye memurları dahi daireye müteallik nizamat-ı asliyye ve mahsüsa-i belediyyenin icraatında işbu meclise her türlü ianeyi icra edecektir.

Onaltıncı Madde: İşbu daire-i belediyede irad ve masraf için bir sandık ittihaz olup bu sandığın hesabı yani dairenin varidat ve masarifi hülasaları beher'sene meclis tarafından tanzim ve temhir ve imza ile Bab-ı Ali'ye takdim

kılınıp Meclis-i Vala-yı Ahkam-ı Adliyye'de tedkikatı icra olunduktan sonra hūlasaları daire içinde varaka-i mahsūsalar ve gazeteler vasıtasıyla ilan kılınacaktır.

Onyedinci Madde: İşbu dairenin nizam-ı esasiyyesi altı ayda ve mümkün olabilir ise daha evvel ile mecliste bulunanlar taraflarından Bab-ı Ali'ye takdim olunup fakat bu nizam-ı esasiyyenn müzakere ve tayini sırasında ıslahatça icrası kabil olan mevaddı dahi Bab-ı Ali'den istizan ile icra edeceklerdir

Onsekizinci Madde: İşbu mecliste bulunan a'zanın altı ayda nısfı çıkıp yerine kur'a ile dördüncü maddede beyan olunan kaide ve usül üzere diğerleri tayin olunacaklardır.

Ondokuzuncu Madde: İşbu meclisin umür-i tahririye ve muhasebesiyçün iktiza eden ketebeyi meclis intihab edip Bab-ı Ali'den bi'l-istizan tayin olunacak ve maaşları daire masarifi içinde ru'yet olunacaktır.

11 Cemaziyelevvel sene 1274

DEVAİR-İ BELEDİYYEDEN ALTINCI DAİRE İTİBAR OLUNAN BEYOGLU VE GALATA DAİRESİ'NİN NİZAM-I UMUMİSİDİR⁸

MEZKUR DAİRE-İ BELEDİYYE MECLİSİNİN SÜRET-İ TERKİBİ BEYANINDADIR

Birinci Bend: Meclis-i mezbür evvela bir nefer reisten ve saniyen içlerinden iki nefer reis vekilleri tayin olunmak üzere sekiz a'za ve dört müşavirden ve salisen bir nefer muavinden ve rabian bir nefer başkatipten ve hamisen bir nefer sandık eminden ve sadisen iki nefer mütercimden ve sabian bir nefer mühendisten ve saminen bir nefer mimardan terhib olunacaktır.

İkinci Bend: Reis nasb u tayini irade-i seniyye ile icra olunup müddet-i hizmeti gayr-ı mahdud olacak ve meccanen hizmet edecektir.

Üçüncü Bend: Reis bulunan zat meclis-i mezkura da riyaset edip münasib gördüğü vakitte meclisin fevkalade olarak küşadını emredecektir

⁸ Düstur, I.Tertip, c.:2, ss. 464-477.

Dördüncü Bend: Reis-meclis bilcümle senedatı ve karar verilen mevndan üç ad ile memur tayinine dair evrakı ve ibra senedlerini meclis tarafından imza edecektir.

Beşinci Bend: Reis bulunan zat meclis-i mezbur ile hükümet beyinde vasıta olup hükümet tarafından tasdik olunmak için meclisin tertib edeceği arzihal ve istidaları ve karargir olan hususatı havi evrak-i saireyi canib-i hükümete takdim edecektir.

Altıncı Bend: A'zalar ba-irade-i şahane tayin olunup müddet-i memuriyetleri üçer sene ve hizmetleri dahi meccanen olacaktır.

Yedinci Bend: A'zadan birine emr-i Nakk vaki olduğu veya hazır bulunmadığı veyahud müddet-i medide hasta bulunduğu ve sair bir güne mani zuhür eylediği takdirde meclis-i mezbür tarafından üç nefer zatın isimleri ba-pusula hükümet tarafına gönderilecek ve hükümet dahi zevat-ı müma-ileyhimden birini a'za intihab eyleyecektir.

REİS VEKİLLERİ BEYANINDADIR

Sekizinci Bend: Reis vekilleri a'za-yı meclisin ekseriyet-i arasıyla a'za-yı mümaileyhimden intihab ve tayin kılınacak ve müddet-i memuriyetleri üçer sene ve hizmetleri dahi meccanen olacaktır.

Dokuzuncu Bend: A'zadan müsinn bulunanlar müsinn olmayanlara tekaddüm edecektir.

Onuncu Bend: Reis-i meclis hasta olduğu veyahud sair bir güne mani zuhür ettiği takdirde reis-i sani bulunan zat riyasete mahsus olan bilcümle hukuk ve salahiyet ile reis-i meclisin vekaletini icra edecektir.

MUAVİN BEYANINDADIR

Onbirinci Bend: Muavin tayin kılınacak zat meclisin haricinden intihab olunacaktır ve müddet-i hizmeti gayr-i mahdud ve fakat muvazzaf olacaktır.

Onikinci Bend: Muavin-i müma-ileyh meclis-i mezbur tarafından tayin kılınacaktır.

Onüçüncü Bend: Muavin-i müma-ileyh meclisce karargir olan mevaddın icrasıçün reis-i meclis bulunan zata mavenet edecektir. Ve meclis-i meburun nizamatı dahilinde olan kararını icraya memur olacaktır.

Ondördüncü Bend: Muavin-i müma-ileyh vuku bulan hususatı reis-i müşarün-ileyhe beyan ve tahrir edecektir.

Onbeşinci Bend: Muavin-i müma-ileyh reis-i müşarün-ileyh tarafından tertib olunan bilcümle senedatı reis-i müşarün-ileyh ile ve kezalik meclis tarafından tertib olunan senedatı dahi a'za-yı meclisle beraber imza edecektir.

Onaltıncı Bend: Muavin-i müma-ileyh meclis tarafından celbolundugu halde ifade-i keyfiyete muktedir ise de meclisce olacak müzakerata dahil olmağa salahiyeti olmayacaktır.

BAŞKATİB BEYANINDADIR

Onyedinci Bend: Meclis başkatibi meclis tarafından tayin kılınacak ve maaşla hizmet edecektir.

Onsekizinci Bend: Katib-i müma-ileyh meclisce olacak müzakerata dahil olamayacaktır.Veya a'zalar tarafından veyahud reis-i meclis bulunan zattan haber gönderilmedikçe meclise girmeyecektir.

Ondokuzuncu Bend: Katib-i müma-ileyh vaki olan hususatı meclise arz u tahrir edecektir.

Yirminci Bend: Katib-i müma-ileyh kalemce hususatın idare ve ve defterlerin hüsn-i intizam ve tertibatına memur olarak bilcümle senedat ve ilanat ve ihbaratı kaleme alacak ve vergiler hakkında yapılan senedleri deftere kaydedecek ve reis bulunan zatın ve meclisin akdedecekleri senetleri birlikte imza eyleyecektir.

Yirminibirinci Bend: Katib-i müma ileyh meclise mahsus olan kalemlerin reisi olacaktır.

Yirmiikinci Bend: Katib-i müma ileyh münazau'n-fih olan hususatın tesviyesine ve meclisin kançılara ile olacak muhaberatıa memur olacak meclisde münazau'n-fih olan maddeler hakkında vekalet edecektir.

SANDIK EMİNİ BEYANINDADIR

Yirmüçüncü Bend: Meclis a'zası içlerinden birini sandık emini intiab ve tayin edecek ve bu dahi müddet-i gayr-i mahdüde ile meccanen hizmet edecektir.

Yirmidördüncü Bend: Müma ileyh sandık emini kendüye teslim olunan ve resmettikleri mahalle akçadan mesul ve meclisin haricinden olarak bir nefer

sandık vekili ve bir nefer katib ve çenk nefer tahsildar tayin etmege ve bunların maaşlarını vermeğe ve dilhahı vechile bunları hizmetlerinden tardedip yerlerine sairlerini tayin eylemeğe selahiyeti olacaktır.

Yirmibeşinci Bend: Müma ileyh sandık emini makbuz olan kaffe-i mebalığ ile mutemed ve icab eder ya ihmal ve müsamaha veyahud müsaadesiyle verdiği ilmuhaber ve makbuz senedatı mücebince tahsil edemediği mebalığa zami ve müteahhid olacaktır.

Yirmialtıncı Bend: Verginin miktarı tayin ve tahsis olunarak senedleri imzalanıp sandık eminine teslim olunduktan sonra emin-i müma ileyh vergiyi iktiza edenlerden üç defa mutalebe eyledikten sonra tahsil edemediği halde bu maddenin tevzi-i verginin sehviden neş'et etmiş veyahud bir güne özr olmayarak teklif-i mezburun adem-i kabülünden ibaret bulunmuş olduğunu meclise ifade ederek eğer fi'1-vaki bazı sehv ühatadan eş'et etmiş ise derhal ıslah tesviyesine bakılacak ve eğer eda-ı vergi etmeyen kimesne bir vechile özür tarafından seksendokuzuncu maddede beyan olunduğu vechile icabı icra kılınacaktır.

MÜTERCİMLER BEYANINDADIR

Yirmiyedinci Bend: Mütercimler meclisin haricinden intihab olunacak ve hizmetlerinde muvazzaf olacaklardır.

Yirmisekizinci Bend: Müma ileyhim meclis tarafından tayin olunacaklardır.

Yirmidokuzuncu Bend: Bunlar lisan-ı Türki ve Franseviye aşına olacaklardır.

Otuzuncu Bend: Müma ileyhim meclisin icab eden mazbatalarını kaleme alacaklardır. Ve kendilerine raci olan bilcümle husüsatta reis-i meclis bulunan zatın ve a'zanın re'yelerine mutavaat edeceklerdir.

Otuzbirinci Bend: Müma ileyhim meclisce olacak müzakerata dahil olamayacaklardır.

MÜHENDİS VE MİMARLAR BEYANINDADIR

Otuzikinci Bend: Mühendis ve mimarlar icab eden ilm ü sanatı tahsil ü teknil etmiş olan ve yedlerinde diplomaları bulunan mühendis ve mimarlardan olmak üzere meclis tarafından tayin ve intihab kılınacaklardır.

Otuzüçüncü Bend: İşbu mühendis ve mimarlar muvazzaf olacaklardır.

Otuzdördüncü Bend: Müma ileyhim icab eden mahallerin haritalarını tanzim ve resmettikleri mahaller için iktiza edecek masarifatı keşf ve takdir edeceklerdir ve kendilerine havale olun işlerin gerek müddet-i inşaîyesinden ve metanetinden ve gerek masarifatı hakkında vaki olan keşf ve takdirlerinden zuhür edecek sehv ü hatadan dolayı mesul ve zamin olacaklardır.

Otuzbeşinci Bend: Müma ileyhim ebniyeye dair lazım gelen müdür ve mutemed ve icab eden sair bilcümle ameleleri kendileri intihab edeceklerdir. Onların cümlesine kefil ve zamin olacakları misillü alacakları levazimat ve eşya-yı mütenevvia bahalarından dolayı dahi mesul olacaklardır.

Otuzaltıncı Bend: Müma ileyhim hariçten her kimi ızzar ederler ise onu kendileri tazmine müteahhid olacaklardır.

Otuzyedinci Bend: Meclis-i mezkûrun dairesi dahilinde inşasına karar verdiği bir ebniye tarikıyla haricden bir mimarın uhdesine tefviz olunduğu vakit meclis-i mezkûrun mühendis ve mimar ol ebniyenin mukavele ve kontratosuna tamamen muvafık olarak inşasına nezaret edecektir. Ve mukavele ve kontratoya mugayir bir hareket zuhür eder ise nezarete dikkatsizliklerinden dolayı yine zikrolunan mimar ve mühendis dahi ebniyenin inşasını deruhte eden kalfa gibi mesul olacaktır.

Otuzsekizinci Bend: Müma ileyhime vaki olacak teslimat meclisin emri mücebince yedlerinde birer kıt'a ilmuhaber ahzıyla sandık emini marifetiyle ifa kılınacaktır.

Otuzdokuzuncu Bend: Müma ileyhim muhasebelerini meclise arzedeceklerinden en cüz'i bir şey için vaki olan masraflarının yerini göstermeğe mecbur olacaklardır.

Kırkıncı Bend: Müma ileyhim her bir vakitlerini meclis-i beledi umuruna sarfetmeğe mecbur olduklarından meclis-i mezkûrun resmen ruhsatı olmadıkça hariçten hiç bir ferdin işinde bulunamayacaklardır.

MECLİSLERİN İN'İKADI BEYANINDADIR.

Kırkbirinci Bend: Meclis için tahsis kılınacak hane meclis tarafından tedarik ve isticar olunarak akd-i cemiyete mübaşeret kılınacaktır.

Kırkikinci Bend: Meclis-i mezbür la-ekal haftada iki defa akdolunacak ve bundan ma'ada reis-i meclis her kaç defa daha tensib eder ise o kadar daha akdini emredecektir.

Kırküçüncü Bend: Meclis-i mezbürda müzakere olunan hususatı ve karargir olan mevaddı ve hazır bulunmayan a'zaları ve dermiyan olunan re'yleri ve ekseriyetin hangi canibde olduğunu mütercimler Türkçe ve Fransızca olarak mazbata edeceklerdir.

Kırkdördüncü Bend: Meclisin her defa in'ikadında evvelki defasında cereyan eden müzakeratın mazbatası kıraat olunup tercümesi aslıyla mukabele olunacak ve mütercimler tarafından imza olunduktan sonra reis-i meclis bulunan zat ve a'zalar tarafından dahi imza kılınacaktır.

Kırkbeşinci Bend: Zikrolunan mazbatalar imza olunduktan sonra yeniden tashihi için şayet vuku'bulacak teklif ve iddia şayan-ı kabul ve itibar olmayacaktır.

Kırkaltıncı Bend: A'zadan iki zatın talebi üzerine meclis-i mezbür süret-i hafiyede dahi akdolunacak v müzakeratının mazbatası a'zadan sinen en küçük bulunan zat tarafından kaleme alınacaktır.

Kırkyedinci Bend: A'zadan hiç biri sebep-i gaybübetini hakkıyla isbat etmedikçe adi ve gayr-i adi olan meclislerde hazır bulunmadığından dolayı muaf olmayacaktır. Ve isbata muktedir olmadığı halde daf'a-i evvelisinde yüz ve tekerrür vukuunda beş yüz kuruşa kadar cerime i'ta edecekler. Ve bu akçalar Altıncı Daire dahilinde bulunan fukaraya tevzi olunacaktır.

İ'TA Y-I REY BEYANINDADIR

Kırksekinzi Bend: İ'ta-yı re'y husüsü ekseriyet ve kur'a-i hafiye usülü ile icra kılınacaktır.

Kırkdokuzucu Bend: Mecliste la-akall dokuz nefer a'za mevcut bulunmadıkça i'ta-yı re'y olunmayacaktır. Ve dokuz a'za mevcut olduğu halde re'yin kabulü ekseriyete münhasır olacaktır.

Ellinci Bend: Meclis-i mezbürun akd ve küşadı üçer gün fasıla ile reis-i meclis tarafından tenbih olunduktan sonra mikdar-i kifayede a'za mevcut bulunmadığı halde bile üçüncü defaki tenbihten sonra küşad olunacak

mecliste her kaç nefer a'za bulunur ise bulunsun bunların müzakeratı şayan-ı kabül ve itibar olacaktır.

Ellibirinci Bend: İhtilaf-ı ara zuhürunda aded-i tarafeyn müsavi olarak hiçbir tarafta ekseriye hasıl olmadığı halde reis-i meclis olan zatın yahud vekilinin re'yi her hangi tarafın re'yine munzam ,ise o tarafın re'yi kabul olunacaktır.

Ellikinci Bend: Yetmiş dokuz ve seksensekizinci bendlerin ahkamı bend-i sabıkın ahkamından müstesna tutulacaktır.

MECLİSİN VAZAI-F-İ MEMURİYETİ BEYANINDADIR

Ellüçüncü Bend: Nezafet ve nüzhet-i umümiyyeye dair olan bilcümle hususatın icrası meclis-i mezkûra raci olacaktır.Ve yollar ve sokaklar ve lağımlar ve kaldırımlar yapılmasına ve kandiller yanmasına ve yolların süpürmesine ve sulanmasına ve sokakların tevsii ile tesviyesine ve sulara ve suyollarına ve gazlara ve yolların nizam-ı sairesine ve müşrif-i harab olan veyahud inşasında noksan bulunan ebniyenin hedmine ve erzakın tahkik ve tecessüsüne ve devair-i saire-i mecalis ile bi'1-ittifak zehayirin ve es'arın narh ve tarifelerinin tanzimine ve zehayir ve erzak vezniyçün isti'mal olunan kantar ve 'terazi misillü ölçülere ve panayır ve tiyatro ve çarşılar ve lokanta ve mektepler ve balolar ve kahveler ve meyhaneler ve bu kabilden bulunan cemiyet mahallerine meclis-i mezbûr tarafından nezaret olunacaktır.

Ellidördüncü Bend: Her kim olursa olsun tarholunacak teklifatı eda etmedikçe ahalinin saadet-i halinden hissemend olamayacağından bir güne sanat icra etmek ve bir hizmette istihdam olunmak murad eden ve ebniyeye müteallik vergiden beri olan kimesne yalnız bu daire derünunda bulunduğu haysiyetle evvel-emirde ehl-i irz ve icra edeceği sanatın erbabı olduğuna ve icra-yı sanatında nasın istirahat ve asayişine halel vermeyeceğine dair kefalet-i lazime ibraz ve saniye gerek patente için tahsis olunan vergileri ve gerek nüzhet ve emniyet-i belediyye için münasib görülen sair teklifatı eda edeceklerdir.

24 Şevval 1274

EK III: 6. DAİRE-İ BELEDİYE

Kaynak: <http://v3.arkitera.com/v1/haberler/2004/02/19/daire.htm>

EK IV: OSMANLI VAKIF SENEDİ

Kaynak: <http://belgelerlegercektarih.wordpress.com/tag/vakif/>

EK V: ANKARA ŞEHREMANETİ

Kaynak: <http://denizlerkitabevi.com/blog/ankara-sehremaneti-civari-kartpostal.html>